

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENTSEL KAMUSAL MEKÂN TASARIMINDA KATILIMCI YAKLAŞIMLAR;
BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM
YARIŞMASI ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HAKAN KARATAŞ
1406010067

ANABİLİM DALI: MİMARLIK
PROGRAM: MİMARİ TASARIM

TEZ DANIŞMANI: PROF.DR. AYHAN USTA

EKİM 2023

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENTSEL KAMUSAL MEKÂN TASARIMINDA KATILIMCI YAKLAŞIMLAR;
BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM
YARIŞMASI ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HAKAN KARATAŞ
1406010067

ANABİLİM DALI: MİMARLIK
PROGRAM: MİMARİ TASARIM

TEZ DANIŞMANI: PROF.DR. AYHAN USTA
JÜRİ: DOÇ. DR. MUSTAFA ORKUN ÖZÜER
JÜRİ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET EMRE ARSLAN

EKİM 2023

ÖNSÖZ

Tez çalışmam sürecinde bana her konuda destek olan sayın tez danışman hocam PROF. DR. AYHAN USTA'ya;

Yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteğini esirgemeyen ve fikir veren başta okulumuzun mimarlık bölümü dekanı PROF.DR. NESLİHAN DOSTOĞLU, yüksek lisans sürecinde bana hep destek olan PROF.DR. EMEL BİRER'e ve mimarlık eğitimim boyunca hep destek olan DOÇ.DR. EMRAH TÜRKYILMAZ hocalarıma teşekkür ederim.

Bana bu uzun süreçte yardımcı olan başta sevgili eşime, aileme ve ofis ekibime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

HAKAN KARATAŞ

EKİM 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ŞEKİLLER LİSTESİ	V
ÇİZELGELER LİSTESİ	VI
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	VIII
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	2
1.2. Çalışmanın Yöntemi.....	2
2.MİMARLIKTAKAMUSALMEKAN OLGUSU.....	4
2.1. Mimarlıkta Kamusal Mekanın Kavramsal Boyutu	4
2.1.1 Mekan ve Kamusal Mekan Kavramının Açılımı Üzerine Farklı Değerlendirmeler	4
2.1.1.1 Henri Lefebvre ve Kamusal Mekan	8
2.1.1.2 Habermas ve Kamusal Mekan	10
2.1.1.3 Negt ve Kluge ve Kamusal Mekan	12
2.1.1.4 Arendt ve Kamusal Mekan	12
2.1.1.5 Michel Foucault ve Kamusal Mekan	13
2.1.1.6 Sennet ve Kamusal Mekan	13
2.1.2 Tarihsel Süreçte Anadolu Kültüründe Kamusal Mekan Olgusu	14
2.1.2.1 Osmanlı Dönemi'nde Kamusal Mekan	14
2.1.2.2 Cumhuriyet Dönemi'nde Kamusal Mekan	15
2.2. Kamusal Mekan Örnekleri	17
2.3. Kamusal Mekan Olarak Meydanlar	18
2.3.1. Kamusal Mekan Olarak Meydan Kavramına Genel Bakış.....	18
2.3.1.1 Meydan Kavramına Giriş.....	18
2.3.1.2 Tarihsel Süreç İçinde Meydanlar	19
2.3.1.2.1 İlkçağda Meydan.....	19

2.3.1.2.2	Ortaçağda Meydan	21
2.3.1.2.3	Rönesans Döneminde Meydan	21
2.3.1.2.4	Günümüzde Meydanlar	23
2.2.1.3	Kevin Lynch ve Meydan (Kent Meydanı).....	23
2.2.1.4	Rob Krier ve Meydan	24
2.3.2	Meydan Biçimleri	25
2.3.3	Farklı Kentler ve Meydan	27
2.3.3.1	Dünya'daki Meydanlar	27
2.3.3.2	İstanbul Meydanları	31
3. MİMARİ TASARIMDA KATILIM OLGUSU	36	
3.1. Katılım Kavramına Genel Bakış	37	
3.1.1	Katılımın Amaçları ve Özellikleri	39
3.1.2	Katılım Düzeyleri	42
3.2. Katılımcı Tasarımda Kullanıcı	44	
3.2.1	Katılımcı Tasarımda Kullanıcı Yaklaşımının Tarihçesi	47
3.2.2	Katılımcı Tasarımda Kullanıcı Süreci	48
3.2.3	Katılımcı Tasarımda Kullanıcı Teknikleri ve Kullanıcı- Tasarımcı İlişkisi	51
3.3. Katılımcı Tasarım Yaklaşımları.....	54	
3.3.1.	İşbirlikçi Tasarım	57
3.3.2.	Açık Tasarım.....	58
3.3.3	Agnostik Yaklaşım.....	59
4. KATILIM OLGUSU BAĞLAMINDA İSTANBUL'DA KAMUSAL MEKÂNLARIN YENİLENMESİ ÜZERİNE AÇILAN YARIŞMALAR; “KONKUR İSTANBUL”.....	61	
4.1. Yarışmayı Açan Kurum ve Bileşenleri	61	
4.2. Yarışmada İzlenen Yöntemler	63	
5. BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI'nda KATILIM YAKLAŞIMININ ANALİZİ.....	67	

5.1. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Katılımcı Bir Tasarım Mı?	70
5.1.1. Araştırma Alanının Konumu ve Sınırları.....	71
5.1.2. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı	71
5.2. Yarışma Verilerinin Katılım Açısından Değerlendirilmesi	76
5.2.1. Katılımcı	76
5.2.2. Analiz	79
5.2.3. Şartname ve Ekleri	82
5.2.4. Soru- Cevap	86
5.3. Katılımcı Tasarım Yaklaşımını ve Örneklerini Analamak	87
5.3.1. Half a House (Yarım Ev)- Şili	87
5.3.2. Ursulines Meydanı- Brüksel, Belçika	90
5.3.3. Spa Fields Parkı- Londra, İngiltere	93
5.4. Projeler	95
5.4.1. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Ödül Alan Projeler.....	95
5.4.2. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması İstatistikler, Ödül, Katılım Miktarı ve Halk Oylaması.....	97
5.4.3. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Ödül Alan 3 Projenin Karşılaştırılması ve Katılımcı Yaklaşımları Önemsendi Mi?.....	97
5.4.4. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda Ödül Alan 3 Projenin Karşılaştırılması ve Halkın İstekleri	99
5.5. Bulgular	102
5.6. Sonuç ve Öneriler	107
6. KAYNAKÇA.....	109

ŞEKİL LİSTESİ

ŞEKİL 1:	Tezin Kavram Şeması Hazırlayan	3
ŞEKİL 2:	Kamusal Mekân Kavram Şeması	4
ŞEKİL 3:	Kamusal Alan Yaratmak için 10 Temel İlke	7
ŞEKİL 4:	Beden, Mekân ve Mekân Deneyimlenmesi	9
ŞEKİL 5:	Tarihsel Süreçte Anadolu Kültüründe Mekân Olgusu Kavramları	15
ŞEKİL 6:	Kamusal Mekân Kelime Bulutu	16
ŞEKİL 7:	Kamusal Alan Olarak Meydan Kavram Şeması	18
ŞEKİL 8:	Çatal Höyük Kenti	20
ŞEKİL 9:	Agora	20
ŞEKİL 10:	Rönesans Dönemi'nde Tasarlanan Yıldız Biçimli İdeal Kent Şemaları	21
ŞEKİL 11:	Kevin Lynch Düğüm/ Odak tanımı (Meydan)	24
ŞEKİL 12:	Krier'in Gözünden Sokak ve Meydan	25
ŞEKİL 13:	Zucker'in, Meydanlar İle İlgili Yaptığı Çalışmalarda Belirttiği Şekillerine Göre Meydan Türlerinden Örnekler	26
ŞEKİL 14:	Tahrir Meydanı	27
ŞEKİL 15:	Plaza De Mayo Meydanı	28
ŞEKİL 16:	Tianmen Meydanı	28
ŞEKİL 17:	Concorde Meydanı	29
ŞEKİL 18:	Saraya Meydanı	29
ŞEKİL 19:	Azadi Meydanı	30
ŞEKİL 20:	Kızıl Meydanı	30
ŞEKİL 21:	Taksim Meydanı	31
ŞEKİL 22:	Kadıköy Meydanı	32
ŞEKİL 23:	Üsküdar Meydanı	32
ŞEKİL 24:	Beşiktaş Meydanı	33
ŞEKİL 25:	Mecidiyeköy Meydanı	33
ŞEKİL 26:	Kamusal Alan Olarak Meydan Kelime Bulutu	35

ŞEKİL 27:	Mimari Tasarımda Katılım Olgusu Kavram Şeması	36
ŞEKİL 28:	Sherry Arnstein’ın “Katılım Merdiveni” Formülü	37
ŞEKİL 29:	Katılım Kavramının İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar	39
ŞEKİL 30:	Katılımcı Tasarımın Hedefleri	41
ŞEKİL 31:	Tasarım, Kamu ve Topluluk Katılımı, Soyut ve Somut Alan Ayrımı	42
ŞEKİL 32:	Geleneksel Tasarım Süreçleri	45
ŞEKİL 33:	Kullanıcı Katılımlı Tasarım Modelinin Farklı Adlandırmaları	45
ŞEKİL 34:	Kullanıcı- Mekân İlişkisi	46
ŞEKİL 35:	Mimari Tasarım Sürecinde Kullanıcı-Mimar İlişkisi Üzerine Bir Yorum	47
ŞEKİL 36:	Kullanıcı Katılımlı Tasarım Modelinin Farklı Adlandırmaları	48
ŞEKİL 37:	Kullanıcı Katılımlı Tasarımında ‘V’ Süreci	50
ŞEKİL 38:	Kullanıcı Katılımlı Tasarım Modeli Farklı Süreç Yaklaşımları	51
ŞEKİL 39:	Kullanılan Yöntemler ve Açığa Çıkarılan Özellikler	52
ŞEKİL 40:	Sanders Ve Sanoff’un Belirttiği Metotların İçerik Olarak Örtüşen Durumları..	53
ŞEKİL 41:	Tasarım Bağlamları	54
ŞEKİL 42:	Tasarım Araştırmalarında Farklı Katılımcı Uygulamalar Ve Bağlamsal Değişim İlişkisi	55
ŞEKİL 43:	Mimari Tasarımda Katılım Olgusu Kelime Bulutu	60
ŞEKİL 44:	İstanbul’da Kamusal Mekânların Yenilenmesi Üzerine Açılan Yarışmalar Kavram Şeması	61
ŞEKİL 45:	İstanbul Senin	62
ŞEKİL 46:	Konkur İstanbul	62
ŞEKİL 47:	Konkur İstanbul Logo	63
ŞEKİL 48:	Konkur İstanbul Yarışmada İzlenen Yöntemler	63
ŞEKİL 49:	Konkur İstanbul Açılan Yarışmalar	64
ŞEKİL 50:	İstanbul Senin ‘de Açılan Yarışmalar Tablosu	65
ŞEKİL 51:	Nitel Araştırma Yöntemleri	69
ŞEKİL 52:	Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Nitel Araştırma Yöntemine Göre Analizi	69
ŞEKİL 53:	Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük Meydanı) Kentsel Tasarım Yarışması Süreci	70
ŞEKİL 54:	Bakırköy Proje Alanı Sınırı	71

ŞEKİL 55:	Bakırköy, Zeytinburnu, Küçükçemece, Bahçelievler Haritası	71
ŞEKİL 56:	Bakırköy'ün İsim Değişme Tarihi Süreci	72
ŞEKİL 57:	Nüfus Değişimi	73
ŞEKİL 58:	Bakırköy'ün Tarihi	73
ŞEKİL 59:	Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Proje Sınırı ve Çevresi Harita	74
ŞEKİL 60:	Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması Proje Sınırları	75
ŞEKİL 61:	Arnstein'in 8 Basamaklı Katılım Merdiveni (Till,2005)	76
ŞEKİL 62:	Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Katılımcının Aktif Olduğu Basamaklar	78
ŞEKİL 63:	Verilerin Analizi	79
ŞEKİL 64:	Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Altyapı Analizi	82
ŞEKİL 65:	Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Altyapı Analizi	83
ŞEKİL 66:	Şili'nin Iquique Kentinde Alejandro Aravena Tarafından Tasarlanan Evler ...	87
ŞEKİL 67:	Yarım Ev	88
ŞEKİL 68:	Ursulines Meydanı	90
ŞEKİL 69:	Ursulines Meydanı Kaykay Pisti	91
ŞEKİL 70:	Spa Fields Parkı	93
ŞEKİL 71:	Spa Fields Parkı	93
ŞEKİL 72:	Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması Ödül alan Projeler	95
ŞEKİL 73:	Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması Ödül Mansiyon Projeleri	96
ŞEKİL 74:	Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması, Ödül Alan 3 Projenin Karşılaştırılması	98
ŞEKİL 75:	Ödül Alan 3 Projenin Projelerine Ekledikleri Alanlar	99
ŞEKİL 76:	Meydanın Tarihsel Süreçteki İşlevi	103
ŞEKİL 77:	Mekân Kavramı Bulgu	103
ŞEKİL 78:	Katılımcı Tasarım Yaklaşımları	104
ŞEKİL 79:	Konkur İstanbul Yarışmaları Bulgu	104
ŞEKİL 80:	Konkur İstanbul Tasarım Yarışmaları Kullanılan Oylar Bulgu	106
ŞEKİL 81:	Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması 3 Eşdeğer Ödül'ün Eleştirileri Bulgusu	106

ÇİZELGE LİSTESİ

TABLO 1:	Meydanların Dönemlerine Göre Biçim ve İşlevleri	22
TABLO 2:	Dünyadaki Meydanlar Biçim Ve İşlevleri	34
TABLO 3:	İstanbul'daki Meydanlar Biçim ve İşlevleri	34
TABLO 4:	4 Kamusal, Topluluk ve Tasarım Katılımları Arasındaki Karşılaştırmalar	43
TABLO 5:	Katılım Sınıflandırmaları	43
TABLO 6:	Farklı Katılımcı Tasarım Projeleri Örnekleme	56
TABLO 7:	Katılımcı Tasarım Yaklaşımları (İş Birlikçi Tasarım)	57
TABLO 8:	Katılımcı Tasarım Yaklaşımları (Açık Tasarım)	58
TABLO 9:	Katılımcı Tasarım Yaklaşımları (Agnostik Yaklaşım)	59
TABLO 10:	İstanbul Senin' de Açılan Yarışmalar Hakkında Bilgi	65
TABLO 11:	İstanbul Senin' de Açılan Yarışmalar Hakkında Bilgi	65
TABLO 12:	Ankete Katılan Vatandaş Analizi	80
TABLO 13:	Bakırköy Halkı ile Yapılan Anketler	81
TABLO 14:	Yarışma Jürileri ve Notları	84
TABLO 15:	Yarışma Paydaş Tablosu	85
TABLO 16:	Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, Sorulan Soru Örnekleri	86
TABLO 17:	Half a House (Yarım Ev) Katılımcı Yaklaşım Değerlendirmesi	88
TABLO 18:	Ursulines Meydanı Katılımcı Yaklaşım Değerlendirmesi	91
TABLO 19:	Spa Fields Parkı Katılımcı Tasarım Yaklaşımı Değerlendirmesi	94
TABLO 20:	İstatistikler, Ödül Miktarı ve Halk Oylaması	97
TABLO 21:	Halk ile Yapılan Anketlerin Görüş ve Önerileri	100
TABLO 22:	Halkın İstekleri Ve Ödüllerin Eksik Kentsel Öğeleri	101
TABLO 23:	Meydanda Görmek İstenilenler	101
TABLO 24:	Katılımcı Tasarım Yaklaşımı Örnekleri Üzerinden, Arnstein'in Katılım Merdiveni Bulgusu	105

KENTSEL KAMUSAL MEKÂN TASARIMINDA KATILIMCI YAKLAŞIMLAR; BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Özet

Kentsel kamusal hayatımızın en önemli mekânları olan meydanlar, geçmişten günümüze sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın hafızasıdır. İnsanların toplanma, buluşma, yeri geldiğinde önemli konuşmaların yapıldığı halka sesleniş yerleridir. İnsanlar sürekli akış içinde olduğu, bir yerden bir yere ulaşmak için bile kullandığı en önemli rotalardır. Bir hafıza mekânı olan meydanların zaman içinde eskime ve çağdaş gereksinimlere yanıt verebilmesi amacıyla yenilenebilmesi gibi durumlar söz konusu olabilir. Gelişen ve değişen çağda meydanların insanlara ayak uydurabilmesi ve bölgele de ki hareketliliğin devam edebilmesi için değişmeli ve yenilenmelidir. Bu bağlamda meydanların nasıl bir yaklaşımla yenilenebileceği sorusu önemli bir tasarım problemi oluşturmaktadır. Bu nedenle katılımcı yaklaşım ile insanların fikirlerini alarak adım atmak önemlidir. Söz konusu hafıza mekânların mimari karakterlerini sürdürebilmek amacıyla farklı düzeylerde gelişen katılımcı tasarım yaklaşımlarına yönlendiği görülmektedir. Çünkü katılımcı yaklaşım bir hafıza mekânı olarak meydanların varlığını nasıl şekillenebileceğine ilişkin tasarım kararlarını kullanıcı ile birlikte geliştirmektedir. Katılımcı tasarım meydanların başrolü olan insanların da içinde bulundukları değişime yön vermeleri için önemli bir yaklaşımdır. İşte bu tez kapsamında Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması bu bağlamda süreç ve sonuçları itibarı ile katılım olgusunun ne düzeyde gerçekleştiğini irdelenerek tez kapsamında yansıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Meydan, Katılımcı Tasarım, İstanbul Senin, Yarışma

Makale Türü: Araştırma

PARTICIPANT APPROACHES IN URBAN PUBLIC SPACE DESIGN; A REVIEW ON BAKIRKOY REPUBLIC (Freedom) SQUARE URBAN URBAN ASSIM COMPETITION

Abstract

Urban squares, which are the most important spaces of our urban public life, have been the memory of social, economic, and cultural life from the past to the present. They are places where people gather, meet, and sometimes address the public with important speeches. They are also the most important routes that people use even to get from one place to another, as they are constantly in flow. In order for squares, which are memory spaces, to be able to respond to contemporary needs and not become outdated over time, they may need to be renewed. In the evolving and changing era, squares should change and renew in order to adapt to people and to continue the mobility in the region. In this context, the question of how squares can be renewed is an important design problem. Therefore, taking steps by obtaining people's ideas through a participatory approach is important. It is observed that different levels of participatory design approaches are directed in order to maintain the architectural characters of these memory spaces. Because the participatory approach develops design decisions regarding how squares, as memory spaces, can take shape together with the users. Participatory design is an important approach for people, who are also the main actors of the squares, to influence the change they are in. In this thesis, the Bakırköy Republic Square Urban Design Competition will be examined in terms of the level of participation in terms of its process and results within the scope of the thesis.

Keywords: Participatory Design, Urban Memory, Istanbul is Yours, Competition

Article Type: Research

1.GİRİŞ

Kentsel hayatımızın en önemli mekânları olan meydanlar geçmişten günümüze sosyal, ekonomik ve kültürel olarak bir kimlik kazanmaktadır. Meydanlar kentlerin ve şehirlerin en önemli merkezi ve en önemli kent boşluğudur ve kentlerdeki en önemli sözlerinin söylendiği demokrasi yerleridir. Meydanlar bölgelerin merkezi haline gelmiştir. Sadece buluşma veya toplanma yerleri dışında insanlara kültürel, ekonomik alanlarda da katılım sağlamaları için imkânlar sunmaktadır. Yani insanların tek bir noktada birçok işlerini halledebilmeleri için büyük önem taşımaktadır.

Geçmişten günümüze zamanla yenilenerek değişen meydanlar her geçen gün değişmeye ve yenilenmeye devam etmektedir. İnsanların odak noktası olan meydanların yenilenmesinde bu denli büyük önemlere sahip iken başrol olan insanların söz sahibi olarak bu değişime katkıda bulunması kaçınılmazdır. Bu durumdan dolayı İstanbul kentinin son yıllarda ‘İstanbul Senin’ mottosuyla İstanbul meydanlarına kavuşuyor ilkesiyle katılımcılar için büyük öneme sahip meydanlarda onların katkıları olması için açılan yarışma konsepti İstanbul kent meydanlarının yeni yüzlerini ortaya çıkarmak, çıkarırken de bu kent hafıza mekânlarını katılımcı düşüncelerini önemseyerek hem fikirlerini hem de sorunlarını doğru şekilde analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu sayede insanların ihtiyaçları, istekleri doğrultusunda ortak bir çalışma yaparak meydanların yenilenmesinde katılımcıların söz sahibi olması amaçlanmıştır. Tasarımcılar için ön bir analiz sağlamış olmakla beraber Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması incelenerek olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya çıkarılacaktır.

Bu süreçte ilerlerken sırasıyla kamusal mekân tanımı üzerine durularak doğru kent hafıza örnekleri, katılımcı tanımı üzerinde durarak doğru tasarım örnekleri sunarak Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması’nı daha farklı yorumlamamızı sağlayacaktır. Bu yarışma konseptinin ne kadar doğru bir adım olduğunu ve bu doğru adımın da ne gibi eksik ve sorunlarla karşılaştığını görmemizi sağlayacaktır.

1.1 ÇALIŞMA AMACI

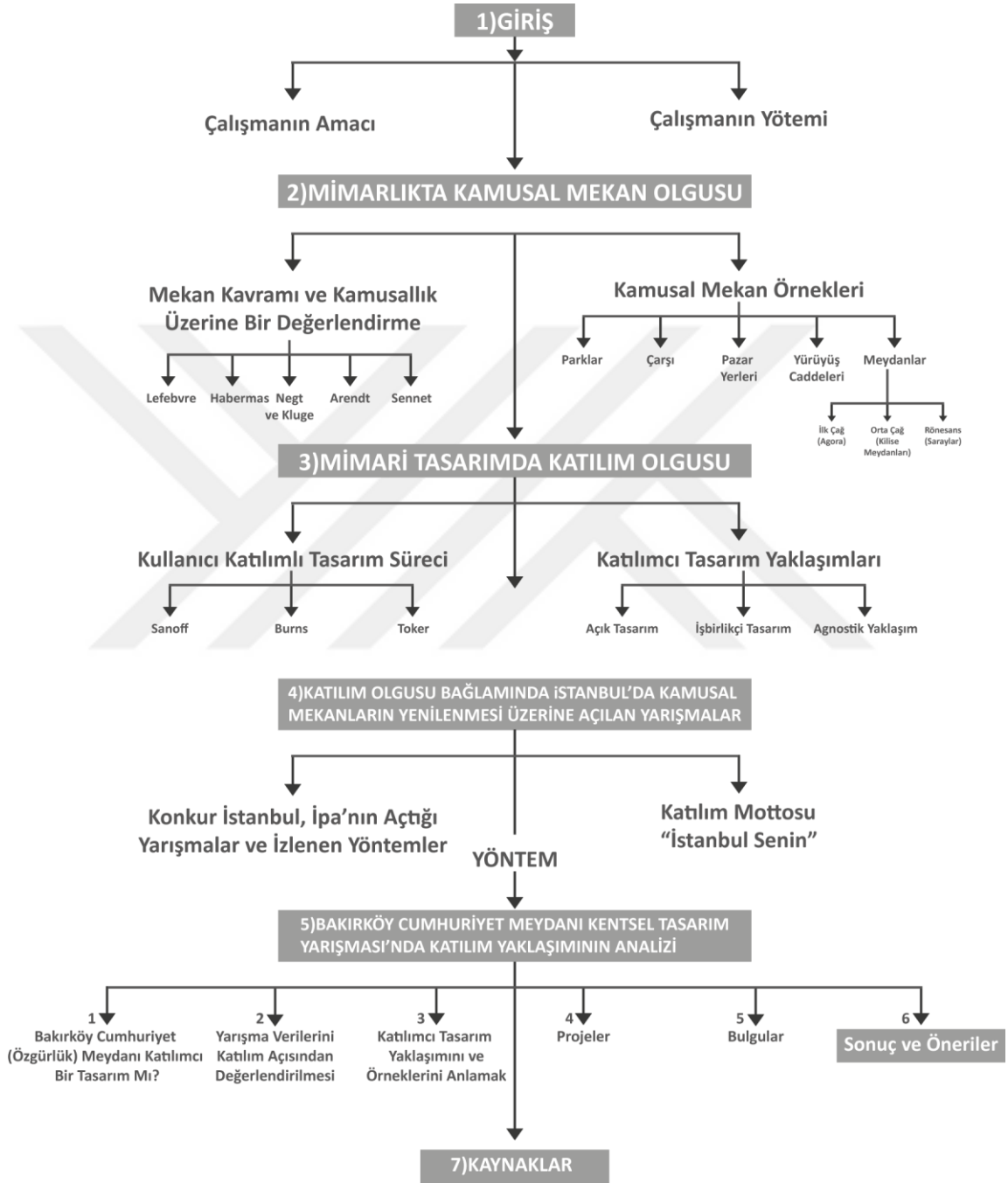
Bu çalışmanın amacı İstanbul kamusal mekân üzerine açılan yarışmalardan biri olan (İstanbul Senin) Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması üzerine katılımcı yaklaşım ve onların düşüncelerini önemseyerek yola çıkılan bir yarışma konseptinde katılımcı tasarım hedefi başarıldı mı? Kent hafızası olan meydanlar kente tekrardan değer kazandırıldı mı? Demokrasi mekânları tasarlarken tasarımlarda doğru ve hak eden projeler seçildi mi? Ve benzeri gibi sorularına cevaplarına ulaşmak ve bu yolda yeni bilgilere ulaşmaktır. Katılımcı yaklaşımla ilerleyen projenin temelinde katılımcının ne kadar etkisinin olduğunu bu durumun meydanların yenilenmesinde iyi bir seçenek olup olmadığını anlayabilmektir. Projelerin ne kadar şeffaf ilerlediği, kentin asıl değerlerini kaybetmeden meydanlara tekrar aynı şekilde yenilenerek işlenip işlenmediği büyük öneme sahiptir. Katılımcı rolünün etkili olması amaçlanan projelerde bu amacın ne kadar sonuca gittiği bu sonuca nasıl ne şekilde gittiği ve doğruluk payı öğrenilmek istenilmektedir.

1.2 ÇALIŞMA YÖNTEMİ

Çalışmanın yöntemi ise İstanbul senin hakkında tüm bilgileri ve Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması şartnamesine, jürisine, ödülüne, katılımcısına katılımcı sorunlarına, jürisine, eş değer projelere ve ödülleriyle ulaşarak ortaya katılımcı tasarım noktasında yeni bulgular ortaya çıkarmaktır. Bu bulguları ortaya çıkarmak için nitel bir araştırma yöntemi seçilerek sonuca daha iyi ulaşmak hedeflenmektedir. Araştırma, gözlem ve veri toplama yöntemleri ile araştırmaya yön verilerek projenin asıl amacı olan katılımcıların bu projelerde gerçekten söz sahibi olup olmadığı öğrenilmek istenmektedir.

Katılımcılar proje ilerlerken ne kadar dâhil oluyorlar? Katılımcılar baştan sona kadar proje ile ilgili mi? Sözde katılımcı mı yoksa gerçek katılımcı yaklaşımı mı uygulanıyor? Proje ilerlerken katılımcılar inşaat alanına dâhil olabiliyor mu? Katılımcıların istekleri ne kadar dikkate alınıyor? Daha önceki katılımcı yaklaşımlı projelerden katılımcının deneyimleri ve katkılarının ne kadar yerinde olduğu?

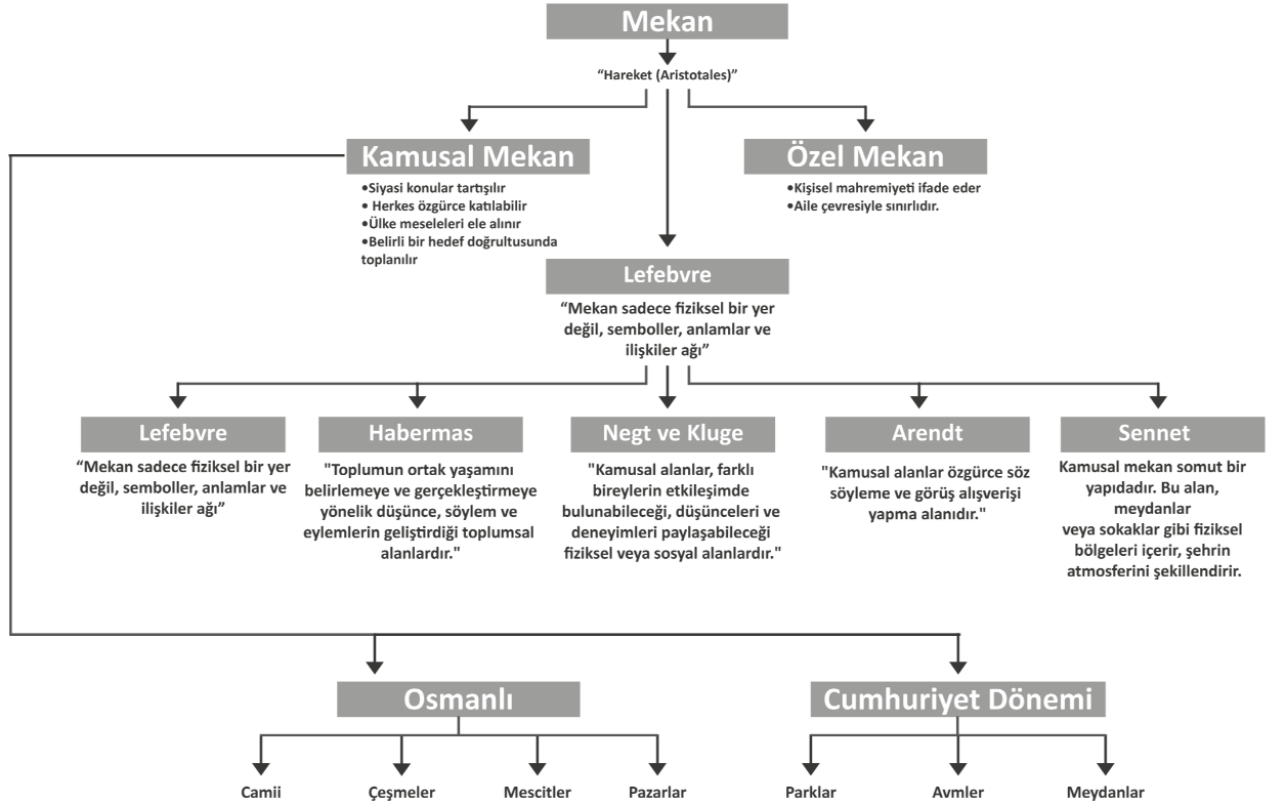
Bu sorulara yanıt bulmak ve katılımcının rolünün ne kadar yerine olduğunu anlamak için projeye ilgili yerlerden araştırma yapma, katılımcıları proje dâhilinde gözlemleme gerektiğin de soru cevap şeklinde veri toplayarak araştırmanın amacına destek vermek hedeflenmektedir.

Şekil 1 Tezin Kavram Şeması Hazırlayan: H.Karataş, 2023

2.MİMARLIKTA KAMUSAL MEKÂN OLGUSU

Mimarlık, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için mekânları tasarlamak ve inşa etmekle ilgilenen bir disiplindir. Kamusal mekânlar ise insanların yaşam kalitesini artırırken toplumları bir araya getiren önemli unsurlardır. Çalışma, kamusal alanların sosyal bağları güçlendirmedeki önemini, kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamadaki rolünü ve toplum refahını artırma potansiyelini araştırmayı amaçlamaktadır.

Şekil 2 Kamusal Mekân Kavram Şeması Kaynak: H. Karataş, 2023

2.1 MİMARLIKTA KAMUSAL MEKANIN KAVRAMSAL BOYUTU

Bu bölümde, mekân kavramının artık kamusal mekân adı altında ayrıntılandırıldığı ve kamusal mekân kavramına odaklandığı bir bağlamda ele alınmıştır. Ünlü düşünürlerin kamusal mekân hakkındaki tanımları incelenerek, mimarlıkta kamusal mekânın kavramsal boyutu analiz edilmeyi hedeflemektedir.

2.1.1 Mekân ve Kamusal Mekân Kavramının Açılımı Üzerine Farklı Değerlendirmeler

Aristoteles, mekânı “*nesneleri sınırlayan, içine alan*” bir kavram olarak tanımlar. Bu yüzden mekân, boş bir alan, sınırlanmış bir alan ve dolu bir iç mekânın birleşimi olarak ortaya çıkar. Boş bir mekân düşüncesi yoktur, her şeyin mekân içinde belirli bir yeri ve konumu vardır. Mimar da zemin, tavan ve duvarlar arasındaki boşluğu diğer her şeyi

içercek şekilde düzenler ve insanların hareket özgürlüğünü sağlar. Mekânı belirleyen en temel faktörlerden biri hareketin etkisi olduğunu ifade edebiliriz. Hareket mimarının ve mekân gerçeğinin anlaşılmasında büyük bir öneme sahiptir. Mekân hareket tarafından belirlenir. Farklı zaman aralıklarında, mekânın algılanması da değişkenlik gösterecektir. Hareketin hızı, mekânın hangi zaman diliminde ve ne kadar süreyle fark edildiği, bir kişinin mekânı anlama yetisinde önemli rol oynar.

(Nalbantoğlu (2008)'den aktaran Üngür, 2011)

Mekân kavramını daha iyi anlayabilmek adına üç farklı durumu gözlemlemeyi düşünebiliriz: İlk durumda, etrafımızda her yöne açık, sınırsızca uzanan doğal bir manzara olduğunu varsayalım. İkinci durumda, ağaçlar ve çalılarla çevrili bir alanda bulunduğumuzu hayal edelim. Üçüncü senaryoda ise yoğun ağaç gövdelerinin bulunduğu bir ormanda olduğumuzu düşünelim. İkinci durumda, ağaçlarla ve çalılarla çevrili alan, bize mekân kavramını düşündürür. Bu bağlamda, çevrelenmiş ve sınırlı hissederiz. Ancak ikinci durumdaki ağaçlar ve çalılar arasındaki yükseklik ve yerleşim düzenlemelerinin, bize mekân hissi uyandırabilmesi için nasıl olması gerektiği sorusu sorulabilir. Bu sorulara net matematiksel yanıtlar vermek zordur. Çünkü mekân kavramı birçok değişkene bağlıdır. Bu noktada, mekânın özünde yer alan karmaşıklığın altını çizmek önemlidir.

Mekân, farklı disiplinlerde farklı anlamlar taşıyabilir. Genel anlamda mekânla ilgili bazı kavramlar:

- › **Fiziksel Mekân:** Fiziksel dünyadaki nesnelerin bulunduğu yer ve alanları ifade eder. Bu kavram, coğrafya, fizik ve mühendislik gibi alanlarda önemlidir.
- › **Coğrafi Mekân:** Yeryüzündeki yerleşimler, bölgeler, ülkeler ve coğrafi özellikler gibi fiziksel mekânlar üzerine odaklanan bir disiplindir.
- › **Mekân Algısı:** Bireylerin veya grupların bir mekânı nasıl algıladığı ve deneyimlediği konusunu inceler. Psikoloji, sosyoloji ve kentsel planlama gibi alanlarda ele alınır.
- › **Sosyal Mekân:** İnsanların etkileşimlerini ve ilişkilerini şekillendiren mekânlardır. Bu kavram, sosyoloji ve antropoloji gibi alanlarda önemlidir.
- › **Mimarlık:** Mekânın tasarımını ve yapısını ele alan disiplindir. Mimarlık, estetik, işlevsellik ve kullanıcı ihtiyaçlarını bir araya getirir.
- › **Kentsel Mekân:** Şehirlerin yapıları, düzenlemeleri, altyapısı ve sosyal etkileşimleri gibi unsurları içeren kavramdır.
- › **Toplumsal Mekân:** İnsanların toplumsal ilişkilerini sürdürdüğü alanları ifade eder. Bu kavram, İnsanlar arasındaki etkileşimleri ve iletişimi ele alır.
- › **Soyut Mekân:** Fiziksel varlığı olmayan, zihinsel veya sembolik mekânları ifade eder. Örneğin bir hikâyenin geçtiği hayali bir dünya soyut mekân olabilir.

Kamusal Mekân Ve Özel Mekân

1980’lerin sonlarına doğru kamusal-özel ayrımı netleşti. Bu ayrımın temeli burjuvazinin yükselişiyle ilişkilendirilir. Tarih, sanat eleştirisi, tiyatro ve sinema gibi birçok alanda topluma rehberlik etti. Kamusal alanın amacı bireyleri belirli bir hedef etrafında birleştirerek siyasi otoriteye karşı eleştirel bir tavır almayı teşvik etmektir. Bu alanda genellikle siyasi konular tartışılır, ülke meseleleri ele alınır ve farklı görüşler ortaya çıkar.

Kamusal ve özel alan kavramları birbirine karşıtlık içerir ve bir araya geldiğinde anlam kazanır. Bu karşıtlık tarihsel olarak değişebilir. Kamusal ve özel alan kavramları belirli dönemlerde daha net bir şekilde ayrıldı.

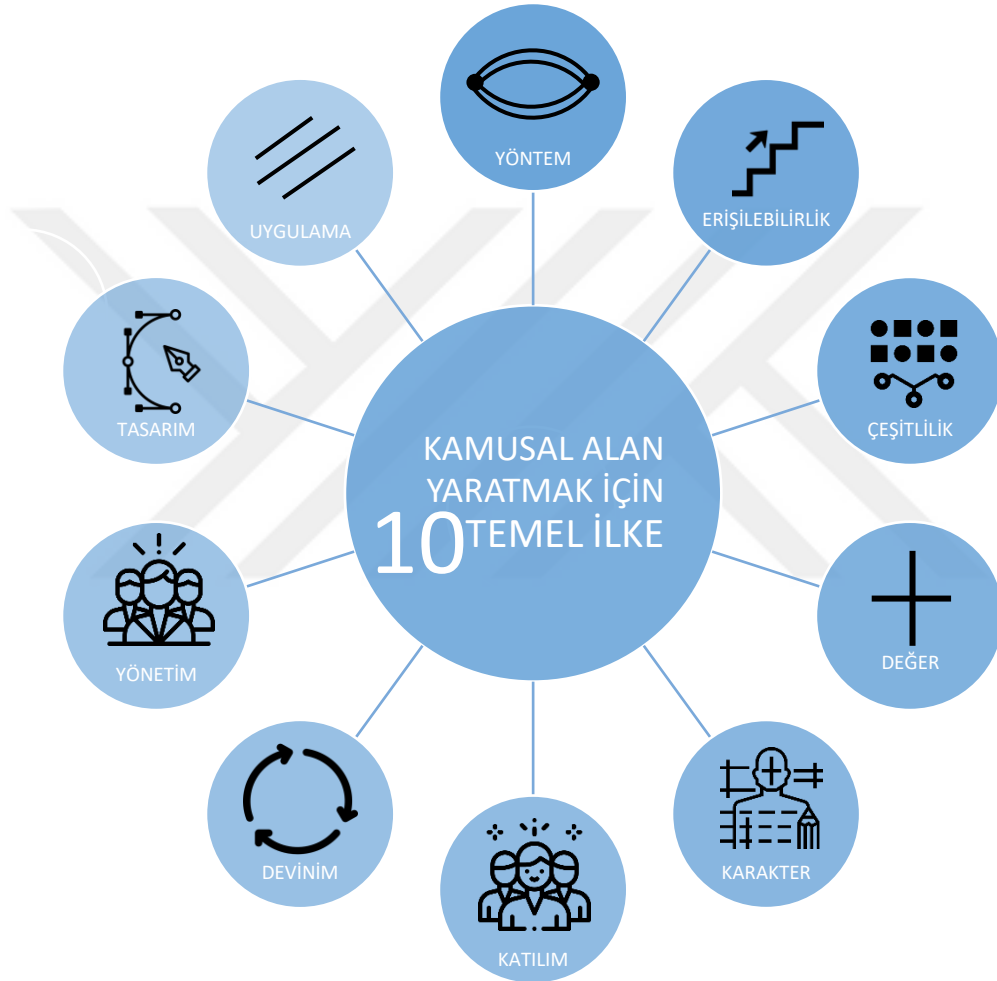
18. yüzyılda kamusal alan herkesin katılabildiği, fikirlerin ifade edildiği ve siyasi otoritenin sorgulandığı bir mekân haline geldi. Özel alan ise kişisel mahremiyeti ifade eder ve aile çevresiyle sınırlıdır. (Güdücü (2015)’ten aktaran Kulak)

Kamusal mekânlar, insanların sosyalleştiği yerler olarak tanımlanır. Fransız burjuvazisi, kamusal alanların oluşumuna katkı sağlamıştır. Kamusal alanlar farklı grupları içeren, farklılıkları yansıtan ve yabancıları da kucaklayan yapılardır. Bireyler genellikle “kamu” kelimesini devletle ilişkilendirir, ancak kamusal alan, toplumun halkoyunu oluşturduğu alanlardır. Eğer sadece devletin otoritesi yansıtılsaydı, otoriter bir yönetim olurdu. Kamusal alanlar, demokratik toplumun dinamiğidir. Kamusal mekânlar, demokratik ifadeyi, demokrasi fikrini sağlar. Bireyler özgürce ve eşitçe katılabilir. Kamusal alanlar, iktidarı denetler ve muhalefetin zeminini oluşturur. (Yükselbaba (2008)’den aktaran Kulak)

İyi bir kamusal alan, düşüncelerin özgürce ifade edildiği, farklı görüşlere saygı gösterilen, tartışmanın serbestçe yapıldığı yerdir. Aristoteles’e göre, sadece polislerde uygun yaşam mümkündür ve kamusal alan, toplumsal ilişkinin yeri olarak belirir. (Bahçeci (2018)’den aktaran Kulak)

Rönesans, özel alanın mahremiyetini kırmaya başlar. Kamusal ve özel alan kavramları tarihsel olarak gelişir. Kamusal alanlar dönemlere göre gruplara yakın olmuştur. Kamusal alanlar tarih boyunca evrilen, farklı gruplarca şekillendirilen yerlerdir. (Yükselbaba, 2008)

‘Kentlerin oluşumundan bu yana, her kent içerisinde barındırdığı toplumu şekillendirmiş ve aynı şekilde bu toplumu oluşturan her bireyden birçok anlamda etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Bu devrim hali, kentleri yaşayan organizmalar olarak tanımlamamızın temel nedenlerinden biridir. Bu noktada, kentleri sürekli değişen, dönüşen ve gelişen yani “yaşayan” organizmalar haline getiren en önemli unsur ise kamusal alanlar olarak karşımıza çıkar. Kamusal alanların-özellikle açık kamusal alanların- kentlerdeki ve insan yaşamındaki bu önemli rolü, kentleri daha dinamik kılmalarıdır’
(Uzgören, 2017)

Şekil 3 Kamusal Alan Yaratmak için 10 Temel İlke Kaynak: kentselstrateji.com

2.1.1.1 Henri Lefebvre ve Kamusal Mekan

Lefebvre'a göre, mekânı anlamamıza olanak tanıyan ilişkiler ağını anlamak için, bu ilişkileri yaratan mekanizmaları ele almalıyız. Bu mekanizmaların zamanla veya zamandan bağımsız olarak incelenmesi, mekânın mı zamana yoksa zamanın mı mekâna bağlı olduğu sorusunu ortaya çıkarabilir, bu da farklı anlamlara yol açabilir. Henri Lefebvre'ye göre, mekân sadece nesnel bir gerçeklik değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin ve güç dinamiklerinin bir yansımasıdır. Bu nedenle mekânı anlamak, sadece fiziksel özelliklerine odaklanmakla sınırlı kalmamalı; aynı zamanda kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan da değerlendirilmelidir. Deleuze ise mekân ve zamanın birleşimini ve buna rağmen zamanın niteliksel olarak nasıl farklılaşabileceğini, mekânın ise niceliksel farklılıklar üretebileceğini öne sürer. Bu nedenle, mekânın öne çıktığı ancak zamanın ihmal edildiği bir düşünce yolunda niteliksel farklılıklar da göz ardı edilmektedir.

Lefebvre, mekânı üç boyutlu bir perspektifle ele alır:

Mekânın Mekânsal Pratiği: Fiziksel mekânın günlük kullanımı ve etkileşimleri.

Mekânın Mekânsal Temsili: Mekânın sembolik anlamları ve kültürel olarak nasıl yorumlandığı.

Mekânın Mekânsal Temeli: Ekonomik, politik ve toplumsal yapıların mekân üzerindeki etkileri. (Lefebvre (2014)'den aktaran Karaçizmeli,)

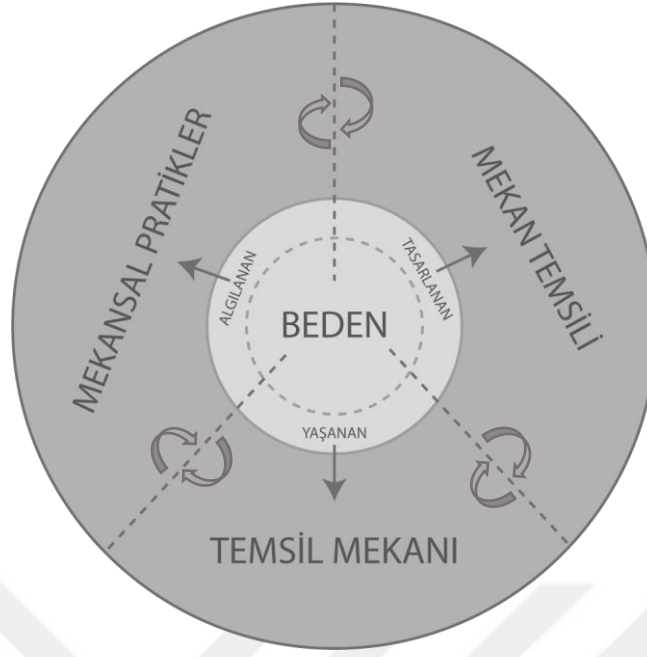
Mekânın mekânsal pratiği, toplumun yaşam stratejileriyle şekillenir ve mekânın kendisini oluşturur. Yerleşim bölgeleri, iş alanları, eğlence mekânları gibi farklı yerler bu kullanım biçimlerine örnektir. Mekân, toplumsal yapıyı yansıtarak işlevselliği ve sürekliliği sağlar. Kent mekânının üretimi, günlük deneyim ve algıyla birlikte bu mekânsal pratikleri içerir.

(Soja (1990)'dan aktaran Karaçizmeli)

Lefebvre'ye göre, mekân temsilleri "tasarlanmış mekân"ı oluşturan kodlar ve normlarla şekillenir. Bu mekânda güç dinamikleri belirgindir ve ideolojik etkiler görülebilir. Modern dönemde, mekân temsilleri genişleyerek kent düzeyinde etkili hale gelmiştir. Bu temsil mekânları kavramsallaşır, toplumsal alana etki eder ve ideolojik normları içerir.

(Ghulyan (2017)'den aktaran Karaçizmeli)

Lefebvre, "temsil mekânı" kavramını mekânın nasıl temsil edildiğini ve toplumsal ilişkilerin nasıl yeniden üretildiğini açıklamak için kullanır. Bu mekânlar semboller, anlamlar ve ilişkiler ağıyla doludur. Temsil mekânları, toplumsal ilişkileri ve güç dinamiklerini yansıtır. Örneğin, bir şehir parkının tasarımı, mekânın kullanımını ve erişilebilirliğini gösterir. Bu mekânlar arzuların ve dirençlerin ortaya çıktığı yerlerdir. (Soja (1999)'den aktaran Karaçizmeli)

Şekil 4 Beden, Mekân ve Mekân Deneyimlenmesi Kaynak: Husik GHULYAN/
Lefebvre'nin Mekân Kuramının Yapısal ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma

Lefebvre, kamusal mekânı sadece fiziksel bir alan olarak değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin, güç dinamiklerinin ve kültürel anlamların birbirine geçtiği bir ortam olarak görür. Kamusal mekânın kapitalist toplumda nasıl şekillendiğine de vurgu yapar. Ticari çıkarlar, güç yapıları ve politika, kamusal mekânın nasıl düzenlendiğini ve kullanıldığını belirler. Bu nedenle, kamusal mekânın demokratik ve eşitlikçi bir şekilde yönetilmesi ve tasarlanması gerektiğini savunur. Sonuç olarak kamusal mekân, sadece fiziksel bir alan değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin, güç dinamiklerinin, kültürel anlamların ve insan deneyimlerinin birbirine geçtiği karmaşık bir konsepttir.

David Harvey'in (2008) , yerel siyasetin geleceği açısından Lefebvre'in teorilerine yeni bir bakış sunmaktadır. Harvey'e göre, kentlerin ve kentleşmenin süreçleri, artı değer kullanımının temel bir kanalı haline gelmiştir. Bu, Lefebvre'in "tam kentleşme" hipotezi olarak ortaya koyduğu düşüncüyü destekler.

Son yıllarda, politik kent kavramı, özellikle muhalif grupların etkisiyle, daha fazla önem kazanıyor ve devlet ile sermayenin kontrolüne karşı çıkışlar güçleniyor. Bu bağlamda, kent hakkı kavramı yeniden değerlendiriliyor. David Harvey'e göre, kent hakkı şu anda küçük bir siyasal ve ekonomik elit grubun elinde bulunuyor ve geri alınması gerekiyor. Bu geri alma sürecinde, kent hakkı kavramı üzerinden toplu muhalefet olasılığını tartışıyor. Kentleşme süreçlerinde artı değer üretimi ve kullanımı üzerinde odaklanan ve bu sürecin kimler tarafından yönetileceğini sorgulayan kent hakkı kavramı, geniş bir toplumsal hareketin oluşturulması için bir araç olarak kullanılmalıdır. Bu hareket, kent hakkının demokratikleştirilmesini, kentsel mekânın yeniden kazanılmasını ve korunmasını, kamusal alanların yeniden elde edilmesini amaçlayan bir slogan ve politik bir ideal olarak işlev görmelidir.

Eğer bu kentin bir geleceği olmasını istiyorsak ve bu geleceği kendi kontrolümüz altında tutmak istiyorsak, kent hakkını farklı yollarla ifade eden ve ardışık çalışmalar yürüten kentsel muhalefetin içinde yer alan resmi ve resmi olmayan yapıların birbirini dışlamak, itmek veya kenara bırakma hakkı yoktur. Bu hakkı kullanma yetkisi sadece bu grupların hedeflediği kesimlere aittir. İnsanları etkileyip harekete geçirmek, büyük toplumsal alanlar oluşturmak ve bu alanlarda kitlesel politik eylemler gerçekleştirmek zorundayız. Bu, Bourdieucu bir yaklaşım ile mahallelerin doğrudan katılması ve kendi yaşam biçimlerine uygun bir şekilde pozisyon alması ile mümkün olacaktır. Kent hakkı, sadece bu şekilde soyut bir ideal olmaktan çıkacak ve somutlaşacak, somutlaştıkça da kendini yeniden tanımlayacaktır.

2.1.1.2 Habermas ve Kamusal Mekan

Kamusal alanlar ilk Habermas tarafından tanımlanmıştır.

‘Habermas’a göre kamusal alan, toplumun ortak yaşamını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirdiği toplumsal alanlardır. (Güney, 2007)

Burjuva sınıfının ortaya çıkmasıyla birlikte, burjuva kamusal alanı da belirgin hale geldi. 17. Ve 18. Yüzyıllarda Fransa’da salonlar, İngiltere’de kahvehaneler ve Almanya’da okuma odaları gibi yerler kamusal alanın ilk örnekleriydi. Ancak zamanla kamusal alan, bu yerlerin ötesine geçerek çeşitli biçimlerde şekillendi. Kamusal alanı temsil eden mekânlar, katılımcıların nitelikleri, sayıları, davranışları ve tartışıkları konular bakımından farklılık gösterse de Habermas’a göre ortak özelliklere sahiptir.

İlk ortak özellik, katılımcıların toplumsal ve ekonomik statülerinin göz ardı edildiği bir toplumsal ilişki anlayışının benimsenmesidir. Her türden toplumsal konum, ekonomik bağlılık ve yasal düzenlemeler göz ardı edilir, böylece katılımcılar eşit koşullarda tartışabilir. İkinci ortak özellik, felsefi ve edebi eserlerin maddi değer kazanmasının yanı sıra herkesin erişebilir hale gelmesi ve bu eserlerin kamusal tartışmalara katılmasıdır. Bu durum, kitlelerin kamusal meseleler hakkında entelektüel bir altyapı oluşturabilmesine yardımcı olur. Basının rolü bu noktada önemlidir. Herkesin (okuryazar olan herkesin) felsefi ve edebi eserlere erişebilmesiyle üçüncü ortak özellik, kamusal alanın genel olarak herkese açık olmasıdır. Bu demokrasi için normatif bir ideal olarak da görülebilir. (Habermas (1997)’den aktaran Çetin)

Ev içi mimari ve yaşam tarzında 17. Yüzyılda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Evlerin içindeki düzenlemeler, toplumsal değişimleri yansıttı. Evdeki salonlar, ilk kamusal toplulukların bulunduğu mekânlardandı. Yeni ev tiplerinde en büyük alan, hem eve hem de topluma ait salondur. Bu, kamusal ve özel alan arasındaki sınırın iç mekânda belirginleştiğini gösterir. Habermas’a göre burjuva ailesinin toplumdan bağımsız bireyler olarak kendilerini ifade etmeleri, evin içinden kamusal alana geçmeleriyle mümkün olmuştur. Burjuva ailesi, toplumdan bağımsız, saf insanlık alanı olarak salonda kendini konumlandırdı. Habermas, mülk sahiplerinin bağımsızlığını mülkiyet

üzerindeki kontrolle sağladığını belirtir. Bu düşünce, burjuva ailesinin temel anlayışının temelini oluşturur. (Habermas (1997)’den aktaran Çetin)

Burjuva toplumunun istekleri, aile kuruluşunu engeller. Çekirdek ailenin mahremiyeti arttıkça kamusal alan şekillenir. Evlerde oturma odası ve salonun bir arada olması, oturma odasını özel salonu kamusal kılar. Yani bireyin “özel”liği, başlangıçtan itibaren kamusal bir yön taşır. Edebiyat bu iki durumu birleştirerek insanların özel hayatlarını kamusal tartışmaya açar. Edebi kamusal alan, bu tartışmalardan türetilir. Burjuva kamusal alanı, devlet düzenlemelerini eleştirdiği, devletten farklı bir ara alan şeklinde oluşur. Katılımcılar eleştirel ve mantıklı tartışmalarla devlet uygulamalarını eleştirir, toplumsal hayatı geliştirmek için çabalar. Ancak bu burjuva kamusal alanının ideal hali kısa sürer.

Çekirdek aile, ekonomik ilişkilerden bağımsız bir mahremiyet alanı gibi görünse de, aslında bu iki alan iç içedir. Ekonomik ilişkiler ve aile arasındaki bağ, bireyin hem “burjuva” hem de “insan” olarak kendini görmesini sağlar. Böylece burjuva ve insanın ihtiyaçları aynı düzlemde birleşebilir. Ancak bu iki farklı insan kavramı aslında uyuşmaz.

Habermas, burjuva kamusal alanın gelişimini, çözülmesini ve ideallerini ele alır. Kamusal alan, toplumsal meseleleri eleştirel ve analitik bir bakış açısıyla tartışmanın yanı sıra toplumu iyileştirmeyi hedefleyen bir kavramdır. “Kamusallığın Yapısal Dönüşümü” adlı eserinde sadece burjuva kamusal alanını değil aynı zamanda “pleyben kamusal alanını” da ele almadığını ve bunun bir eksiklik olduğunu belirtir.

(Habermas (1997)’den aktaran Çetin, 2006)

Sonuç olarak Habermas kamusal alanı, bireylerin eşit ve özgürce katılabildiği, toplumsal ve siyasal tartışmaların gerçekleştiği bir alan olarak tanımlamıştır. Burjuva kamusal alanı, 17. Ve 18. Yüzyıllarda burjuvazinin ortaya çıkmasıyla birlikte oluşmuş ve başlangıçta salonlar, kahvehaneler ve okuma odaları gibi mekânlarda kendini göstermiştir.

Habermas, kamusal alanın önemli özelliklerini şu şekilde açıklar:

1. Eşitlik İlkesi: Katılımcıların toplumsal ve ekonomik statüsünün farklılıklarını gözetmeksizin eşit bir şekilde tartışmalara katılabildiği bir alandır. Ekonomik bağımlılıklar ve yasal düzenlemeler bu alanda devre dışı bırakılır.
2. Bilgi Erişilebilirliği: Felsefi ve edebi eserlerin kamusal tartışmalara konu edilebilir hale gelmesi, kamusal alandaki katılımcıların felsefi ve edebi konular hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır.
3. Herkese Açıklık İlkesi: Kamusal alan, herkesin katılabildiği ve fikirlerini özgürce ifade edebildiği bir alan olarak tasarlanır. Bu özellik, demokrasi için önemli bir normatif ideal olarak görülür.
4. Aile ve Kamusal Alan İlişkisi: Habermas, burjuva ailesinin içsel alandan kamusal alana geçişi ve bireylerin toplumsal olarak kendilerini ifade edebilme yeteneğinin bu geçişle arttığını vurgular.

(Fraser (2004)’ten aktaran Çetin,2006)

Habermas'ın bu teorisi, kapitalist toplumu evrimsel gelişimi, demokratik katılımın temelini oluşturan kamusal alanın önemi ve bu alanın zaman içinde nasıl dönüştüğü gibi konuları ele almaktadır. Bu düşünceler, toplumsal teorinin ve siyaset felsefesinin önemli bir parçasını oluşturur.

2.1.1.3 Negt ve Kluge ve Kamusal Mekan

Habermas'ın kamusal alan teorisi, Negt ve Kluge için temel bir referans noktasıdır. Ancak, ikisi arasındaki temel farklılık, Habermas'ın kamusal alanı kapitalist üretim ilişkilerinin gölgesinde bir demokrasi anlayışıyla ele alırken, Negt ve Kluge'un ortak noktasının kamusal alanın işçi sınıfı için nasıl değerlendirildiği ve egemen sınıfların bu alandan nasıl kazanç elde ettikleri olduğudur. (Negt ve Kluge (1993)'ten aktaran Çetin)

Negt ve Kluge, çalışmalarını ekonomi politığın kavramlarını “aşağıdaki” gerçek yaşam alanlarına indirgeme amacıyla şekillendirdiklerini belirtirler. Onlara göre burjuva kamusal alanının çelişkileri, Habermas'ın iddia ettiği gibi alanın çöküşü ve parçalanması sonucu ortaya çıkmamıştır; aslında çelişkiler, bu kamusal alanın oluşum sürecinde zaten mevcuttur. (Özbek (2004)'ten aktaran Çetin)

Negt ve Kluge, kamusal alan kavramını Habermas'ın anlayışından farklı bir şekilde ele alır. Onlara göre, Habermas'ın kamusal alan anlayışı sahiplik ilkesine dayanır, ürünün üreticisi değil sahibi önemlidir. Bu nedenle diğer kamusal alan biçimlerini göz ardı eder. Negt ve Kluge, burjuva kamusal alanının egemen olduğunu ve diğer biçimleri baskı altına aldığını belirtir.

Negt ve Kluge, farklı kamusal alan biçimlerinin varlığını vurgular ve bu alanların kendi ürünlerine sahip çıkarak ilişkiler kurması gerektiğini savunur. Üretim kamusal alanı, medya şirketleri, hak ilişkileri gibi çeşitli bağlamları içerir. Proleter kamusal alan ise egemen kamusal alanın sınırlarını reddeder ve tarihsel yarıklardan doğar.

Sonuç olarak, Negt ve Kluge, kamusal alan kavramını farklı bir açıdan ele alarak, farklı biçimlerin varlığını vurgular ve proleter kamusal alanın egemen modele karşı nasıl geliştiğini açıklar. (Hansen, (2004)'ten aktaran Çetin)

2.1.1.4 Arendt ve Kamusal Mekan

Hannah Arendt, insan faaliyetlerini sınıflandırırken “Vita Activa” terimini kullanır. Ona göre, emek bedensel gereklilikleri karşılayan temel bir aktivite iken, iş doğaya karşı üstün insan etkinliğini ifade eder. İş, yapay dünyaları yaratır. Eylem ise sadece insanlar arasında gerçekleşen, maddeye dayanamayan bir aktivitedir. Eylem, insanların çoğulculuğunu vurgular. Emek, birey ve türün devamlılığını sağlar. İş, insan yaşamını kalıcılaştırır. Eylem ise siyasi yapılar oluşturarak kolektif hafızayı inşa eder. Arendt'e göre insanı özel kılan özellikler bu ayrımlardır. İnsan emeksiz ve işsiz yaşayabilir, ancak eylemsiz yaşayamaz. Eylem, insanları bir araya getirir ve çoğulculuğunu ifade eder. (Arendt (1994)'ten aktaran Çetin)

Arendt 'in ayrımları, toplumsal yaşamdaki etkileri açısından incelendiğinde, Antik Yunan'daki "agora" ve "hane" kavramlarına dayandığını gözlemliyoruz. Arendt, Antik Yunan'a atıfta bulunarak geçmişe dair bir "öykü" anlatır. Bu anlatı, tarih ve düşünce arasında bir "alıştırma"dır. Bu tür düşünsel egzersizler, geçmiş deneyimlerin gömülü ve gizli anlam katmanlarını bulup ortaya çıkarmayı amaçlar. Geçmişin potansiyellerini serbest bırakan bu kazı çalışması, yıkılmış kamusal alanın parçalarını bir araya getirerek yaratıcı bir "hatırlama" eylemidir. (Benhabib (1999)'ten aktaran Çetin)

Özel alandaki zorunluluk ve eşitsizlikler, genellikle haneyle ilişkilidir. Antik Yunan'da hanenin konuları genellikle göz ardı edilir ve kamusal alana karanlık bir perde iner. Ancak Orta Çağ'da feodal sistemle birlikte özel alan genişler. Feodal beyler haneyi büyütürken kamusal alanı geriletirler. Bu dönemde tüm faaliyetler hanenin içine hapsedilir. Sonrasında ekonomi kamusal alana sıçradıkça, kamusal alan değişime uğrar ve bu değişimler özel alanda yankı bulur. İş ve emek etkinlikleri haneden ayrılarak kamusal alana geçer. Bu değişimler kamusal ve özel alanlar arasındaki sınırları bulanıklaştırır. Arendt, buna "toplumsalın yükselişi" der; kamusal alanın genişlemesi ve burjuva ekonomisinin hâkimiyetini ile karakterizedir. Bu süreçte konuşma ve eylem özel alandan kamusal alana kayar. (Arendt (1994)'ten aktaran Çetin)

Arendt'a göre, iş ve emek bireysel alanda; eylem ise kamusal alanda gerçekleşir. Kamusal alan politik etkinliklerin sahasıdır. Eylem, insanlar arasındaki etkileşime dayanır, insan çeşitliliğini kabul eder; bu çeşitlilik ve farklılık içerir. Arendt'a göre, özgürlük eylemle gerçekleşir ve eylem özgür ilişkilerin varlığını gerektirir.

Politika alanında, özgürlük ile eylem arasında karmaşık bir ilişki bulunur. "Politikanın amacı özgürlüktür; deneyim sahası ise eylem. İnsanlar eylemde bulundukça özgür olurlar- özgürlüğü benimsemekle eşdeğerdir- ne öncesi ne de sonrası önemlidir; çünkü özgür olmak ve eylemde bulunmak aynı anlama gelir."

(Arendt (2004)'ten aktaran Berktaş)

2.1.1.5 Michel Foucault ve Kamusal Mekan

Toplumsal ilişkilerin, güç dinamiklerinin ve disiplinlerin bir araya geldiği, denetlediği ve şekillendiği bir alan olarak tanımlar. Onun görüşüne göre, kamusal mekan sadece fiziksel bir alan değil, aynı zamanda toplumsal yapıların kontrol mekanizmalarının yansımasıdır. (Soja'dan aktaran Toka, 2017)

2.1.1.6 Sennet ve Kamusal Mekan

Senett, kamusal mekanın değişen anlayışını vurgularken, feodalizmin sonrasındaki Avrupa'daki siyasi ve ekonomik değişiklikleri öne çıkarır. Ona göre, sekülerleşme ve kapitalizm, kamusal olmanın temelini etkileyen faktörlerdir. Kendin dönüşümündeki rolüne odaklanarak özellikle feodal sonrası dönemde bu etkenlere değinir.

Gökgür bu durumu bu tanımla özetlemiştir:

“Senett’e göre kamusal mekan somut bir yapıdadır. Bu alan, meydanlar veya sokaklar gibi fiziksel bölgeleri içerir, şehrin atmosferini şekillendirir. Bu bölgeler, şehri hem fiziksel hem de sembolik olarak değiştirmek için kullanılır. Demokrasinin geliştiği, şehrin canlılığının hissedildiği, insanların duygularının ve anılarının bulunduğu bu ‘dolu’ alanlar, işlevselliği kolaylaştırmak amacıyla önemini yitirmiştir.”

Tanımda da olduğu gibi, Senett kamusal mekanın kentsel mekan üzerindeki etkisini zamanla hem kendisi hem de şehri dönüştüren bir unsur olarak ele alır.

(Gökgür (2008)’ den aktaran Nalbant,2016)

2.1.2. Tarihsel Süreçte Anadolu Kültüründe Kamusal Mekan Olgusu

Anadolu'nun tarihsel sürecinde kamusal mekanların rolü büyüktür. Hititler'den başlayarak, Yunanlar, Roma İmparatorluğu, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde Anadolu'da kamusal mekanlar önemli bir yer tutmuştur. Bu mekanlar, toplumun sosyal, dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Günümüzde Anadolu'nun kamusal mekanları hala toplumsal etkileşimin merkezi konumundadır. Çalışma, bu başlıkta tarihsel süreçte anadolu kültüründe kamusal mekan olgusunu Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki başlık altında incelemeyi hedeflemektedir.

2.1.2.1 Osmanlı Dönemi’nde Kamusal Mekan

Osmanlı İmparatorluğu’nda kamusal alanın gelişimi Batı’dan farklıydı. Bu farklılık, farklı dini anlayışların egemen olmasından kaynaklanıyordu. Osmanlı’da mekanlar, İslam dininin gerekliliklerine göre şekillendi. Örneğin, Batı şehirleri genellikle “meydan”ları merkez olarak alırken, Osmanlı’da “camii”ler kent merkezi olarak önem taşımıştır. Benzer şekilde, İslam’ın “mahremiyet” anlayışı Osmanlı mekanlarının içe dönük olmasına neden oldu. Geleneksel Osmanlı evleri, sokaklara doğrudan açılmak yerine yüksek duvarlarla çevrili bir avluya açılarak, ardından sokağa erişim sağlanırdı.

Batı’da şehirler, genellikle kaleler, agoralar ve forumlar etrafında oluştu. Geleneksel Türk kentlerinde ise kamusal alanlar çoğunlukla cami avluları, mescitler, çeşmeler, pazarlar ve plansız mahalle meydanları şeklinde gelişmiştir.

Batı’da kamusal mekanlar sıklıkla tartışmaların odağı oldu, toplumsal yaşam bu mekanlar etrafında döndü. Osmanlı’da ise kamusal mekanlar daha çok birlikteliğin sağlandığı alanlar olarak görüldü. Osmanlı’da kamusal alandaki tartışmalar genellikle kahvehanelerde başladı ve çöküş döneminde arttı. İstanbul bu tartışmaların merkezi oldu. (Gökgür (2008)’den aktaran Nalbant, 2016)

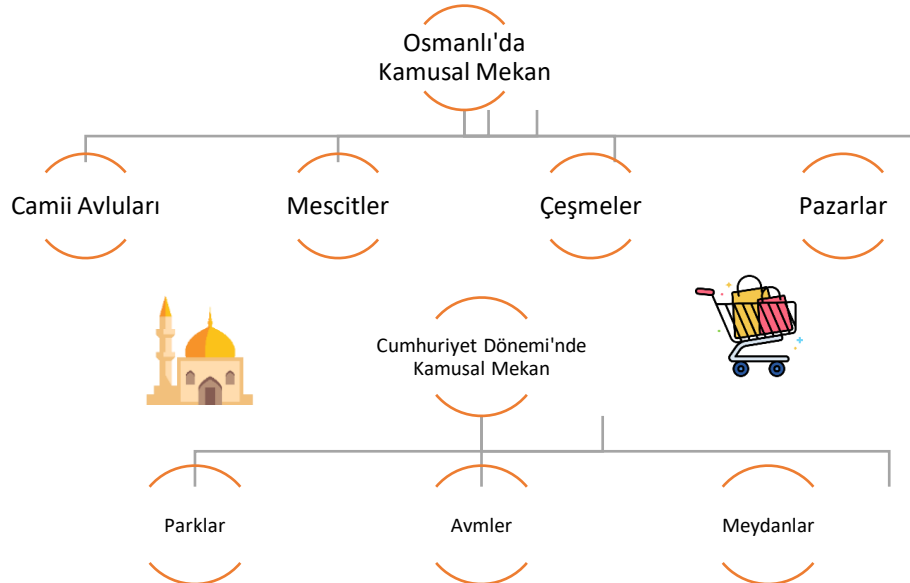
2.1.2.2 Cumhuriyet Dönemi'nde Kamusal Mekan

Cumhuriyet Dönemi'nde kamusal mekan süreci, Osmanlı İmparatorluğu'ndan farklı bir evrim göstermiştir. Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte, modernleşme, laiklik ve ulus devleti anlayışı temel alınmıştır ve bunun etkisi kamusal mekanlarda da görülmüştür. Cumhuriyet Döneminde kamusal mekan süreci şöyle özetlenebilir:

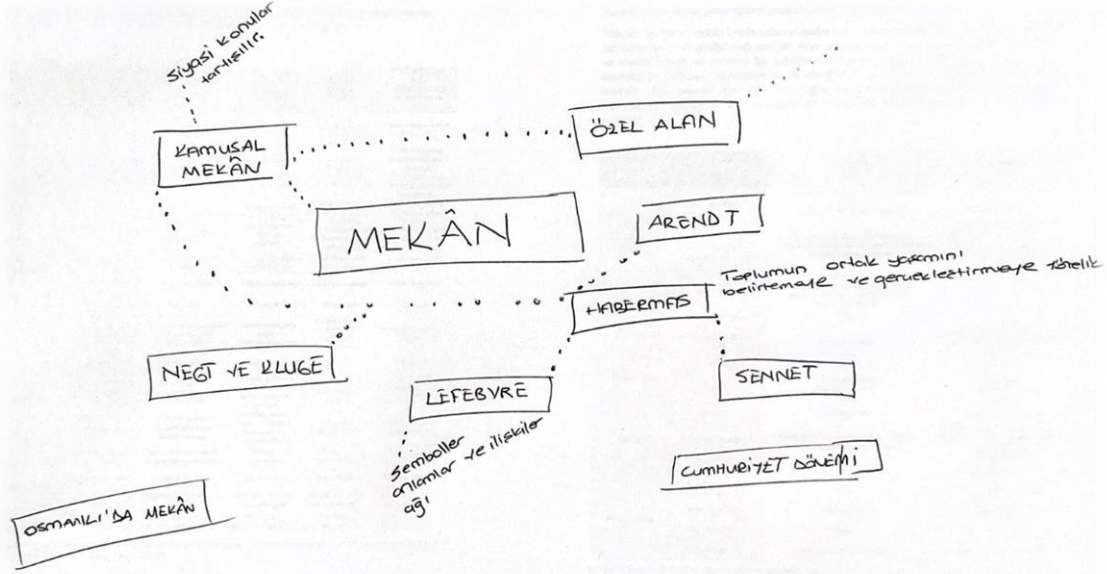
- › **Modernleşme ve Planlı Şehirleşme:** Batı tarzı modernleşme odaklandı. Kentler planlı ve düzenli inşa edildi. Ankara başkent olarak modern bir kent haline getirildi.
- › **Kamusal Alanların Yeniden Tasarlanması:** Cami avluları ve meydanlar, parklar, caddeler gibi alanlar işlevsel ve çağdaş hale getirilmiştir.
- › **Laiklik ve Kamusal Mekânlar:** Din etkisi azaltılmıştır. Cami avluları dini ritüeller dışında toplumsal etkinliklere açılmıştır.
- › **Siyasi Etkileşim ve Mitingler:** Kamusal mekânlar ulusal kimlik ve tarih vurgusuyla tasarlanmıştır. Heykeller, anıtlar ve yapılar bu amacı taşımıştır.

Bu süreçler, Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde kamusal mekânların evrimini şekillendirmiştir. Planlı şehirleşme, laiklik, siyasi etkinlikler ve kent estetiği önemli rol oynamıştır. Sonuç olarak Kamusal Mekanlar hakkında Habermas'ın "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü" ile başlayan kamusal alan tartışmaları, tarihsel süreçte Antik Yunan'dan itibaren şekillenmiştir. Osmanlı'da Tüccarların kahvehaneleriyle kamusal alanın oluşması Cumhuriyet döneminde devlet denetimindeki mekanlar ve ekonomik değişimlerle işlev değiştirmiştir. 1980'lerden sonra alışveriş merkezleri ve tüketim odaklı alanlar kamusal mekanların rolünü tamamen değiştirmiştir. Bugün kamusal mekanlar çoğunlukla hareket alanları olarak kullanılıyor ve sosyal işlevleri azalmıştır.

(Mahçupyan (1998)'dan aktaran Nalbant, 2016)

Şekil 5 Tarihsel Süreçte Anadolu Kültüründe Mekân Olgusu Kavramları Kaynak: H.Karataş, 2023

Şekil 6 Kamusal Mekân Kelime Bulutu Kaynak: H. Karataş, 2023

Bu bölümde, kamusal mekân kavramının mimarlık alanındaki derinlemesine incelenmesine odaklanılmaktadır. Mekân kavramının temel anlamını ele almadan önce, Aristoteles'in perspektifine göre mekânın tanımlanmasının hareket tarafından etkilendiği temel faktörlerden biri olduğu vurgulanmaktadır. Bu, kamusal mekân ile özel mekân arasındaki ayrımı anlamamızı kolaylaştırmıştır. Kamusal mekânlar genellikle siyasi tartışmaların, özgür düşünce ifadesinin, ulusal meselelerin ele alındığı alanlar olarak kabul edilirken, özel mekânlar kişisel mahremiyetin ifade edildiği, aile çevresiyle sınırlı alanlar olarak tanımlanmıştır.

Henri Lefebvre'in mekân teorisi önemlidir, mekânı sadece fiziksel bir yer olarak değil, sembollerin, anlamların ve ilişkiler ağının bir bileşimi olarak tanımlar. Bu tanım, diğer düşünürlerin mekân kavramına yönelik dönemsel farklılıklarını da açığa çıkarır. Çalışmanın son bölümünde, kamusal mekânın farklı dönemlere göre nasıl ayrıldığı ve bu dönemlerde hangi amaçlarla hangi alanların kullanıldığı ele alınmıştır. Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi örnekleri üzerinden mekânların kullanımı incelenmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde kamusal mekânlar genellikle toplumsal ve dini etkinlikler için kullanılmıştır, camiler ve medreseler bu amaca hizmet etmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde ise kamusal mekânların kullanım amacında değişiklikler görülmüş, daha çok kamu hizmetleri ve siyasi etkinlikler için kullanılmıştır. Bu ayrıntılı inceleme, kamusal mekânların toplumsal ihtiyaçlara nasıl cevap verdiğini anlatır.

Son olarak bu bölüm, mimarlık disiplini içinde kamusal mekânın karmaşıklığını anlamayı ve mekânın sembolik ve ilişkisel yönlerini ele almayı amaçlamaktadır.

2.2 KAMUSAL MEKÂN ÖRNEKLERİ

Kamusal bölgeler, toplumun ortak faydasını gözeterek düzenlenmiş, herkesin erişebildiği ve sosyal ile kültürel etkinliklerin gerçekleştiği alanlardır. Şehir içindeki yapısal dengeyi kurmada önemli bir rol oynarlar, şehri insanlarla bütünleştirir ve çevresiyle ilişkisini düzenlerler veya şekillendirirler. Bu alanlar, planlanmış ya da doğal olarak oluşmuş olsalar da, genellikle şehrin bütün yapısının bir parçasını oluştururlar. Örneğin, yaya yolları, cadde ve sokaklar, parklar, spor sahaları, alışveriş merkezleri ve meydanlar, kamusal alanlara örnek olarak verilebilir.

Şehir içinde insanların buluşup iletişim kurduğu, sosyalleştiği ve kültürel etkileşimlerin doğduğu kamusal mekânlar, çeşitli alanlara sahiptir. Bunlar çocuk parkları, pazar yerleri, alışveriş sokakları, meydanlar, caddeler, eğlence ve spor sahaları gibi yerleri içerir. Bu alanlar, insanların yaşadıkları yere aidiyet hissi geliştiren yapay ve doğal çevreleriyle bireyleri şehir yaşamına entegre eder. Kamusal mekânlar, toplumun ortak çıkarlarına odaklanan düşüncelerin, söylemlerin ve eylemlerin olduğu toplumsal etkinliklerin alanını temsil eder.

(Özbek (2004)'ten aktaran Çelikyay)

Kamusal mekânlar, kişisel inançlarımızı, toplumsal değerlerimizi ve en önemlisi kültürümüzü ifade eden yerlerdir. Kamusal alanlar, sivil yaşamın ve kolektif bilincin geliştiği ve yansıtıldığı mekânlardır. Kamusal çevremiz, bireysel davranışların toplumsal işleyişin ve genellikle tartışmalı olan toplumsal değerlerimizin bir aynası veya yansıması olarak işlev görür.

(Ömüriş (2007) 'ten aktaran Çelikyay)

Kentsel açık alanlar, yerleşim birimleri arasında bulunan tüm alanları içeren “çatısız mimari” olarak adlandırılabilir. Bu alanlar toplumun sosyalleştiği aktivitelerini gerçekleştirdiği yerlerdir. Kentsel açık alanlar düzenlenmemiş kentsel dış mekânlar olarak tanımlanan alanlardır ve belirli amaçlar doğrultusunda kullanılırlar. Bazı mekânlar işlevsel olurken diğerleri ise tamamlayıcı bir rol oynar.

(Boduroğlu (2001) 'ten aktaran Çelikyay)

Kentsel mekânlar zamanla toplumların kültürel özelliklerine uygun olarak farklılık gösteren çeşitli amaçlarla kullanılan alanlar haline gelmiştir. Bu ortak kullanım alanları;

•**Yürüyüş bölgeleri:** Parklar, dinlenme, eğlence ve spor alanları

•**Alışveriş bölgeleri:** Çarşı, Pazar yeri

•**Geçiş bölgeleri:** Sokaklar, yollar, ulaşım alanları, kaldırımlar

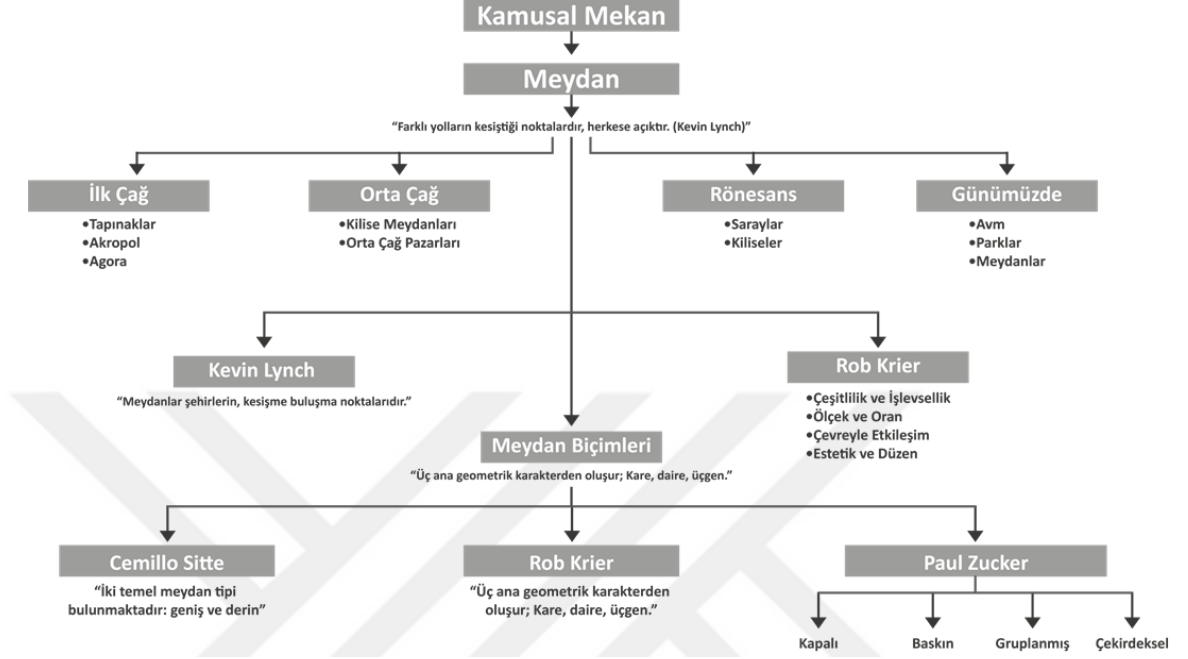
•**Bölgeler:** Meydanlar, kentteki açık saygın alanlar

Kamusal alanlar kentin farklı bölgeleri arasında bir tampon görevi görerek sosyal etkinliklerin gerçekleştirilmesi veya sadece dinlenmek amacıyla kullanılan alanlardır. Bu alanlar özellikle şehirleşmenin arttığı bölgelerde, bireylerin güneş ışığından, temiz havadan ve doğal çevrenin sunduğu psikolojik rahatlamadan yanı sıra, şehir için gereken rüzgâr koridorları ve hava akışı gibi boşluklar yaratmak açısından büyük önem taşır.

(Kandemir (2010) 'ten aktaran Çelikyay)

2.3. KAMUSAL MEKÂN OLARAK MEYDANLAR

Kamusal mekân olarak, meydan kavramını ele alacağımız bu bölümde öncelikle meydan kavramını detaylandırıp sonrasında meydan kavramı üzerine olan tanımlar incelenip detaylandırılması hedeflenmiştir

Şekil 7 Kamusal Alan Olarak Meydan Kavram Şeması Kaynak: H. Karataş, 2023

2.3.1 Kamusal Mekan Olarak Meydan Kavramına Genel Bakış

Bu başlık altında meydan kavramının önemine ve işlevlerine değinilmiştir. Çalışmanın temelini oluşturan meydan kavramı ünlü düşünürlerin tanımlarıyla incelenmesi amaçlanmıştır.

2.3.1.1 Meydan Kavramına Giriş

Kent mekânları, halkın kolayca erişebildiği yapısal veya doğal alanları içerir. Bu, cadde ve yol gibi herkesin giriş yapabileceği alanları içerir ve bu alanlar kentsel mekânlar olarak kabul edilir. (İnceoğlu ve Aytuğ (2009)'dan aktaran Akman, 2020)

Bir kentin demokratik açıdan en önemli mekânları kamusal alanlardır. Kamusal alanlar, meydanlar, sokaklar, parklar ve bu alanları çevreleyen binaları içerir ve kentlerin önemli bir parçasını oluşturur. Bu nedenle, özellikle meydanlar ve sokakların kalitesi, bir kentin kimliğini oluştururken önemli bir role sahiptir.

(Erdönmez (2014) 'den aktaran Akman, 2020)

Kent mekânları içinde meydanlar, Ruşen Keleş tarafından:

"Önemli binaların yakınında veya çevresinde genellikle taşıt trafiğine kapalı, oturup dinlenebileceğiniz ve gerektiğinde siyasi toplantılar düzenleyebileceğiniz geniş bir açık alan" olarak tanımlanmıştır.

(Keleş (1989) 'dan aktaran Akman, 2020)

Kentli olmanın getirdiği özellikler, bireylerin kentsel alanları nasıl kullandığında çeşitli değişikliklere neden olur. Mekânlar, pratik ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılır ve bu kullanım biçimsel kurallara tabidir ve bireylerin kentleşme sürecinin bir parçasıdır. Bu bağlamda kamusal alanlar, kentli bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılayan temel mekânlar haline gelir. Kamusal alanı oluşturan kentsel mekânlar arasında sokaklar ve meydanlar önemli bir yere sahiptir.

“Meydanlar, insanların etkinliklerini sürdürebileceği boşluklar” olarak tanımlanan Mimarlık Sözlüğü ‘ne göre kentte büyük bir değer taşır ve kentin vazgeçilmez mekânlarıdır. (Aykılıç (2015) ’den aktaran Akman, 2020)

Meydanlar, şehrin kimliğini ifade eden ve toplumu bir araya getiren, insanların iletişim kurduğu ve sosyalleştiği alanlardır, şehrin “oturma odaları”dır.

Sokaklar ise meydanların etrafını saran, kentin büyüme ihtiyacının bir sonucu olarak ortaya çıkan alanlardır. Sokaklar, kolektif kimliklerin oluşturulduğu ve dayanışmanın geliştiği, bireylerin tanımadıkları kişilere doğru genişleyen bir ortam sunar.

(Tarlak (2014) ’den aktaran Akman, 2020)

Meydanlar, insanların toplandığı, genellikle çevresi binalarla çevrili olan, açık ve geniş alanlardır. Bu tür meydanlar farklı fiziksel özelliklere sahip olabilir, bazen sadece bir dini yapının etrafında gelişebilir ve su öğeleri, ağaçlar veya ağaç grupları içerebilir. Bu alanlar aynı zamanda pazar yerleri, devlet temsilcilerinin halka duyurularını yaptığı yerler veya mahkeme kararlarının uygulandığı alanlar gibi işlevlere de hizmet edebilir.

Tarih boyunca hükümdarlar, kendilerinin otoritesini güçlendirmek için meydanları kullanmışlardır. Orta çağ Avrupa’sında meydanlar adli bir alan olarak kullanılırdı. Hükümdarların düşünce yapısına meydan okuyan kişiler, meydanlarda cezalandırılırdı. İdam ve kırbaç cezaları gibi infazlar bu alanlarda gerçekleştirilirdi. Bununla birlikte, ezilenler için meydanlar, egemen sınıfa karşı isyanların ve devrimlerin merkezleri olarak hizmet etti.

2.3.1.2 Tarihsel Süreç İçinde Meydanlar

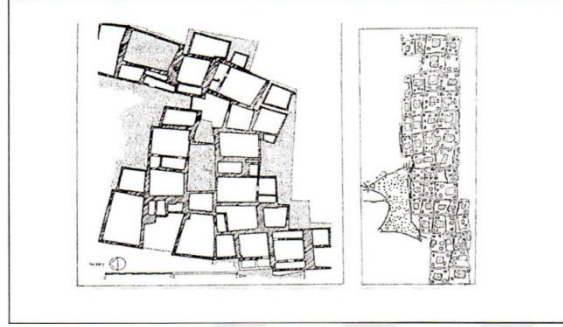
Bu bağlamda çalışmada, meydanların tarihsel evrimini ele alarak çeşitli dönemlerdeki değişimleri detaylı bir şekilde analiz etmiştir.

2.3.1.2.1 İlkçağda Meydan

Mısır’dan Hindistan’a kadar uzanan bölgelerde büyük yapılar sarayların temel yapıları haline gelmiştir. Savunma amaçlı kapalı mekânlar tercih edilmiştir, geniş meydanlar yaygın değillerdi. Örneğin Anadolu’da M.Ö. 2000 yılında Büyük Hitit İmparatorluğu’na ait Boğazköy Tapınakları, Çatal Höyük ve Acem Höyük bunlara örnektir olarak verilmiştir. (Altınçekiç (2000)’den aktaran Çınar)

Antik Yunan kentlerinde, tapınaklar genellikle Akropol dışında, kamu binaları konutlar ve Agora adı verilen meydanlar olarak gelişmiştir. Agora, düzenli sokaklarla çevrilmiştir. Politika ve ticaret etkisiyle Agora önem kazanmıştır. Antik Yunan'ın klasik döneminde yönetim, din ve ticaretin merkezi olan Agora gibi meydanlar, yaya kültüründen gelmiş ve otomobil öncesi bir söneme işaret etmiştir.

(Ökkeş (1977) 'den aktaran Çınar,2005)

Şekil 8 Çatal Höyük Kenti Kaynak: İstanbul Üniversitesi Orman Fak. Dergisi

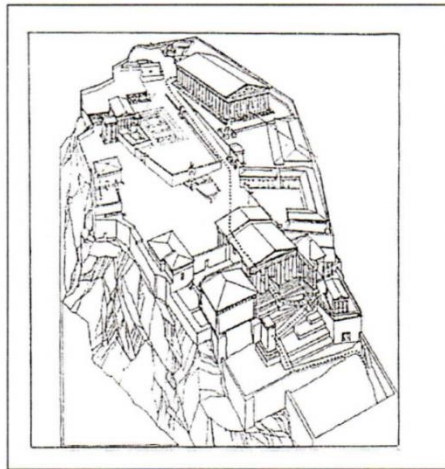
Ticaretin ve yönetimin ilerlemesiyle birlikte Agora (Pazar yeri) ve kentsel mekânların değişimi ele alınmıştır. Agora, ticaretin, siyasi yaşamın ve toplumsal etkinliklerin merkezi haline gelmiş; kent konseyi binası, icra komisyonu merkezi, sunak yapısı, çeşmeler ve sütunlu galeriler gibi yapılar etrafında toplumsal hayatı sürdürmüştür.

(Yıldırım (1996) 'den aktaran Çınar,2005)

Agoraların evrimi Antik Yunan döneminden Roma dönemine doğru forum alanlarına dönüşmüş, bu mekânlar yargılardan ticarete kadar çeşitli işlevleri olan merkezler haline gelmiştir.

(Altınçekiç (2000) 'den aktaran Çınar,2005)

Roma dönemindeki forumlar, çevresini saran binalar ve anıtlarla donatılmış, görkemli revaklarla süslenmiş ve bu yapılar şehre estetik bir görünüm katmıştır. Genel olarak, yazı eski dönemde agora ve forumların ticaret, siyasi yaşam ve toplumsal etkinliklerdeki değişimini ve önemini ele almaktadır.

Şekil 9 Agora Kaynak: İstanbul Üniversitesi Orman Fak. Dergisi

2.3.1.2.2 Ortaçağda Meydanlar

Ortaçağ'da Roma İmparatorluğu'nun çöküşüyle, Roma'dan kaçanlar manastırlara sığınmıştır veya kırsalda hükümdarlıklar kurmuşlardır. Böylelikle su hendekleri, duvarlar ve kaleler gibi savunma yapıları da soyluları korumuştur.

(Hatipoğlu (1994) 'den aktaran Çınar,2005)

Avrupa'da 12. yüzyıldan 15. yüzyıla süren Ortaçağ, ekonomik ve sosyal değişimlerle dolu bir dönemdi. Şehirlerde toplumsal organizasyonlar güçlenirken yapılar yerine açık alanlar önem kazandı. Ortaçağ şehirleri farklı şekillerde gelişti:

(Zucker (1959) 'den aktaran Çınar,2005)

- › Eski Roma planına sadık şehirler,
- › Dini alanların etrafında büyüyen şehirler,
- › Kavşak noktalarında veya su kenarlarında gelişen şehirler,
- › Yeni kurulan düzenli şehirler.

Bu nedenle Ortaçağ pazarları ve kilise meydanları, farklı şehir tiplerine göre şekillendi. Artan nüfus, aristokrasi ve kilise için yapı ustalarını yetiştirdi. Bu sanatçılar Fransız gotiği etkisiyle zarif bir mimariye yöneldi. Ortaçağ meydanları doğal çizgilerle uyumlu olarak gelişti.

(Şahiner (1969) 'den aktaran Çınar, 2005)

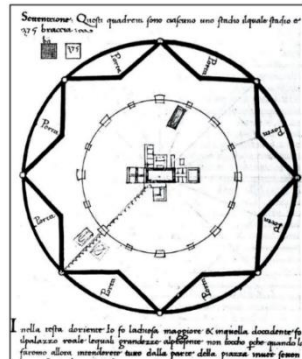
2.3.1.2.3 Rönesans Döneminde Meydanlar

Rönesans dönemi, bilim, sanat, kültür ve şehircilikte önemli değişimlere yol açtı. Bu dönemde kent meydanları ve şehir düzenlemeleri büyük bir etki gördü. Mimari uyum ve büyük yapılar, egemenlik duygularının ifadesi olarak önem kazandı.

Rönesans şehirciliğinde, düzenli geometrik şekillere sahip meydanlar ve yollar öne çıktı. Meydanlar genellikle saraylar, kiliseler ve yönetim binalarının yakınında yer aldı. Açık alanlar, kraliyet prestijini yansıtan düzenlemelerle süslendi.

(Altan (1989) 'den aktaran Çınar, 2005)

Orta Çağ'da özellikle 12. ile 15. yüzyıl arasında katedral çevresinde gelişen meydan, Rönesans döneminde akılcı ve dünyasal gereksinimlere cevap veren bir gelişim süreci geçirmiştir.

Şekil 10 Rönesans Dönemi'nde tasarlanan yıldız biçimli ideal kent şemaları Kaynak: *İdeal Arayışında Bir Dönüm Noktası: Yıldız Şehirler*

Meydanlar, eski dönemlerden itibaren din, dil, ırk ayırt etmeksizin herkesin bir araya geldiği tarihi alanlardır. Zaman içinde bazı küçük değişikliklere rağmen değerlerini korumaya devam etmişlerdir. Her dönemin çevre ve yapısal koşulları, meydanların kendine özgü mimari özellikler kazanmasına yol açmıştır. Tarihsel süreçte meydanlar, savaş alanları olarak kullanıldığı dönemlerden bugünlerde siyasi platformlara dönüşmüştür.

	Biçim	İşlev
Agora Öncesi	Tam olarak biçimlenmemiş geniş ve açık alan görünümünde	İhtiyar heyeti üyelerinin toplantı yeridir. Mübadele alanıdır. Dini törenlerin yapıldığı yerdir.
Eski Yunan ve Agoralar	Sınırları belirlenmiştir. İçerisinde daha çok geometrik olarak biçimlenmiş anıtsal nitelikte binalar ve alanlar yer almaktadır.	Kentin merkezi, atan kalbidir. Toplumsal yaşamın sahnesidir. Pazar yeri, ticaretin merkezidir. Şehrin, sosyal mekanlarının bulunduğu alandır. Siyasetin sahnesidir. Yönetel bağımsızlığın göstergesidir. Bankacılık işlemlerinin ve hukuki davaların görüldüğü yerdir.
Eski Roma ve Forum	Agoraya göre ölçek büyümüştür. Daha çok dört yanı binalarla çevrili dikdörtgen şeklindeki alan görünümündedir. Anıtsal binalar içermektedir ve anıtsal merkez konumundadır.	Toplumsal, ekonomik ve siyasal odak konumundadır. Politik ve prestij alanıdır. Daha öncekilerden farklı olarak kentliler için eğlence alanıdır. Agoradan farklı olarak askeri işlevleri de vardır. Askerler için gösteri ve geçit alanıdır.
Orta çağ Kent Meydanı	Mimari açıdan kendinden öncekilerden farklıdır. Agora ve forumun geometrik biçiminden farklı olarak küçük ölçekli, görüş açısını birkaç noktaya yönelten özelliklerdir.	Pazaryeri işlevi vardır. Kiliseler meydanların etrafında yer edinmeye başlamıştır. Kiliseye doğru yönlendirme işlevi vardır. Kilise hâkim karakterdeki figürdür. Ekonomik ve toplumsal yaşamın odak noktasıdır.
Rönesans Döneminde Meydan	Geometrik biçimlidir. Biçimsel gösteriş ön plandadır. Etrafları saray ve bazilika gibi aşırı süslü binalarla çevrilmeye başlanmıştır.	İşlevlerini kaybetmeye başlamış ve sahne dekoruna dönüşmeye başlamıştır. Rönesansla birlikte gelişen toplumsal hareketlerin merkezi konumundadır. Kralın askeri gücünün gösteri alanı olmaya devam etmiştir. İdam cezalarının gerçekleştirildiği alandır. Kutlama mekânı işlevi de vardır.
Sanayi Devrimi Sonrasında Meydan	Ölçek ekonomisinin büyüttüğü mekanlara koşut olarak meydanların da ölçeği büyümüş ve daha çok açık alan (city space) özelliği kazanmaya başlamıştır.	Toplumsal ve siyasal olayların merkezi konumundadır. Demokrasinin sahnesi konumundadır. Yalnızlaşan birey için bir araya gelip raslantısal ilişkiler kurma alanıdır.
Amerikan Şehirlerinde Meydan	Geniş caddelerin kesiştiği noktalarda dikdörtgen şeklinde simetrik açık alan veya büyük parklar olarak düzenlenmiştir. Mekânsal bütünlük yoktur.	Ulaşım akslarının ortasındaki odak konumundadır. Kendisinden önceki Avrupa Meydanından farklı olarak kilise hayattan ve meydana uzaklaştırılmıştır.
Çin-Hint Şehir Geleneğinde Meydan	Biçimsel olarak tanımlanan bir şekle sahip değildir. Gösteriş çok önemlidir. Görsel donatılar yer almaktadır.	Eskiden beri var olan Çin Devlet otoritesinin sergilendiği alandır. Halkın otoriteyi kabul etme mekanıdır. Hint şehirde meydan pazaryeri konumundadır.
Selçuklu Osmanlı Şehir Geleneğinde Meydan	Tanımlanmış bir biçim söz konusu değildir. Meydan şehrin dışında ve açık alan görünümündedir.	Özel işlevleri vardır. Atmeydanı, Okmeydanı ve Gök meydan gibi spor müsabakaları için ayrılmış alanlardır.
Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Meydan	Biçimsel olarak tanımlanmış alanlar olarak ortaya çıkmakla birlikte, kapalılık hissi vermekten uzaktırlar. Alandan ziyade mekân görünümündedir	Ticari, rekreasyon, imaj ve siyasal organizasyonlar için toplanma yeridir. Her türlü sosyal örgütlenmenin buluşma noktası olarak toplanma alanı konumundadır.

Tablo 1 Meydanların Dönemlerine Göre Biçim ve İşlevleri Hasan TAŞÇI “Bir Hayat Tarzı Olarak Şehir, Mekan, Meydan”, *Kaknüs yayınları, Sy. 158*

2.3.1.2.4 Günümüzde Meydanlar

Antik dönemde toplantılar için agora ve forumlar, Ortaçağ'da sokaklar ve meydanlar, Rönesans'ta estetik kentler, Barok döneminde düzenli mekânlar kullanılmıştır. Ancak üretimle araçlar meydanları işlevsiz hale getirmiştir ve kent merkezleri çökmüştür. 1960'lardan sonra Batı'da kent merkezleri canlandırılmıştır: çirkinliği gidermek, araç trafiğini ve hızı kontrol etmek için önlemler alınmıştır. (Altınçekiç (2000) 'den aktaran Çınar, 2005)

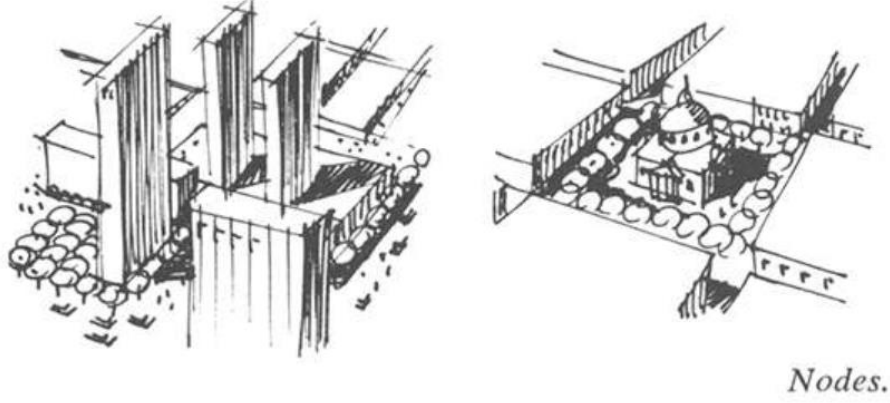
Günümüzde, halkın toplu taşıma araçlarına ulaşmak için kullandığı meydanlar, kentlerde kamusal alan özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. Uygulanan politikalar sonucunda milli bayram törenleri dâhil olmak üzere bu meydanlardaki etkinlikler yavaş yavaş kaldırılmıştır. Şehirdeki bireylerin yaşamları, iş ve ev arasında sıkışmış hale gelerek, neredeyse gettolara dönüşen mahallelerde, sitelerde veya AVM adı altında toplu alışveriş merkezlerine hapsedilerek geçmeye başlanmıştır. Bu politikaların tercihi, birbiriyle bağlantısı zayıf olan "cemaat/ hısım/akraba/memleketli" adacıklardan oluşan bir kent yapısını teşvik etmektedir. Bu şekilde, örgütlü toplumun yerine, itaatkâr, tüketici, bireyci ve cemaat üyeleri olan bir toplum istenmiştir.

2.3.1.3 Kevin Lynch ve Meydan (Kent Meydanı)

Kevin Lynch, "The Image of the City" isimli eserinde, yaşadığımızın aslında bir imge içinde yaşamak olduğu fikrini vurgular. Şehrin sokaklarının, bulvarlarının, tarihi yapılarının, köprülerinin ve diğer mekânsal düzenlemelerinin farklı insanlar için farklı şekillerde algılanabileceği fikri, çevremizdeki şehrin yapısı hakkında bize bilgiler sunar. Şehir planlamacılarının yapısal değişikliklerinin, bireylerin şehri algılama biçimlerindeki farklılıklara nasıl etki ettiği, sokak görüşmeleri sonuçlarıyla birlikte incelenen kitap, şehre dair kurulan bağların aslında karmaşık bir yapıya sahip olduğunu en önemli kanıtlarla gösterir. Çünkü günlük yaşantımızın bir parçası haline gelen şehirde, hem şehrin kendisinin hem de zihnimizde oluşturduğumuz imgenin asla sabit kalmadığını fark etmek kaçınılmazdır.

Kent İmgesi Bileşenleri

- **İzler:** Yollar, insanların çevrelerini algılamada araç ve rehber işlevi görür. Kevin Lynch'e göre, yolların düzenlemesi merkezden uzak noktalara dahi etki edebilir.
- **Bölgeler:** Çevrenize baktığınızda yollar, yapı türleri ve uzamsal özelliklerden konumunuzu anlayabilirsiniz. Ticaretin yoğun olduğu, meydanların ve heykellerin bulunduğu yer "şehir merkezi" hissi uyandırabilir. Evlerle çevrili alan konut bölgesini, gürültülü atölyelerin olduğu yer ise sanayi bölgesini gösterir. Bölgeler, kişiye göre farklılık gösterebilir.
- **Düğüm/ Odak:** Bu noktalar, gözlemcinin kente girişini sağlayan stratejik bölgeler veya bir yerden diğerine yapılan yolculukların en belirgin olduğu yerlerdir. Kavşaklar, farklı yolların bir araya geldiği yerler olarak, bağlı oldukları yol ağına göre işlev kazanırlar. *"Yaya yollarının kesiştiği noktalar genellikle meydan olarak adlandırılır, bir tür merkezi alan izlenimi yaratır ve kentsel yaşamın odak noktalarıdır. Bu örneklerle bir dört yol kavşağı, meydan veya park örnek verilebilir. Bu noktalar, insanların kesişme, buluşma ve dağılma noktalarıdır."* (Lynch, Kent İmgesi, b.3)

Şekil 11 Kevin Lynch Düğüm/ Odak tanımı (Meydan) Kaynak: Kent Stratejileri

2.3.1.4 Rob Krier ve Meydan

Rob Krier, ünlü bir Lüksemburglu mimar, şehir plancısı ve yazar olarak bilinir. Krier'in "meydan" kavramına yönelik tanımı, meydanların şehirlerdeki önemini ve işlevlerini vurgular. Onun meydan anlayışı genellikle aşağıdaki prensiplere dayanır:

Çeşitlilik ve İşlevsellik: Meydanlar, farklı etkinliklere ve işlevlere hizmet edebilen çok yönlü alanlardır. Topluluk etkinlikleri, pazarlar, etkinlikler gibi farklı amaçlar için kullanılabilirler.

Ölçek ve Oran: Krier, meydanların insan ölçeğine uygun olması gerektiğini savunur. Çok büyük veya çok küçük meydanlar, insanların rahatça etkileşim kurmasını engelleyebilir.

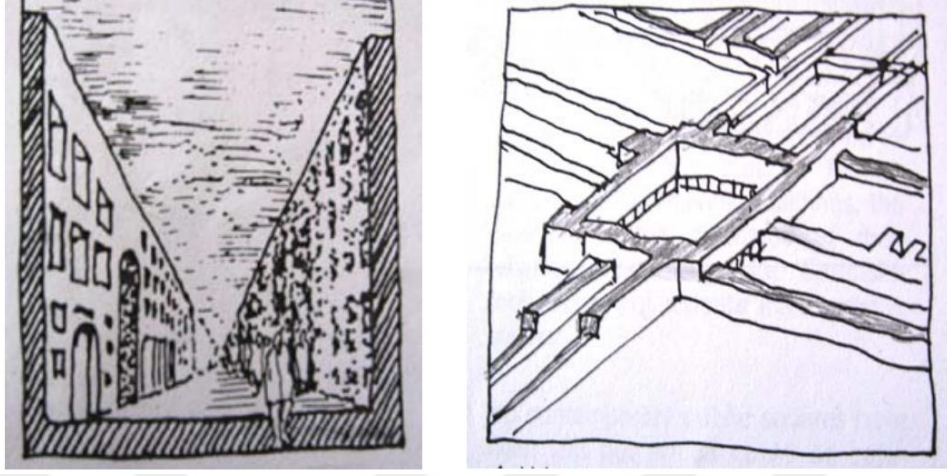
Çevreyle Etkileşim: Meydanlar, çevredeki binalar ve sokaklarla etkileşim içinde olmalıdır. Binaların meydanı çevreleyerek oluşturduğu bir çerçeve, meydanın tanımlanmasına yardımcı olur.

Estetik ve Düzen: Krier'e göre meydanlar, estetik açıdan hoş ve düzenli olmalıdır. Bu düzen, insanların meydandaki zamanlarını daha keyifli ve anlamlı hale getirir.

Toplumsal İletişim ve Kimlik: Meydanlar, toplumun buluşma noktalarıdır ve bu nedenle şehirlerin toplumsal hayatını yansıtmalıdır. Aynı zamanda şehirlerin kimliğini oluşturan önemli unsurlardır.

Yaya Odaklılık: Krier, meydanların öncelikli olarak yaya trafiğine hizmet etmesi gerektiğini savunur. Araç trafiği meydanın işlevselliğini ve estetiğini olumsuz etkileyebilir.

Bu prensipler, Rob Krier'in meydan anlayışını temsil eder. Krier, meydanların şehirlerin sosyal ve kültürel dokusunu şekillendiren önemli unsurlar olduğuna inanır ve bu görüşlerini çeşitli projeleri ve yazılarıyla ifade etmiştir. (Krier (1979)' den aktaran Köseoğlu, 2012)

Şekil 12 Krier'in Gözünden Sokak ve Meydan Kaynak: Kent Mekânına İlişkin Kuramsal Bakışlar: Rob Krier, Christopher Alexander ve Bill Hillier Tezi

2.3.2 Meydan Biçimleri

Farklı perspektiflerden yaklaşarak çeşitli tipolojiler ortaya konulmuş olan kentsel mekânların düzenleniş biçimleri hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Krier'in kentsel mekân tipolojisi tanımına göre, meydanlar temelde üç ana geometrik karaktere sahip olarak sınıflandırılabilir. Bu temel karakterler kare, daire ve üçgendir, ayrıca bunların türevleri de mevcuttur. Bu temel formlar, açısal varyasyonlar, bölünmeler, eklemeler, birleşmeler, çakışmalar ve deformasyon gibi çeşitli değişken faktörlerle şekillenirler.

(Ç.Ü Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 2011)

Camillo Sitte ise meydanları sınıflandırırken üç ilkeyi öne sürmektedir:

Bir meydanın boyutları, o meydanın hâkim binasının önemine ve özelliklerine paralel olarak belirlenir. İki temel meydan tipi bulunmaktadır: geniş ve derin. Meydanın boyutları, meydanın karakterini şekillendiren yapılarla ilişkilidir. Kilise binaları tarafından tanımlanan meydanlar genellikle dar ve yüksektir, bu nedenle derindir. Belediye binalarının yer aldığı meydanlar ise, belediye binasının eni yüksekliğine kıyasla daha büyük olduğundan geniştir.

Her şehirde, ana meydanlar geniş ölçekli olarak varlığını sürdürür. Diğer meydanlar için bu ölçek sınırlayıcı bir faktördür.

Büyük şehirlerin ana meydanları, küçük kasaba ve şehirlerin meydanlarından daha geniştir.

Paul Zucker'a göre herhangi bir fonksiyon, direkt olarak bir şekli gerektirmez veya dayatmaz. Bu fikirden yola çıkarak, meydanları dört farklı türde incelemiştir:

Kapanmış Meydan: Fiziksel alan algısının en kolay olduğu, belirgin bir kapalılığın hâkim olduğu meydan tipi "kapanmış meydan" olarak adlandırılır. Dikdörtgen, daire gibi tanımlanmış geometrik formlar içermelidir. Meydanı çevreleyen binaların yükseklikleri ile alanın yatay boyutları arasındaki ilişki ve bu binaların cephelerindeki ritim, kapalı bir atmosferin oluşmasına katkıda bulunur. Meydana bağlanan yolların ve binaların mekânı kesmesi, kapalılığı etkileyen en kritik faktördür.

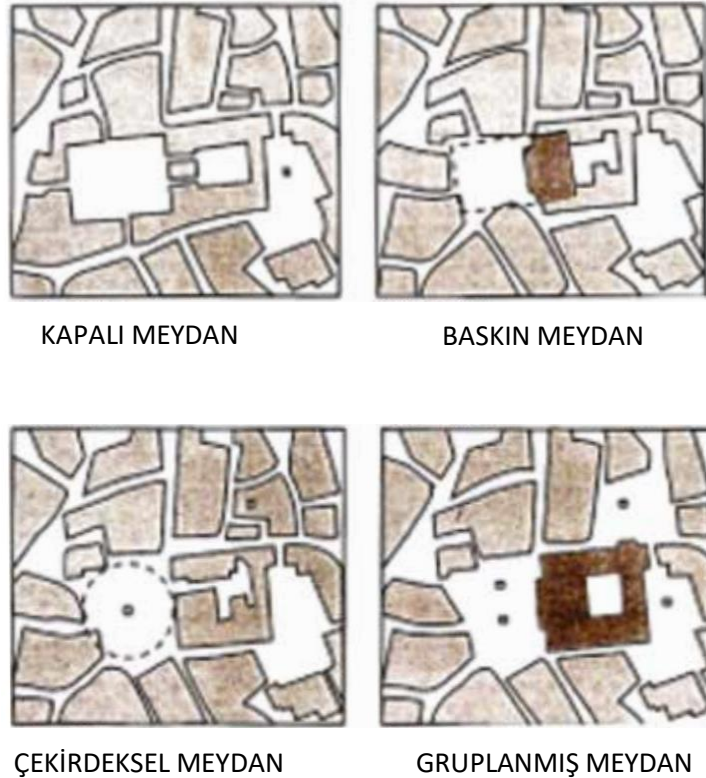
Vurgulu Meydan (Baskın Meydan): Bir yapının doğrudan işaret ettiği, bu ana yapının etrafında diğer yapılardan oluşan ve bu yapıların da ana yapı ile ilişkili olduğu dinamik meydanlardır. Kilise, belediye binası, saray veya bir çeşme gibi belirleyici bir yapının, mekânı denetleyen baskın bir konumu bulunmaktadır.

Merkeze Odaklı Meydan (Çekirdek Meydan): Güçlü bir dikey vurguya sahip bir öge etrafında bir gerilim oluşur.

Gruplanmış Meydan (Meydan Grupları): Ayrı ve farklı işlevlere sahip meydanların, kendi özelliklerini koruyarak bir bütün haline getirildiği veya ilişkilendirildiği meydan grupları oluşur.

Bu nedenle, Paul Zucker'a göre işlevler, doğrudan bir şekli zorunlu kılmaz. Meydan tipleri, farklı geometrik formlar, baskın yapılar ve dikey vurgular etrafında şekillenir.

(Aytuğ, İnceoğlu (2009)'dan aktaran Erdönmez, 2016)

Şekil 13 Zucker'ın, meydanlar ile ilgili yaptığı çalışmalarda belirttiği şekillerine göre meydan türlerinden örnekler Kaynak: Aytuğ ve İnceoğlu 2009

2.3.3 Farklı Kentler ve Meydan

Kentler, insanlık tarihi boyunca medeniyetlerin beşiği olmuş ve farklı kültürlerin bir araya geldiği, çeşitliliğin ve etkileşimin merkezi haline gelmiştir. Meydanlar ise bu kentlerin sosyal ve kültürel dokusunun yoğunlaştığı alanlardır. Bu tez, farklı kentlerin ve meydanların tarihi, mimarisi ve toplumsal etkileşimi üzerine odaklanarak, bu alanların nasıl kültürel çeşitliliği beslediğini ve toplumları nasıl bir araya getirdiğini araştırmaktadır.

2.3.3.1. Dünyadaki Meydanlar

- TAHRİR

Meydan eskiden, şehir merkezi Nil'in Paris'i tarzında düzenleyerek 19. yüzyılın hükümdarı İsmail Paşa'nın ismiyle anılan İsmailiye Meydanı olarak biliniyordu. 1919'daki Mısır Devrimi'nin sonrasında, meydan Tahrir (Özgürlük) Meydanı olarak anılmaya başlanmıştır. Fakat meydanın adı, ülkenin yönetimini parlamenter monarşiden cumhuriyete çeviren 1952 Mısır Devrimi'ne kadar resmi olarak değiştirilmemiştir. Meydan, 2011 Mısır Devrimi için de bir merkez olarak kullanılmıştır. (Vatikiotis,1997, Vikipedi, Özgür Ansiklopedi)

Tahrir Meydanı, uzun yıllar boyunca 1977 Mısır Ekmek İsyanı ve Mart 2003'teki Irak Savaşı karşıtı protesto gösterileri gibi önemli olaylara ev sahipliği yapmış olan geleneksel bir nokta olarak bilinir. (Hiel, Betsy, 2005, Vikipedi, Özgür Ansiklopedi)

Şekil 14 Tahrir Meydanı Kaynak: tahranda-gorulmesi-gereken-10-

- PLAZA DE MAYO

Buenos Aires, Arjantin'in başkenti olan şehrin meşhur meydanıdır. Bu meydan, Arjantin'in bağımsızlığının ilan edildiği 25 Mayıs 1810 tarihinden ve Arjantin cuntasının 1976'da başlayan 8 yıllık iktidarından bahsetmektedir. Plaza De Mayo ayrıca, 30.000 kayıp çocuğunu arayan annelerin buluşma noktası olmuştur ve olmaya devam etmektedir.

(Galasso, Norberto, 2019, Vikipedi, Özgür Ansiklopedi)

Şekil 15 Plaza De Mayo Meydanı Kaynak: ytur.com, gezi rehberi

- TIANANMEN MEYDANI

Tiananmen Meydanı, Ming ve Qing hanedanlıklarında Yasak Şehir'in girişi olarak kullanılmıştır. İlk olarak 1417'de Cheng Tian Man adıyla inşa edilmiştir ve imparatorların göksel düzenini simgelemiştir. Qing hanedanlığı döneminde yangınlar sonucu 1651'de tekrar inşa edilmiştir ve adı Tiananmen olarak değiştirilmiştir. "Ulusun Kapısı" olarak da anılmıştır.

(Safra, 2003 Vikipedi, Özgür Ansiklopedi)

Dünyanın en büyük açık alan unvanına sahiplik yapan bu meydan, 440.000 m²'lik bir alana sahiptir ve yaklaşık 1 milyon kişiye yer sağlayabilir. Bu meydan geçmişte 2 kez yangın geçirmiş ve 1615 yılında yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca 15 Nisan 1989'da başlayan ve yaklaşık olarak 5 Haziran'a kadar süren olaylar, Tiananmen Meydanı olayları olarak bilinir. Bu olaylar, toplumun farklı kesimlerinden yoğun katılımın olduğu ve yüzlerce kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır.

Şekil 16 Tiananmen Meydanı Kaynak: Bilgifirini.com

- CONCORDE MEYDANI

Paris'in 8. bölgesinde bulunan ve Şanzelize Caddesi'nin başlangıcında konumlanmış bir meydanın adıdır. Fransa'nın en büyük ikinci meydanı, Bordeaux şehrinin Quinconces Meydanı'ndan sonra gelir. Ünlü İtalyan yazar, gazeteci ve diplomat Curzio Malaparte, "Concorde Meydanı bir meydan değil, bir aydınlıktır" ifadesini kullanmıştır.

Paris'in dört bir yanından görülebilen La Grande Roue (Paris Dönme Dolabı), bu meydanın Louvre Müzesi'ne yakın tarafında yer alır. 1900 yılında inşa edilen La Grande Roue, 100 metre yüksekliğiyle önemli bir dönme dolabıdır. Dünyanın en büyük dönme dolabı ünvanını 1980'lere kadar taşıyan bir yapı olmuştur. Aynı zamanda meydandan La Madeleine Kilisesi de rahatlıkla görülebilmektedir. (Jstor, 2005, Vikipedi, Özgür Ansiklopedi)

Şekil 17 Concorde Meydanı Kaynak: interbustur.com

- SARAY MEYDANI

Saray Meydanı, dünyanın en önemli müzelerinden biri olan Hermitage Müzesi'nin bulunduğu Saint Petersburg'un merkezi olan Kış Sarayı'ndan adını alır. Bu meydan yaklaşık 3 milyon sanat eserini barındırır. Meydanın merkezinde, 18. Yüzyılda inşa edilen Kış Sarayı'na ait 47,5 metre yüksekliğinde bir sütun bulunmaktadır. 25 Ekim 1917'de Ekim Devrimi-Bolşevik Devrimi ve 22 Şubat 1905'te Kanlı Pazar olaylarına tanıklık etmiştir. (Bayhan, 2013)

Şekil 18 Saray Meydanı Kaynak: Vikipedi

- AZADİ MEYDANI

Özgürlük Meydanı olarak da bilinen Azadi Meydanına 1971 yılında Pers İmparatorluğu'nun 2,500. yıl kutlamaları için Shahyaad Kulesi inşa edilmiştir. Shahyaad, “Şahları Anma” anlamına gelir ve 1979 İran Devrimiyle birlikte Özgürlük Anıtı olarak adlandırılmıştır. Bu gelişmeler sonucunda meydanın adı da Özgürlük Meydanı olarak değiştirilmiştir. İran İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşu sırasında, Şah Rıza Pehlevi yönetimine karşı gerçekleştirilen protesto gösterilerinde şiddetli çatışmalara sahne olmuştur. (Arkitektüel)

Şekil 19 Azadi Meydanı Kaynak: arkitektuel.com

- KIZIL MEYDANI

Kızıl Meydan, Kremlin'in yanında yer alan ve tarihi olaylara tanıklık etmiş bir meydandır. Pazar yeri olarak başlayan meydan, zamanla konutlar, kiliseler, halk tiyatrosu ve kütüphane gibi yerlere ev sahipliği yapmıştır. Sovyet döneminde Lenin Mozolesi burada inşa edildi ve çeşitli kutlamalar düzenlendi. 1990'da Kremlin ve Kızıl Meydan, UNESCO Dünya Mirasları Listesi'ne alındı. Moskova Nehri'nin kuzeyinde bulunan meydanın çevresinde Devlet Tarih Müzesi, Vasili Blajenni Katedrali ve Devlet Satış Mağazaları (GUM) gibi önemli yapılar yer alır. (Nato Kızıl Meydanda, 2010, Hürriyet)

Şekil 20 Kızıl Meydanı Kaynak: hayatınici.com

2.3.3.2 İstanbul Meydanları

Eski Türk şehirlerinde, Avrupa kentlerinde olduğu gibi belirgin bir meydan anlayışı bulunmamaktadır. Bunun yerine, meydanların işlevini yerine getiren camiler ve cami avluları bulunmaktadır. Fethedilen şehirlerdeki meydanlar zaman içinde bazıları işlevsiz hale gelmiş, bazıları ise padişahın halkına görüldüğü veya konvoyunun geçtiği güzergâhlar olarak varlıklarını sürdürebilmiştir. Bu nedenlerle toplumsal yaşamın merkezi cami avlusu olmuş ve kent meydanlarının gelişimini teşvik edecek bir toplumsal talep oluşmamıştır. Osmanlı yaşam tarzında semt ve mahalle kavramı önemlidir. Kamusal alanlar genellikle erkeklere aittir ve erkeklerin yaşamı ev- iş yeri- kahvehane-cami-çarşı beşgeniyle sınırlıdır. Bu alanlardan meydan kültürünün oluşması beklenemezdi. Meydanların sosyal bir yaşamın bir parçası olarak tasarlanması ise Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde meydanlar daha çok parklar ve tören alanları olarak kullanılmaktaydı.

- TAKSİM MEYDANI

Galata- Beyoğlu suyunun Taksim Maksemi' nde birleştiği noktadan meydan adını alan Taksim Meydanı, kültürel etkinliklerin, eğlencenin ve büyük bir alışveriş merkezi olmasının yanı sıra önemli bir tarihi anlam taşıması ile değer kazanmıştır. Meydanın merkezinde bulunan Cumhuriyet Anıtı, 1928 yılında İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica tarafından yapılmış ve yerine yerleştirilmiştir. İstiklal Caddesi'nin girişinde konumlanmış olan Taksim Meydanı, 1 Mayıs 1977'de gerçekleşen acı bir katliam gibi birçok önemli olaya da tanıklık etmiştir.

(Gülersoy, 1986, Vikipedi, Özgür Ansiklopedi)

Şekil 21 Taksim Meydanı Kaynak: bianet.org

- KADIKÖY MEYDANI

Kadıköy, Marmara sahilleri boyunca uzanan ve yaklaşık 21 km uzunluğunda bir sahili şeridine sahip bir ilçedir. Haydarpaşa' dan Bostancı' ya doğru kuzeybatı- güneydoğu doğrultusunda yer alır. İlçenin kıyı şeridi ve ana ulaşım güzergâhları yerleşme düzenini belirlerken, D-100 Karayolu ilçenin kuzey sınırını oluşturur. Kadıköy'ün tarihsel merkezi, Haydarpaşa Koyu ile Moda Burnu arasında yer almaktadır. Bugün Kadıköy Çarşısı Yel değirmeni, Moda gibi tarihi yerleşim alanlarını içeren mahallelerden oluşur. Kadıköy, Anadolu Yakası'nın en eski yerleşim yerlerinden biridir.

(Kadıköy Kaymakamlığı)

Şekil 22 Kadıköy Meydanı Kaynak: gazetekadiköy.com

- ÜSKÜDAR MEYDANI

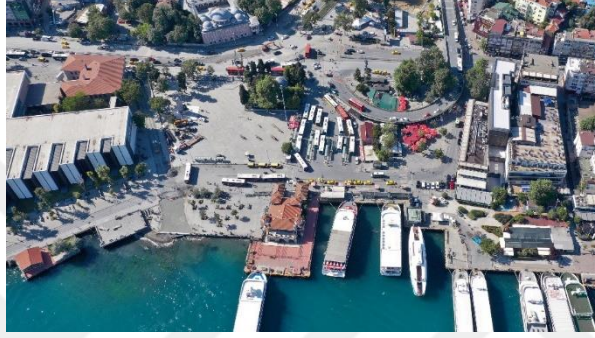
Üsküdar Meydanı, İstanbul'un Üsküdar ilçesinde bulunan tarihi bir meydandır. Meydan, İstanbul'un en eski yerleşim bölgelerinden biri olan Üsküdar'ın merkezinde yer alır. Tarihi, Bizans İmparatorluğu dönemine kadar uzanır. Daha sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine giren bu meydan, Osmanlı'nın İstanbul'u fethetmesiyle birlikte önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Günümüzde Üsküdar Meydanı, Hala canlı bir yerleşim bölgesidir. Feribot, deniz otobüsü, metro ve marmaray gibi ulaşım araçlarına erişimi kolaydır.

Şekil 23 Üsküdar Meydanı Kaynak: kent rehberi

- BEŞİKTAŞ MEYDANI

Beşiktaş Meydanı, İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde bulunan tarihi bir meydandır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde bir Pazar yeri olarak kullanılan meydan, zamanla önemli bir buluşma noktası haline gelmiştir. Beşiktaş Meydanı'nda çeşitli dönemlere ait tarihi yapılar bulunmaktadır, bunlardan biri de Beşiktaş Çarşı Camii'dir. Meydan aynı zamanda Beşiktaş sembolü haline gelen Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün stat ve tesislerine de ev sahipliği yapmaktadır. Bu meydan, tarihi ve kültürel değeriyle İstanbul'un önemli meydanlarındanır.

Şekil 24 Beşiktaş Meydanı Kaynak: yesil.istanbul

- MECİDİYEKÖY MEYDANI

Mecidiyeköy Meydanı, İstanbul'un Şişli ilçesinde yer alan bir meydandır. Meydan Sultanı Abdülmecid'in adını taşımaktadır. Tarihi olarak, Mecidiyeköy Meydanı'nın bugünkü şekli 20. Yüzyılın başlarında oluşmuştur. Meydan, zamanla İstanbul'un önemli ticaret ve ulaşım merkezi haline gelmiştir. Günümüzde Mecidiyeköy Meydanı, modern yapıları, iş merkezleri, alışveriş merkezleri ve ulaşım bağlantılarıyla dikkat çeken bir bölgedir.

Şekil 25 Mecidiyeköy Meydanı Kaynak: arkitera.com

Dünyadaki Meydanlar	Biçim	İşlev
Tahrir Meydanı	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır.	Mısır Devrimi için bir merkez olarak kullanılmıştır.
Plaza De Mayo	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır	Kentin merkezi, siyasi, mali ve idari bir merkezidir.
Tiananmen Meydanı	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır	Toplumsal, ekonomik ve siyasal odak konumundadır. Politik ve prestij alanıdır.
Concorde Meydanı	Sekizgen biçimindedir	Yakınında olan tarihi yapılardan ve büyüklüğünden dolayı tam meydan konumundadır. Meydanda idam edilen ünlülerden sonra merkezi bir hal almıştır.
Saray Meydanı	Çekirdeksel biçimdedir	Kanlı Pazar ve Ekim Devrimi'nden sonra siyasi ve toplumsal alanlara hizmet etmeye başlamıştır.
Azadi Meydanı	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır	Toplumsal ve siyasal olayların merkezi konumundadır. Demokrasinin sahnesi konumundadır.
Kızıl Meydanı	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır	Eskiden en büyük pazar alanı olan meydan, tarih boyunca idamlara, gösterilere, geçit törenlerine ve mitinglere sahne olmuştur.

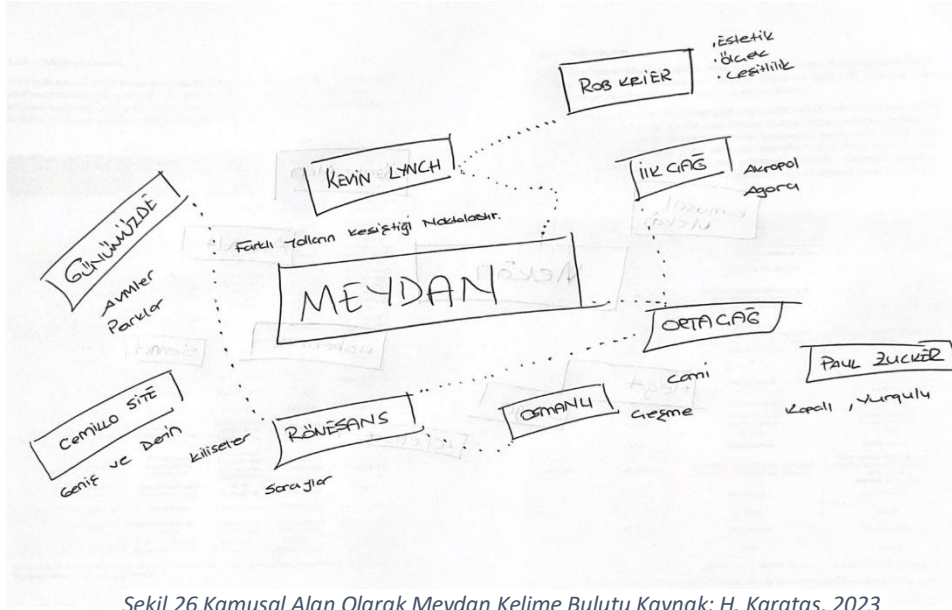
Tablo 2 Dünyadaki meydanlar biçim ve işlevleri Kaynak: H.Karataş, 2023

Dünya genelindeki meydanların biçimsel özellikleri arasında belli başlı bir düzen ve tasarımın izleri bulunsa da, çoğu zaman bu meydanlar açık alanlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu meydanların önemli bir ortak özelliği, tarihsel veya sembolik bir olayın ardından, bir kentin veya topluluğun simgesi haline gelmeleridir.

İstanbul'daki Meydanlar	Biçim	İşlev
Taksim Meydanı	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır.	Osmanlı da civar semtlere su dağıtılmak için kullanılsa da yaşanan olaylardan sonra siyasi toplanma alanına dönüşmüştür.
Kadıköy Meydanı	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır	Çeşitli transfer işlevi görmektedir.
Üsküdar Meydanı	Tam olarak biçimlendirilmemiş açık meydandır	Kıyısındaki açıklıktan dolayı otobüs durağı olarak kullanılır.
Beşiktaş Meydanı	Tam biçimlendirilmemiş açık meydandır	Vapur aktarmaları yapılan meydanda günümüzde toplumsal etkinlikler amacıyla işlev görür.
Mecidiyeköy Meydanı	Tam meydan biçimini almamıştır açık meydan olarak adlandırılabilir.	Transfer amacıyla kullanılan meydan günümüzde büyük AVM'lerin merkezi haline gelmiştir.

Tablo 3 İstanbul'daki Meydanlar Biçim ve İşlevleri Kaynak: H. Karataş, 2023

İstanbul'daki meydanlar, oluşumundan dolayı her ne kadar biçimlendirilmemiş olsalar da daha çok açık meydanlar olarak tanımlanabilir. Taksim meydanı, dünyadaki diğer meydanlar gibi önemli olaylara tanıklık ettiklerinden, kentin simgesi haline gelmiştir. Diğer meydanlar ise transfer ve geçiş yerleri olarak kullanılmıştır.

Şekil 26 Kamusal Alan Olarak Meydan Kelime Bulutu Kaynak: H. Karataş, 2023

Bu bölümde, meydanların tarihsel evrimini ele alarak çeşitli dönemlerdeki değişimleri detaylı bir şekilde analiz ediyor. Kevin Lynch'in meydanları "farklı yolların kesiştiği noktalar, herkese açık alanlar" olarak tanımlaması, bu çalışmanın temelini oluşturuyor. Tarih boyunca meydanlar farklı işlevlerde kullanıldı. Antik çağda, agora olarak adlandırılan geniş alanlar dini ritüellerin merkezi haline geldi. Orta çağda pazaryerleri olarak kullanılırdı. Rönesans'ta ise geometrik tasarımlar öne çıktı, ancak işlevsellik azaldı. Bu dönemde meydanlar, toplumsal olayların merkezi ve idam alanları olarak kullanılırdı.

Kevin Lynch ve Rob Krier gibi düşünürlerin meydan tanımlamaları da incelendi. Lynch'in düğüm/odak kavramı detaylı şekilde ele alındı. Rob Krier ise meydanların şehir içindeki rolüne vurgu yapmıştır, çeşitlilik, ölçek, estetik ve yaya odaklılık gibi unsurları önemsemiştir.

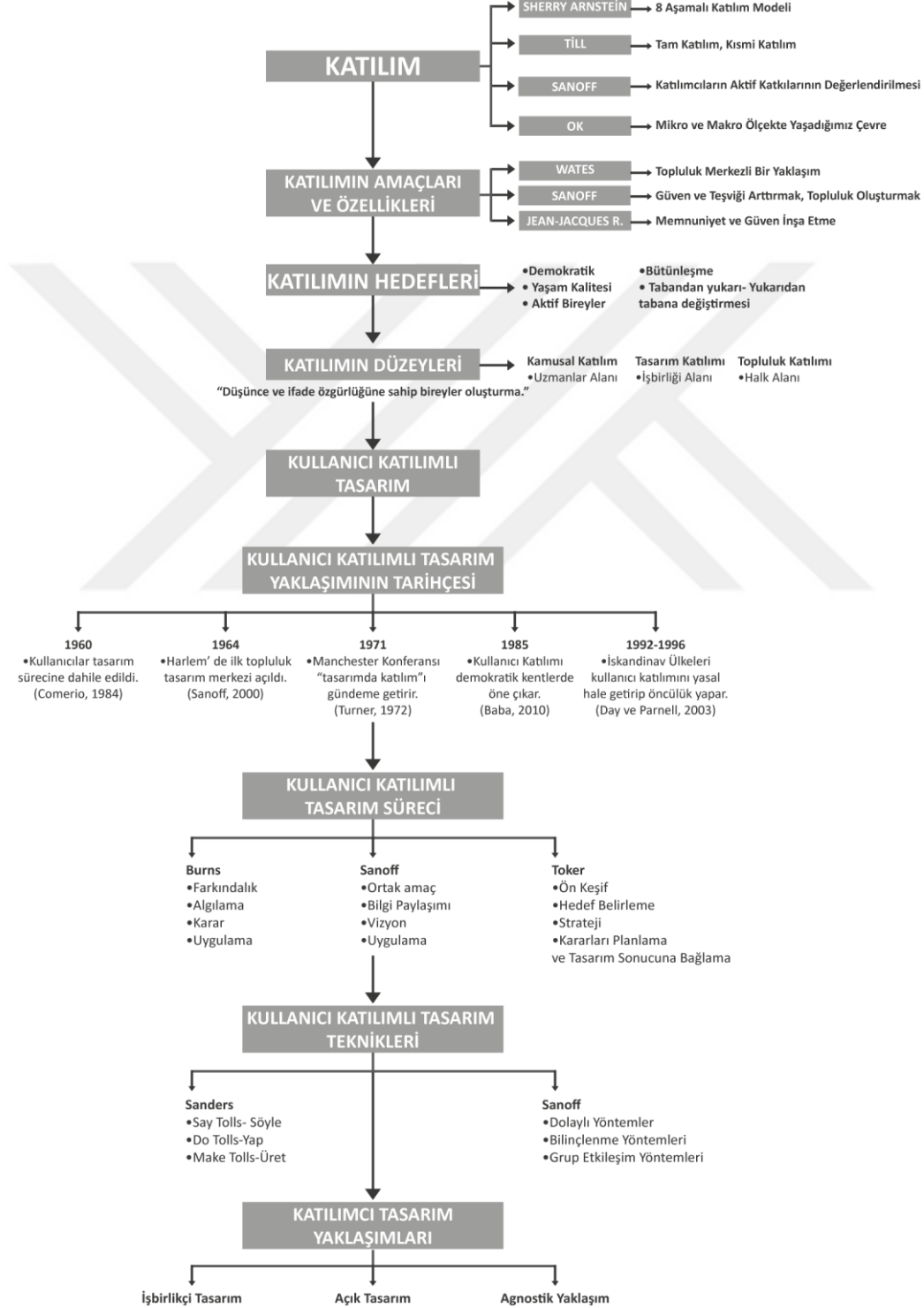
Cemillo Sitte ve Paul Zucker gibi düşünürlerin meydan biçimleri üzerine görüşleri de ele alındı. Sitte, geniş ve derin meydanların önemini vurgularken, Zucker dört farklı meydan biçimi tanımladı.

Bölümün sonunda, meydanların fiziksel, kültürel ve toplumsal açılardan evrim geçirdiği sonucuna varıldı. Günümüzde merkez haline gelmiş meydanların hepsi, tarihte toplumsal olaylara tanıklık ettikleri ve bu tarihi olaylardan sonra kentin simgesi haline geldikleri analizi yapılmıştır. Meydanlar, insanların buluştuğu, etkileşimde bulunduğu ve şehir yaşamının merkezleri olarak önemini sürdürmüştür. Geçmişten günümüze süregelen bu evrim, meydanların sadece fiziksel alanlar değil, aynı zamanda bir toplumun kimliği, değerleri ve tarihini yansıttığını gösterir. Meydanları şekillendiren en güçlü etken toplumdur. Bir meydanın anlamı ve işlevi, o meydanda bir araya gelen insanlar tarafından belirlenir.

Sonuç olarak, meydanlar bir toplumun kalbinde yer alır ve o topluluğun kolektif ruhunu yansıtır. Bu alanlar, topluluğun mecburi katılımı ve etkileşimi ile anlam kazanır. Meydanlar, demokratik değerlerin yaşatıldığı, farklılıkların kutlandığı ve toplumsal değişimin şekillendiği mekânlar olarak büyük bir öneme sahiptir.

3.MİMARİ TASARIMDA KATILIM OLGUSU

Bu bölüm, mimari tasarım sürecinde katılım olgusunu inceleyerek, bu olgunun nasıl tanımlandığını, nasıl uygulandığını ve sonuçlarını nasıl etkilediğini anlamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, bu tez, katılımın sadece bireylerin veya toplulukların tasarım sürecine fiziksel olarak dâhil olmalarından daha fazlasını temsil edebileceğini ve tasarımın daha geniş toplumsal, kültürel ve çevresel bağlamlarını da içerebileceğini öne sürmektedir.

Şekil 27 Mimari Tasarımda Katılım Olgusu Kavram Şeması Kaynak: H. Karataş, 2023

3.1 KATILIM KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Türkçede, istençli ve eylemli olarak bir işi üstlenme veya bir olayda aktif rol alma şeklinde tanımlanan "katılım" terimi, Arapça kökenli "iştirak" kelimesiyle aynı anlamı taşır. İngilizcede bu kavram "participation" olarak geçer. Katılım, kökeni Eski Yunan'a dayanan demokrasi düşüncesiyle ilişkilidir. Platon'un "Devlet" eserinde halkın toplumsal karar mekanizmalarına katılma fikri bulunur. Demokrasi, farklı teorilere ve uygulamalara sahip bir yönetim biçimidir. Eşit oy hakkından temsili sisteme kadar çeşitli yaklaşımlar vardır. Katılımcı demokrasi ise halkın karar süreçlerine etkin katılımını amaçlar ve bunun için yöntemler geliştirir. Bu demokrasi türü sadece yönetim değil, toplumun her alanını etkiler. (Till, 2005)

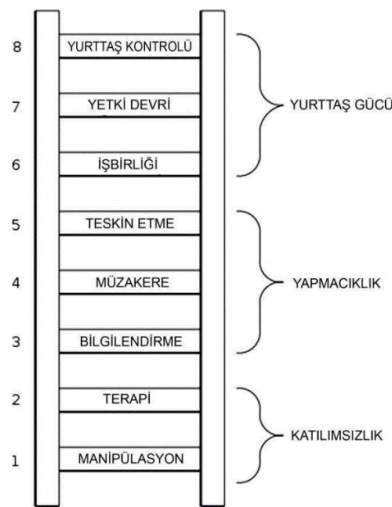
Katılım ve katılımcılık yalnızca siyasetle sınırlı değil, yaşamın birçok alanında süreç olarak kabul edilir. Katılımcı süreçler, katılımcının sadece içinde bulunmasından etkilemesine kadar değişir. Bu süreçlerin uygulanması, katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesi anlamına gelir. Bu tür demokrasi, tartışmaların birebir yapılmasını ve kararların toplu toplantılarda alınmasını gerektirir. (Huth, 2005)

Sherry Arnstein'in Katılım Kavramı

1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde planlama süreçlerine vatandaşların katılımını inceleyen Sherry Arnstein, katılım seviyelerini gösteren bir "citizen participation ladder" (vatandaş katılım merdiveni) tanımını geliştirdi.

(Journal of the American Planning Association, 1969)

Sherry Arnstein'in geliştirdiği "katılım merdiveni", katılımcı süreçleri basamaklara ayırır. Manipülasyon en altta, teskin etme ortada, yurttaş kontrolü en üsttedir. Bu sıralama, katılımcı süreçlerin etkinliğini göstermeyi amaçlar. (Till, 2005)

Şekil 28 Sherry Arnstein'in "katılım merdiveni" formülü Kaynak: Till, 2005

Arnstein'in 8 aşamalı merdivenine göre, karar alma sürecinde vatandaşın etkisi ve gücü merdivenin üst basamaklarına doğru artar. Bu model, kamu kararlarının çeşitli seviyelerini temsil eder ve vatandaşların katılım düzeylerini yükselttikçe, kararların daha fazla vatandaş katkısıyla şekillenmesi ve demokratik bir yaklaşımın güç kazanması anlamına gelir. Bu süreç, toplumun çeşitli kesimlerinin seslerini duyurabildiği, politika yapıcılarının daha fazla hesap verebilirlik taşıdığı ve kararların daha geniş bir toplumsal mutabakatla alındığı bir yöntemi yansıtır.

Till' in Katılım Kavramı

Till'in tanımına göre, katılımı iki kategoriye ayırmaktadır: tam katılım ve kısmi katılım. Tam katılım, her bireyin karar alma sürecinde eşit güce sahip olduğu anlamına gelir. Diğer yandan, kısmi katılım, kararların nasıl alınacağına dair eşit gücün eksik olduğu ve tüm sürecin bütünlüklü kararının tek bir güç tarafından verildiği durumu ifade eder.

(Baba, 2009)

Sanoff'un Katılım Kavramı

Sanoff'un önerdiği perspektife göre, katılımcılık odaklı süreçlerde vurgulanan önemli bir husus, bireylerin alınan kararlara etki sağlayabileceği inancını taşımasıdır. Aynı zamanda, katılımın öncelikle yerel düzeyde başlaması, katılım farkındalığının daha organik biçimde gelişmesine olanak tanır.

Bu yaklaşım, toplum üyelerinin kendi görüşlerinin ve fikirlerinin yönetim ve karar alma süreçlerinde değer bulduğunu hissetmelerini destekler. Bu da topluluk içinde güçlü bir dayanışma ve işbirliği duygusu oluşturabilir. Dolayısıyla, yerel seviyeden başlayan katılım, daha geniş ölçekte toplumsal değişimlere yol açabilir ve sürdürülebilir gelişmeyi teşvik edebilir. Toplumun farklı kesimlerinin temsil edildiği bir katılım modeli, geniş bir perspektifin yansıtılmasına yardımcı olarak daha dengeli ve kapsamlı çözümlere ulaşılmasını sağlayabilir.

Sonuç olarak, Sanoff'un vurguladığı gibi, katılımcılık süreçlerinin etkinliği, bireylerin kendi etkilerini görmeleri ve hissetmeleri ile başlar. Bu ise ancak yerel düzeyden itibaren katılımın teşvik edilmesi ve katılımcıların aktif katkılarının değerlendirilmesiyle mümkün olabilir.

(Baba, 2009)

Kent araştırmalarında katılım ve çok taraflı karar verme süreci önemlidir. Toplum ilerledikçe, bireyler sorunlara tepki gösterir. Mimarlık, toplumsal dönüşüm için değişiklikleri öngörerek yaşam alanlarını iyileştirmeye çabalamıştır.

(Sanoff, 2000)

Ok'un Katılım Kavramı

Mikro ölçekte yaşadığımız çevreyle alakalı gelişmelerde ortaya konan tepkiler ve yapılan eleştiriler bütünüdür. Makro ölçekte ise; ülke veya yerel yönetim düzeyinde alınan kararların desteklenmesi veya bu kararlara karşı toplumsal farkındalık oluşturularak tepkilerin sergilenmesi ve eylemlerin düzenlenmesi söz konusudur.

(Ok, 1985)

3.1.1 Katılımın Amaçları ve Özellikleri

Günümüzde önde gelen araştırmacılar Arnstein'ın, tanımladığı 'vatandaş gücü/katılımı' kavramı artık daha pratik bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Katılımın hedefleri, en basit ifadesiyle bilgi paylaşımını içeren, uzlaşmaya dayalı, tasarım ve planlamayı destekleyen bir şekilde açıklanmaktadır.

(Arnstein (1969)'dan aktaran Yaşar, 2022)

Şekil 29 Katılım Kavramının İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar Kaynak: Yaşar, 2022

Katılım, bireylerin izole hissetmelerini azaltan ve süreçte etkin şekilde yer almalarını sağlayan bir yöntem olarak kabul edilir. Bu yaklaşımın sonucunda daha sağlam bir fiziksel çevre, artan dayanışma ve kullanıcı memnuniyetinde yükselme gibi sonuçlar öngörülmektedir.

(Becker (1977) 'den aktaran Yaşar, 2022)

Mimarlıkta özellikle konut alanları, sürdürülebilir kent planlamaları ve parklar gibi alanlarda, katılımcı süreçler etkili bir biçimde kullanılmaktadır.

Sanoff'a göre, katılımın temel amaçları aşağıdaki gibidir:

- İnsanları karar aşamalarına dâhil ederek, yetkililere ve organizasyonlara olan güveni artırmak
- Planlama, tasarım ve uygulama gibi süreçlerde insanların katılımını teşvik etmek ve desteklemek
- Ortak hedeflere sahip bireyleri bir araya getirerek topluluk ve aidiyet duygularını güçlendirmek

Çeşitli hedeflere yönelik olarak katılımcı süreçlerin düzenlenebileceğini ifade eder. Farklı kullanıcı grupları arasında fikir alışverişi, sorun çözme ve nihayetinde planlama ile tasarım süreçlerine destek sağlama gibi amaçlar için bu süreçler kullanılabilir.

(Wates (2008) 'dan aktaran Yaşar, 2022)

Wates'e göre, katılımın sunabileceği avantajlar şunlardır:

- Katılım, topluluğun tüm üyelerini, azınlıkları da içeren şekilde bir araya getirir. Bu durum, görüş birliği, uyum, eşitlik ve güven duygusunun oluşmasını teşvik edebilir.
- Çeşitli uzmanlar ve kullanıcılar farklı bir platformda tarafsız bir ortamda işbirliği yapma fırsatı bulurlar. Bu durum, yaratıcılığın serbest bırakılmasını, olumlu düşünceleri ve kolektif yaratıcılığı destekleyebilir.
- Yoğun ve işbirlikçi süreç, hem sorunların çözümünü kolaylaştırabilir hem de yeni görüşler ve çalışma yöntemleri için kapılar açabilir.

Katılımcılığın temel prensibi, farklı alanlardan bireylerin işbirliği yaparak topluluk merkezli bir yaklaşım benimsemesidir. Bu yaklaşımın esasında, sürece etki eden her bireyin paydaş olarak kabul edilmesi ve katılımın yönlendirilmesi yer alır.

(Wates (2008) 'dan aktaran Yaşar, 2022)

Jean-Jacques Rousseau'ya göre planlama ve tasarım aşamalarında katılımın faydaları aşağıda belirtilmiştir:

- Bireylerin daha güçlü bir kimlik duygusu geliştirmelerine yardımcı olma
- Kullanıcı memnuniyet seviyelerini artırma
- Elde edilen sonuçlar için gerçekçi beklentiler oluşturma
- Güven inşa etme

Jean-Jacques Rousseau'ya göre, katılımın bireyler üzerinde psikolojik etkileri bulunduğu dair düşünceler vardır. Demokratik bir faaliyet olarak katılım, insan gelişimini destekleyen, yetkililere karşı mesafe koyma duygusunu azaltan ve iş birliğini artıran bir model olarak görülmektedir.

(Yaşar, Kullanıcı Katımlı

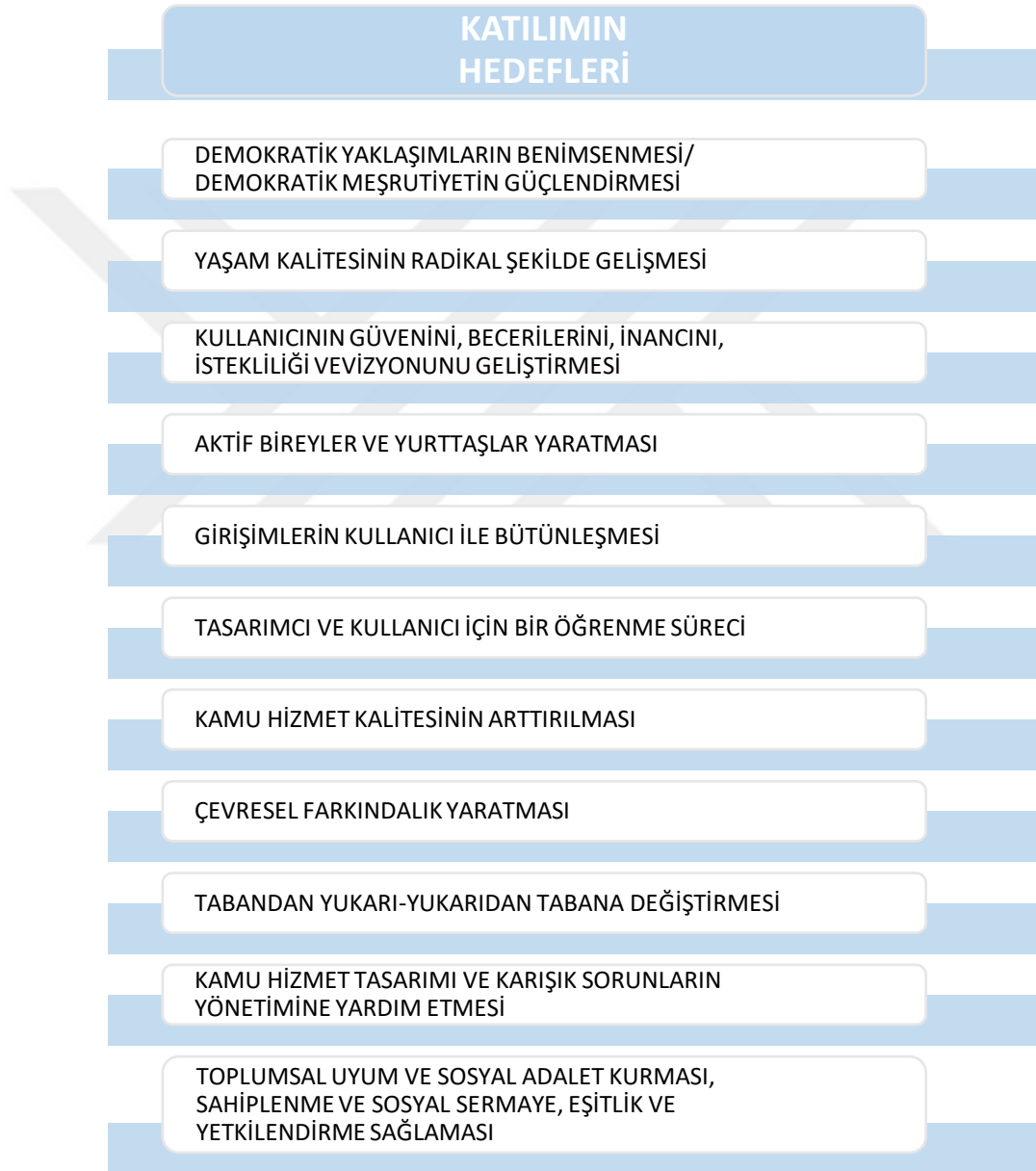
Tasarım Yaklaşımı İle Üniversite Kampüslerinde Topluluk Bahçesi Tasarımı, 2022)

Bu aşamada, katılımın önemine ve katılımcı süreçlerin farklı amaçlar doğrultusunda nasıl düzenlenebileceğine dair çeşitli görüşler ve avantajlar paylaşılmıştır. Sanoff'a göre katılım, güveni artırmak, süreçlere insanların katılımını teşvik etmek, topluluk duygusunu güçlendirmek gibi amaçları içerirken; Wates, katılımın topluluk birliğini teşvik etmesi, uzmanların işbirliği yapma fırsatı bulması ve sorunların çözümünde etkili olmasını vurgular. Jean-Jacques Rousseau ise katılımın bireylerin kimlik duygusu, memnuniyet seviyesi, gerçekçi beklentiler ve güven gibi psikolojik etkilerini vurgular.

Ana fikir olarak, katılımcı süreçlerin, topluluk merkezli bir yaklaşım benimsemesi ve farklı amaçlara hizmet ederek insanların katılımını teşvik etmesinin önemli olduğu incelenmiştir. Katılımın, güveni artırıcı, işbirliğini teşvik edici ve bireylerin gelişimini destekleyici etkileri olduğu belirtilir. Bu bağlamda, katılımın demokratik bir faaliyet olarak hem toplumun hem de bireylerin gelişimine olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşılabilir.

Planlama ve tasarım aşamalarında yapılan kararların toplum içerisinde daha sağlam bir temele oturmasını destekleyen faktörlerden biri, sürecin adil, şeffaf ve demokratik bir şekilde yönetilmesidir.

Bu durum, karar alma sürecinin şeffaf bir şekilde gerçekleştirilmesi sayesinde, halkın güvenini kazanmayı ve katılımını artırmayı sağlayabilir. Ayrıca, farklı görüş ve perspektiflerin dikkate alındığı bir süreç, daha kapsamlı ve sürdürülebilir çözümlere ulaşmayı mümkün kılar. Şekil 27 katılımın hedeflerini genel bir ifadeyle anlatmaktadır.

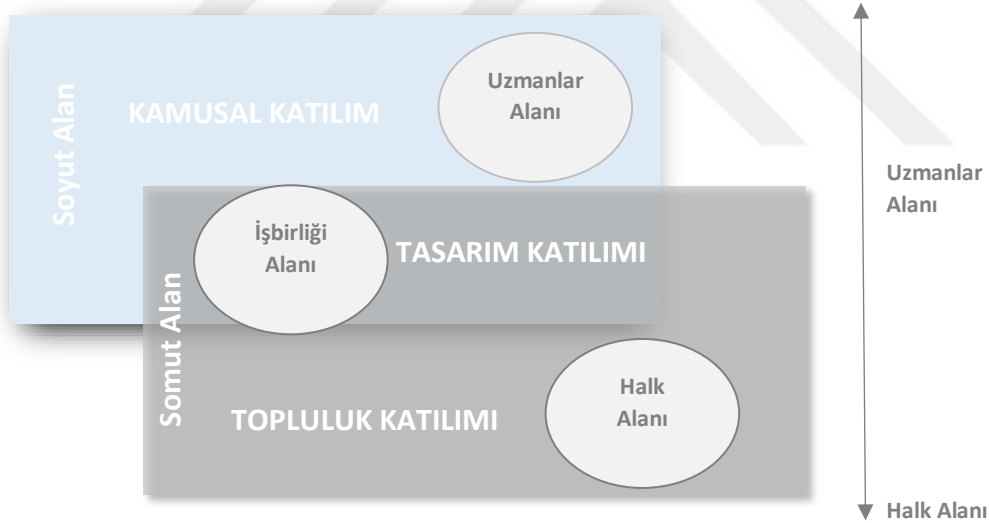
Şekil 30 Şekil 22 Katılımcı Tasarımın Hedefleri Kaynak: Sanoff, 1994

3.1.2 Katılım Düzeyleri

Katılımın açıklamalarında bahsedilen bir süreci paylaşma veya sürece dâhil olma, demokrasi ilkesinin veya demokratik gelişimin temelini oluşturur. Diğer bir ifadeyle, Demokrasiye yönelik adımların ilki katılım olmaktadır. Katılımın esası, düşünce ve ifade özgürlüğüne sahip bireylerin toplumsal kararlarla etkileşimde bulunma hakkı ve yetkisini içerir; toplum da bu düşünceleri özgürce dile getirebilir. Bu sebepten dolayı katılım; halkın katılımı, topluluğun katılımı ve tasarım sürecine katılım olmak üzere üç temel kategori altında ele alınır.

Tasarım Katılımı, 1972’de Tasarım Katılımı Konferansı’ndan esinlenerek tasarım alanındaki katılımı toplama sürecini içeren bir yöntemdir. Ayrıca kamu politikalarına katılmayı içeren diğer faaliyetler de bu kapsama girer. Kamusal katılım, etkin vatandaşlığı teşvik eden bir türdür. Tabanı ve tavanı birleştiren bir model olan Kamusal Katılımı, birçok uzmanın katılımını içerir ve kamu karar verme sürecine katkıda bulunur. Topluluk Katılımı ise topluluk kalkınma faaliyetlerine ve örgütlere bağlıdır. Sosyal hizmet uzmanları veya kullanıcılar tarafından başlatılan bu model, toplumsal politikaları etkileme ve düzeltme amacı güden bir yaklaşımdır.

(Lee (2006)’dan aktaran Yaşar, 2022)

Şekil 31 Tasarım, Kamu ve Topluluk Katılımı, Soyut ve Somut Alan Ayrımı Kaynak: (Lee, 2006)

Halkın katılımı, genellikle politika odaklıdır ve belirli bir kamuoyunu anlamayı amaçlar. Politikacılar ve uzmanlar genellikle yukarıdan aşağıya bir yaklaşım benimserler. Bu, topluluk katılımının aksine daha çok projelerin stratejik değil, problem çözme odaklı olduğu anlamına gelir. Sosyal hizmet çalışmaları gibi alanlar bu yaklaşımı benimserler. Aşağıdan yukarıya yaklaşımı tercih ederler. Tasarım katılımı kavramı ise ilk kez 1972’de Design Research Society (DRS) konferansında ortaya çıkmıştır ve kullanıcı merkezli tasarım oluşturmayı amaçlar. (Lee (2006) ’dan aktaran Yaşar, 2022)

KATILIM ÇEŞİTLERİ	ÇALIŞMA ALANI	ÖNCÜLER	BEKLENEN SONUÇ	YAKLAŞIM	MİMARLAR VE TASARIMCILARIN ROLLERİ
Tasarım Katılımı	İşbirliği alanından diğer alanlara uzaması	Tasarımcılar veya kullanıcılar	Tasarım odaklı/inovasyon	Tabandan yukarı veya aksi	İnsanların hayatlarını iyileştirmek için yenilikçi tasarım geliştirmeyi hedeflemeleri
Kamusal Katılım	Uzmanların alanı/ Soyut Alan	Politika yapımcıları veya hizmeti acenteleri/ kamu sektörü	Politika odaklı	Yukarıdan tabana yaklaşımı	Kamu politika yapımcılarının talimatlarına dayalı
Topluluk katılımı	Kullanıcıların alanı/ Somut Alan	Sosyal hizmet çalışanları / Sivil toplum örgütleri/ Bireyler	Sosyal hizmet odaklı	Tabandan yukarıya yaklaşım	Danışmanlardan profesyonel tavsiye vermeleri için kullanımı

Tablo 4 Kamusal, Topluluk ve Tasarım Katılımları Arasındaki Karşılaştırmalar Kaynak: 2006 Design Research Society, International Conference in Lisbon

Katılım yaklaşımları farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde ele alınmış ve yorumlanmıştır. Bu durum katılım sürecini etkiler ve sürecin özünü belirler.

Farklı katılım biçimlerinin ayrımı önem taşır, zira tüm katılımcıların bilgi paylaşımı ve öğrenme süreçleri için iletişim davranışlarını dikkatlice değerlendirmeyi gerektirir.

(White, 1994)

Bu süreçte, kullanıcıların nasıl katılacağı, gerekli ortamın niteliği, şartlar ve yaklaşım yöntemi belirtilmelidir.

Katılımın kamu politika ve uygulamalarını etkileme düzeyi ve vatandaşların karar verme sürecindeki rolü önemlidir. Vatandaşların devletin kararlarını ne kadar etkileyebileceği konusunda sınıflandırmalar bulunmaktadır.

(Fung, 2006; Nabatchi et al., (2015) ‘ten aktaran Kocaoğlu)

Arnstein (1969)	White (1996)	Wilcox (2003)
1- Etkileme 2- İyileştirme 3- Bilgilendirme 4- Danışma 5- İkna Etme 6- İşbirliği 7- Yetki Devri 8- Vatandaş Kontrolü	1- Nominal Katılım 2- Araçsal Katılım 3- Temsili Katılım 4- Dönüştürücü Katılım	1- Bilgilendirme 2- Danışma 3- Birlikte Karar Verme 4- Birlikte Hareket Etme 5- Destekleme
Pretty (1994)	OECD (2001)	IAP (2007)
1- Manipülatif Katılım 2- Pasif Katılım 3- Danışma Yoluyla Katılım 4- Maddi Teşviklerle Katılım 5- Fonksiyonel Katılım 6- Etkileşimli Katılım 7- Kendi Kendine Harekete Geçme	1- Bilgilendirme 2- Danışma 3- Aktif Katılım	1- Bilgilendirme 2- Danışma 3- Dâhil Etme 4- İşbirliği 5- Yetkilendirme

Tablo 5 Katılım Sınıflandırmaları Kaynak: Vatandaş Katılımı Sürecinin Tasarımı B.U. Kocaoğlu

Katılım sınıflandırmaları, katılımın karmaşıklığını anlamak ve analiz etmek amacıyla geliştirilen teorik çerçevelerdir. Bu sınıflandırmalar, katılımın farklı biçimlerini ve seviyelerini tanımlamak, açıklamak ve sınıflandırmak için kullanılır. Ancak, bu sınıflandırmaların doğruluğu ve geçerliliği konusunda bazı eleştiriler bulunmaktadır.

Katılım sınıflandırmalarının eleştirilen yönleri, katılımın karmaşıklığını tam olarak yansıtamaması ve bazı durumlarda katılım biçimlerinin karmaşıklığından ve çeşitliliğinden kaçınarak basitleştirici bir yaklaşım benimsemesidir. Bununla birlikte, bu sınıflandırmaların, araştırmacılara ve karar alıcılara katılımın farklı yönlerini anlamada ve analiz etmede yardımcı olduğu bilinmektedir.

Ayrıca, bu sınıflandırmaların olumlu bir katkısı da yeni katılım sınıflandırmalarının veya katılım "merdivenlerinin" oluşturulmasında rol oynamış olmalarıdır. Yani, bu mevcut sınıflandırmalar, daha karmaşık ve kapsamlı katılım modellerinin inşası için bir temel sağlamış ve yeni araştırmaların önünü açmıştır.

Sonuç olarak, katılım sınıflandırmaları eleştirilere tabi olmakla birlikte, katılım alanında yapılan araştırmalarda vazgeçilmez bir rol oynamış ve yeni katılım sınıflandırmalarının ya da merdivenlerinin oluşturulmasında bir basamak görevi görmüştür. (Wilcox, 2003; Cornwall, 2008; LancerJulnes, 2012; Gershman, 2013; Tjahjono vd. 2014; Conner, 1988; Choguill, 1996; TritterandMcCallum, 2006; CollinsandIson, 2006'’ten aktaran Kocaoğlu)

3.2 KATILIMCI TASARIMDA KULLANICI

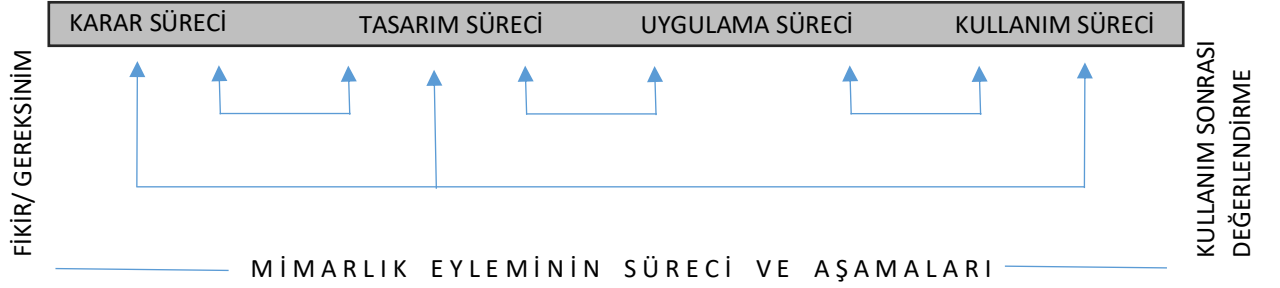
Katılımcı tasarım yaklaşımı, temel olarak üç ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; kullanıcılar, tasarımcılar ve tasarım eylemi. Bu bağlamda, katılımcı tasarımın öncelikli aktörü kullanıcılardır. Kullanıcıların tasarım sürecine katılımı, farklı boyutlarda incelenen bir sorun alanını temsil etmektedir.

Bu bağlamda, katılımcı tasarım sürecinde kullanıcıların katkısı, disiplinler arası işbirliği ve kullanıcı merkezli bir yaklaşımı vurgulayan bir öneme sahiptir. Kullanıcılar, tasarım sürecinin her aşamasında geri bildirim sağlayarak, ihtiyaçlarını belirleyerek ve tasarım kararlarını etkileyerek katılım sağlayabilirler. Kullanıcıların bu katkıları, tasarımın daha kullanıcı dostu ve etkili olmasına yardımcı olur.

Kullanıcı katılımlı tasarım, kullanıcıların ve paydaşların aktif rol aldığı bir tasarım yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, kullanıcıların eş tasarımcı ve eş üretici olarak sürece dahil olduğu bir farklılık taşır ve kullanıcı odaklı tasarımdan ayrılır. Bu yaklaşım, teknopolitik bir duyarlılıkla gelişmiştir. (Asaro, 2000)

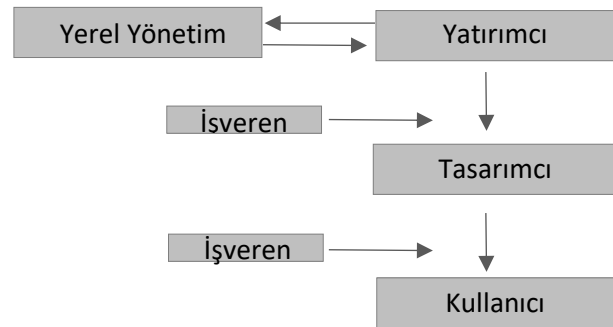
Mimarideki etkilerini araştırmak için öncelikle kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımının mimarlık tasarım süreçlerini ele almak gerekir. Mimari tasarım, ihtiyaçların, isteklerin ve fikirlerin ele alındığı dört temel aşamadan oluşan bir döngüdür: "Karar verme", "tasarlama", "uygulama" ve "kullanım". Bu aşamalar birbiriyle ilişkilidir, birbirlerini beslerler ve geri bildirim alışverişi içerirler. (Hacılibeyoğlu (2013)'den aktaran Yaşar)

"Tasarımcılar", "girişimciler", "yerel yönetimler" ve "kullanıcılar" gibi paydaşlar bu süreçte yer alır. Kullanıcıların dâhil edilmediği bir süreç, mekânın geleneksel tasarımına işaret eder. (Day ve Parnell (2003) 'den aktaran Yaşar)

Şekil 32 Geleneksel tasarım süreçleri Kaynak: Hacılibeyoğlu, 2013

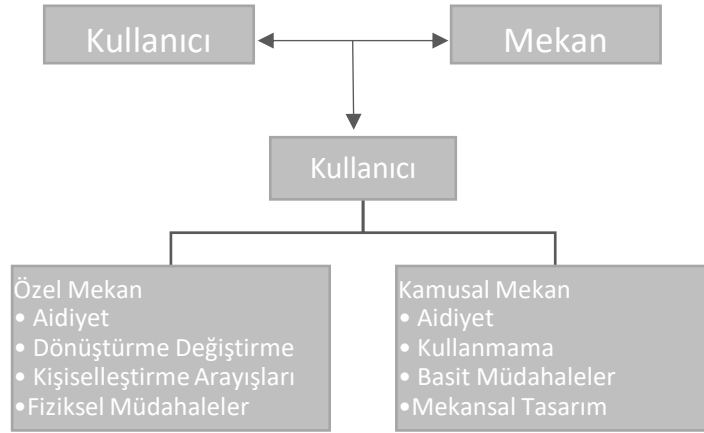
Ana kategorinin paydaşları arasında bulunan tasarımcılar; mimarlar, şehir planlamacıları, peyzaj mimarları, mühendisler, sosyologlar gibi farklı uzmanlık alanlarındaki kişilerden oluşarak multidisipliner bir yapıya sahip olabilir. Yerel idare ile tasarımcılar arasında girişimci ya da finansal destek sağlayan aktörler yer alır. Girişimciler, projenin hayata geçebilmesi için gerekli kaynakları temin etmekten sorumludur. Yerel yönetimler ise tasarımcıları ve girişimcileri destekleyen ve aynı zamanda yetkilendiren kişiler olarak rol oynarlar. Belediyeler ve kentsel yönetim birimleri şeklinde örgütlenmişlerdir. Son olarak kullanıcılar, geleneksel tasarım sürecinin nihai aşaması olan kullanım aşamasını deneyimleyen ve çevre ile etkileşim kuran aktörler olarak öne çıkar.

Şekil 33 Tasarım Süreci Aktörleri Kaynak: Day ve Parnell, 2003

Geleneksel mimaride, 20. yüzyıla kadar tasarımcılarla kullanıcılar arasında yetersiz etkileşim vardı. İşlevsellik dışında ilişki sınırlıydı. Kullanıcının öneminin anlaşılması için kullanıcı-mekân ilişkisi anlayışı önemlidir. Kullanıcılar, mekânla etkileşimde sosyal, kültürel ve fiziksel değerlere göre şekillenir. Böylece soyut tasarımlar somut mekânlara dönüşür. İşlevsellik, kimlik, bağlılık gibi kavramlar ilişkiyi değerlendirir.

Kullanıcı-mekân ilişkisi tasarım verileri sunar, mimarlar tarafından dikkate alınmalıdır. Kullanıcı odaklı tasarım süreçleri için önemlidir.

Şekil 34 Kullanıcı- Mekân İlişkisi Kaynak: Hacılibeyoğlu, 2013

Tasarlanan alanlarda yaşayanların veya kullananların görüşleri olmadan yapılan tasarımlar, kullanıcıların mekânlara ve çevreye saygılı bireyler olarak gelişimini engelleyebilir. Şehirlerin nasıl olması gerektiği ve doğayla nasıl etkileşimde bulunulması gerektiği önemlidir. Bu yüzden, kent sakinleri sadece kaynak tüketmez, aynı zamanda şekillendirmede de sorumluluk taşır. Bu sorumluluk bireysel değil kolektiftir. Bu da kullanıcı katılımının gerekliliğini vurgular, geleneksel tasarım anlayışını kullanıcı merkezli hale getirir. (Day ve Parnell (2003) 'den aktaran Yaşar)

Bireylerin yaşam alanlarının oluşturulmasına katılması, demokratik bir sürecin ve kullanıcı katılımının bir parçasıdır. Kullanıcı katılımı, tasarım sürecinin bir parçası olarak kabul edilir ve kullanıcıların katkısı gereklidir. Bu yaklaşım, kent sakinlerini tasarım sürecine aktif olarak dâhil etmeye teşvik eder. Bu süreç, yerel yönetimler, yatırımcılar, tasarımcılar ve kullanıcıların işbirliği içinde olduğu bir modeli ifade eder. Geleneksel tasarım anlayışında kullanıcı daha az aktiftir, kullanıcı katılımı yaklaşımı ise kullanıcıların aktif rol oynamasını ve yaşadıkları mekânın şekillenmesinde sorumluluk almasını öngörür. Bu yaklaşım, tüm paydaşların işbirliği içinde çalıştığı bir model sunar.

Habraken, bu durumu şu şekilde açıklamıştır: *"Her yerin sosyal, kültürel ve coğrafi koşullarına uygun uygulamalar yapılmalıdır; ancak bu farklı uygulamalardaki temel amaç, tasarım sürecine mümkün olduğunca kullanıcılar ve diğer paydaşların dâhil edilmesidir"*. (Baba (2010) 'dan aktaran Yaşar)

Katılım, günümüzde her şehir sakini için vazgeçilmez bir unsur olmalıdır. Tuna'nın ifadesine göre, bireylerin kentsel yaşam eğitiminde yer almak önemlidir. Cullingworth'a göre, kullanıcı katılımı, şehir sakinlerinin isteklerini, öngörülerini ve projelerin sonuçlarını anlama yeteneğini içerir. Bu yetenek, katılımcı modeller aracılığıyla geliştirilebilir. Bu sebeple, kullanıcı katılımı tasarımı süreçlerinde projelerin sonuçları açık bir biçimde kullanıcılarla paylaşılmalı ve insanlar sonuçları somut bir şekilde gözlemleyebilmelidir.

(Hardwick, W.G., Hardwick D.F., (1974)'den aktaran Yaşar)

3.2.1 Katılımcı Tasarımda Kullanıcı Yaklaşımının Tarihçesi

Kullanıcı katılımlı tasarımın temelini anlamak için katılımcılığın kökenine bakmak önemlidir. Kullanıcıların tasarım süreçlerine dâhil edilmesi düşüncesi 1960'larda şekillenmeye başladı. Bu dönemde insanlar, söz hakkı ve eşit fırsat talebiyle hareket etmeye başladı. Planlama ve tasarım alanlarında, uzmanların yukarıdan gelen kararlara karşı hoşnutsuzluğu arttı ve gerçek katılım hareketi güç kazandı. (Comerio (1984)'ten aktaran Yaşar)

ABD'de 1960'larda temsil eksikliği hisseden kesimler siyasi katılımı artırdı. Bu süreç, toplum odaklı organizasyonların kurulmasına yol açtı. Kullanıcı katılımı, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve planlama gibi alanlarda da yükseldi. Demokratik süreçler ve bireysel güçlenme hareketiyle birlikte planlama ve tasarım alanlarında katılım önem kazandı. (Sanoff (1994)'ten aktaran Yaşar)

Katılım terimi, farklı yaklaşımlar ve terimlerle ifade edildi. Örneğin, "Topluluk İçin Tasarım" olarak da adlandırıldı. Bu terimlerin hepsi insan-çevre ilişkisini geliştirme ve süreçlere entegrasyon fikrini paylaşıyor. 1964'te Harlem'de ilk topluluk tasarım merkezi açıldı. Bu yaklaşım, demokratik sistemle uyumlu olarak insanların temsil edilme hakkını vurgular. Topluluk tasarımı, uzman bilgisini topluluk deneyimiyle birleştirerek en etkili ve demokratik tasarım yolunu savunur. (Sanoff (2000)'den aktaran Yaşar)

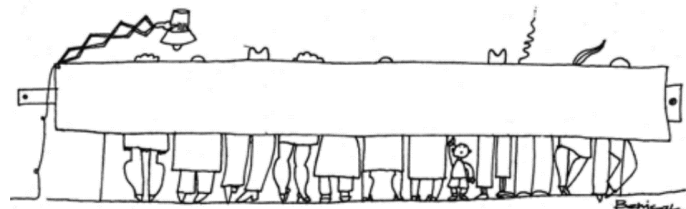
1971'deki Manchester Konferansı, "Tasarımda Katılım"ı gündeme getirir. Turner, uzman-kullanıcı ilişkilerinin paternalizm ötesinde inşa edilmesi gerektiğini vurgular. Alexander ise iyi tasarımın bile kullanıcılarla işbirliği yapmadan yeterli çeşitlilik ve düzen oluşturamayacağını savunur. (Turner (1972)'den aktaran Yaşar)

1985'ten sonra, kullanıcı katılımı demokratik kentlerde öne çıkar. (Baba (2010)'dan aktaran Yaşar)

1992 ve 1996 Birleşmiş Milletler Habitat konferansları, toplum bilincinin yönetim ve kentli katılımıyla büyüdüğünü vurgular. İskandinav ülkeleri, kullanıcı katılımını yasal hale getirerek öncülük eder. (Day ve Parnell (2003)'ten aktaran Yaşar)

Mimarlık alanında, kullanıcıların tasarım süreçlerine aktif ve bilinçli bir şekilde dâhil edilmesi fikri tartışılmaya başlamıştır. **Katılım** fikri, mimarlık eylemi, araçları ve organizasyon yapısını etkiledi. Hem genel bir yöntem arayışı hem de özgün yaklaşımlar ortaya çıktı.

Bu iki yaklaşım aslında birbirini tamamlayan niteliktedir. Kuramsal çerçeve ile pratik uygulama birbirine destek verir. Örneğin, Hasan Fethi'nin Yeni Gurna deneyimi, Christopher Alexander'ın Mexicali deneyimi, Henry Sanoff'un teorik çalışmaları ve uygulama deneyimleri, Paul D. Cherulnik'in çevre davranış bilimleri perspektifinden geliştirdiği analiz sistemi, alanın kuramsal gelişimine örnek teşkil eder.

Şekil 35 Mimari tasarım sürecinde kullanıcı-mimar ilişkisi üzerine bir yorum Kaynak: Ak,1982

Bu yaklaşıma göre, kullanıcı katılımına dayalı tasarım modeli, belirli bir uygulama alanından bağımsız olarak geliştirilmedi. Bunun yerine, mevcut deneyim birikiminden yola çıkarak oluşturuldu. Model, önceki deneyimlere dayalı özelliklerle şekillendi ve geliştirilebilir, sentezlenebilir bir yapıya sahip. Bu yaklaşım, gelecekteki çalışmalar için temel oluşturabilir. Bu nedenle, önerilen tüm modellerin mevcut deneyim birikimini içselleştirdiği ve gelişimsel süreçte bütünleştiği düşünülmelidir.

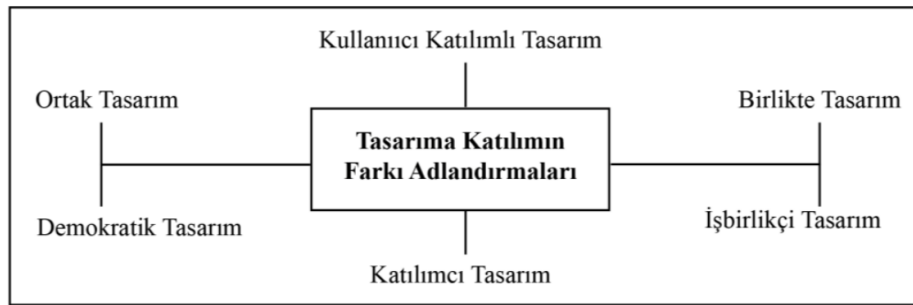
Bu nedenle, oluşturulan 'Kullanıcı Katılımlı Tasarım Modeli' için, içselden gelen bilgilerle şekillenen adımları belirleyen bir 'rotamatik tablo' ya da esnek ve 'geliştirilebilir bir rehber modeli' ifadelerini kullanmak gereklidir. Bu terimlerle, bu özel modelin standart bir kalıp olarak kabul edilmemesi gerektiğini vurgulayarak, modelin amacını açıkça ifade etmek son derece önemlidir.

“Katılımlı tasarım süreçleri, tasarım alternatifleri üzerinden tartışılarak ve sürekli evrilerek, geri dönüşlere olanak veren çok boyutlu bir doku üzerinden gelişmeyi gerektirir”

(Hacılibeyoğlu, Ege Mimarlık, Ocak 2017)

3.2.2 Katılımcı Tasarımda Kullanıcı Süreci

Birçok uzman, kullanıcı odaklı tasarım sürecinde farklı yaklaşımlar arayışında olduğunu gösteriyor. Bu nedenle literatür taramalarında sıkça rastlanan çeşitli terimler bulunuyor. Bunlar arasında; 'katılımcı tasarım', 'ortak tasarım', 'demokratik tasarım', 'işbirlikçi tasarım', 'birlikte tasarım' yer alıyor. Bu farklı terim çeşitliliğinin nedenlerinden biri, katılım kavramının farklı disiplinlerde ele alınması ve araştırmacıların özgün terimler arayışındır.

Şekil 36 Kullanıcı Katılımlı Tasarım Modelinin Farklı Adlandırmaları Kaynak: Yaşar,2022

Kullanıcı-merkezli tasarım yaklaşımında, net hedefler belirlemek sürecin amacı kadar önemlidir. Katılımcılar kimler, hedefler, katılım yöntemi ve zamanlama gibi konularda net bir yol haritasına sahip olmalıdır. Sanoff, bu soruların modelde yanıtlanması gerektiğini belirtir. (Sanoff (2000)'den aktaran Yaşar)

Modelin hedefi ve tüm katılımcıların bilgisi önemlidir. Hedefler belirsiz veya gerçekçi değilse, katılımcılar memnuniyetsizlik yaşayabilir ve projeye inancını kaybedebilir. Bu nedenle, hedef belirleme, kullanıcı katılım tasarımının temelidir.(Sanoff (2000)'den aktaran Yaşar)

Burns' ın Kullanıcı Katılım Tasarım Süreci

- Farkındalık evresi: Katılımcılar çevrelerini keşfeder, böylece herkes değişiklik alanındaki deneyimlerini temel alarak fikir üretebilir.
- Algılama evresi: Farkındalık aşamasını takiben, alanın fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu anlamaya yönelik bir evredir. Tüm katılımcılar amaç ve beklentilerini paylaşırlar.
- Karar verme evresi: Katılımcılar fiziksel tasarımlar oluştururlar ve uzmanlar alternatif ve nihai planları birleştirir.
- Uygulama evresi: Topluluk projeyi uygulamak için harekete geçer. Bu evre bazen atlanır ancak eylemi başlatmak önemlidir.

Süreç sona erdiğinde, eğer bir uygulama gerçekleşmezse, katılımcıların sorumluluğu tamamlanmış olur. Bu yüzden katılımcılar süreci sürdürmeli ve sorumluluk almalıdır.

(Burns (1979)'ten aktaran Yaşar)

Sanoff'un Kullanıcı Katılım Tasarım Süreci

Sanoff, kullanıcı katılım modelinin sürekliliğinin zor olabileceğini ve önerilen aşamaların önemli olduğunu belirtir. Bu model birkaç adımda özetlenebilir.

(Sanoff (2000)'den aktaran Yaşar)

İlk adım üç alt aşamadan oluşur. İlk olarak, ortak bir amaç oluşturmak ve katılımcıların bu amacı tanımlaması, bilgi paylaşımı ve uzlaşma için gereklidir. İkinci olarak, katılımcılar konuyla ilgili bilgi edinmeli ve düşüncelerini aktarmalıdır. Ortak bir bilgi tabanı, etkili çözümler için gereklidir. Bu amacı sağlamak için saha ziyaretleri, uzman görüşleri ve teknik raporlar kullanılabilir. Üçüncü olarak, sorunlar tartışıldıktan sonra net bir şekilde tanımlanmalıdır. Sorunlar, tüm katılımcıların endişelerini yansıtmalı ve kaynak sınırlamaları içinde çözülebilir olmalıdır.

(Sanoff (2000) 'den aktaran Yaşar)

Katılımcılar, değerlendirme aşamasında matrisler yardımıyla en uygun alternatifleri seçiyor. Son adım ise önerilerin hayata geçirilmesi, burada bir eylem planı oluşturuluyor. Özetle, fikir birliği oluşturma süreci şu aşamalardan oluşuyor:

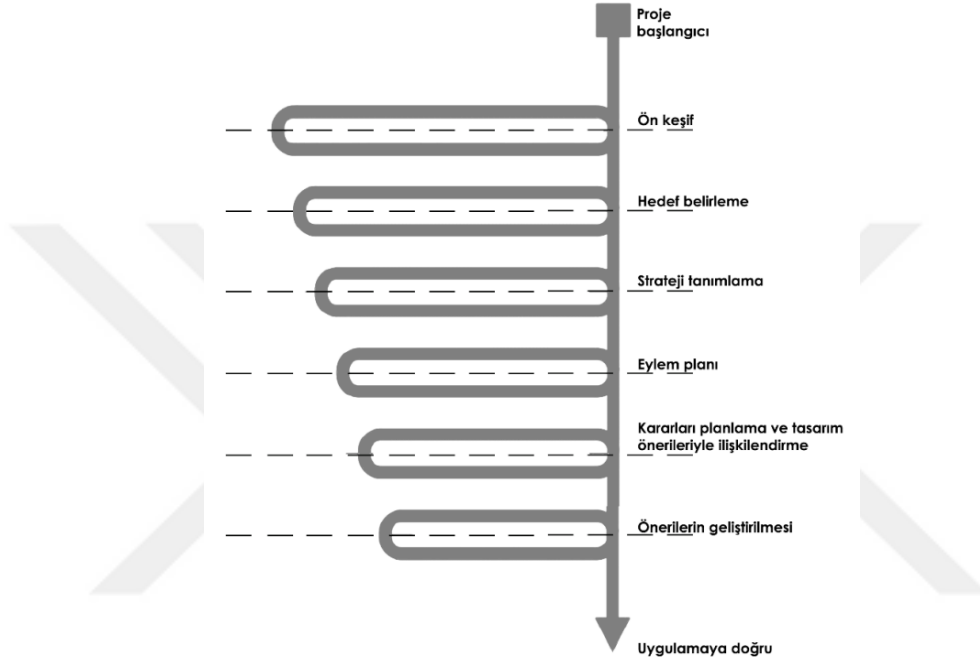
- Ortak bir hedef belirleme
- Sorunlarla ilgili bilgi paylaşımı
- Sorunların tanımlanması
- Vizyon oluşturma
- Farklı fikirler ve alternatif çözümler üretme
- Uygulama

(Sanoff (2000)'den aktaran Yaşar)

Toker'in Kullanıcı Katılım Tasarım Süreci

Toker katılımcı tasarım modeli için 'V' sürecini tanımlar. Karar verme süreçleri, katılım yöntemleri ve tekniklerini içerir. Süreç daha geniş bir bakış açısıyla başlar ve aşamalı olarak ayrı eylem adımlarına bölünür. Mevcut durum analiziyle başlar, bu bilgiler hedefleri belirlemek için temel oluşturur. Hedeflere ulaşmak için stratejiler geliştirilir. Ardından, adımlar planlanır ve tasarıma entegre edilir. 'V' süreci projenin başlangıcıyla başlar ve uygulama aşamasının sonunda sona erer.

(Toker (2012)'den aktaran Yaşar)

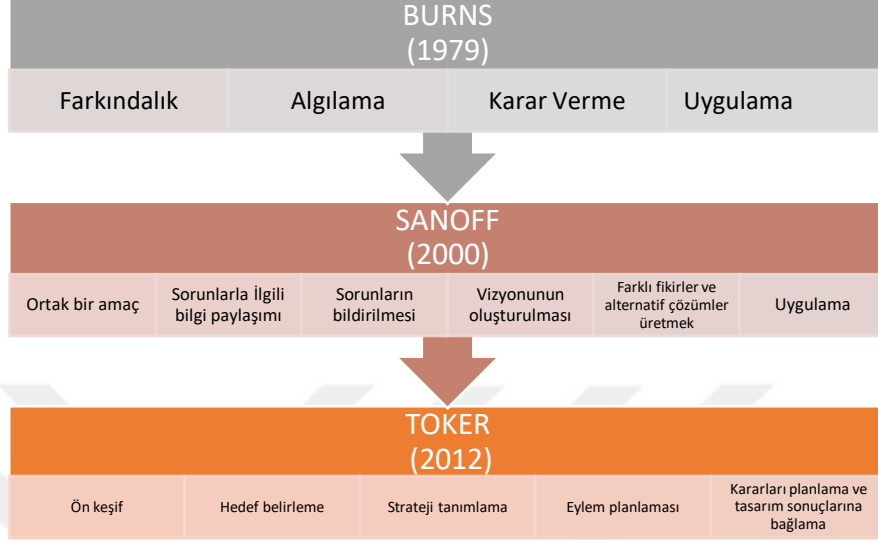

Şekil 37 Kullanıcı katılımlı tasarımda 'V' süreci Kaynak :Toker U., 2012

Toker'e göre "Ön Keşif", veri toplama evresidir. Topluluk da dâhil olmalı. Mevcut veri, benzer projeler, yerel bağlam incelenir. Kullanıcılar burada yer alırsa, kullanıcı profili ve çevre anlaşılır. Bu aşama, farkındalık ve algılamaya benzer. Farkındalığı artırmak için pratikler kullanılabilir. Evre, sorunları tanımlamak için çerçeve sunar. Toplulukla beraber çevresel sorunlar belirginleşir, işbirliği etkili olur. Veri toplama ve analiz sonrasında tasarımcı geri bildirimleri paylaşabilir. Bunun için atölyeler düzenlenebilir. Kullanıcı görüşleri her aşamada önemlidir. Tasarımcı fikirleri kullanıcılarınkini yansıtmayabilir, ilişki önemlidir. Hedef belirleme sonrasında gelir. Geleneksel yaklaşımın aksine, bu aşama toplulukla birlikte yapılır. Kullanıcılar isteklerini düşünmeye teşvik edilir. Hedefler belirlendikten sonra strateji oluşturulabilir. Bu aşama, toplumu ilerlemeye hazırlar. Hedefler adım adım gerçekleştirilir. Ana soru "Hedeflere nasıl ulaşılır?"dır. Stratejiler bireysel ya da grupça belirlenir.

Eylem planlaması aşaması, hedeflere uygun stratejilerle ulaşmayı amaçlar. Bu aşamada, hedeflerin ve stratejilerin değerlendirilmesine yardım edilir, hedeflerin gerçekçiliği ve uygulanabilirliği tartışılır. Toker, bu aşamanın önemini vurgulayarak önerilen eylem planının daha geniş kitlelere yayılmasını destekler. (Toker (2012)'den aktaran Yaşar)

Kullanıcı odaklı tasarım modellerinde, her aşama (veri toplama, analiz, tasarım) kullanıcılarla birlikte yürütülür. Kullanıcının istekleri ve tasarımcının bakış açısı, katılımcı tasarım yaklaşımlarında büyük öneme sahiptir. Farklı katılımcı tasarım modellerinin temel prensipleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 38 Kullanıcı katılımlı tasarım modeli farklı süreç yaklaşımları Kaynak: Başak, 2016

Sanoff'un (2000) bilgi paylaşım aşaması ile Toker'in (2012) ön keşif aşaması, Burns'ün (1979) farkındalık aşamasına benzerlik gösterir. Bu dönemlerde veri toplama ve analiz gerçekleşir. Burns'ün algılaması, Sanoff'un ortak hedef belirleme adımı ile Toker'in istek ve ihtiyaçları belirleme aşamalarıyla paraleldir. Sanoff'un problem raporlama evresi, Burns'ün farkındalık dönemiyle ve Toker'in ön keşif aşamasıyla örtüşür. Burns'ün karar alma süreci, Sanoff'un fikir üretimi adımıyla Toker'in tasarım sonuçlarını belirleme aşaması arasında yer alır. Her model, uygulama evresiyle son bulur. (Başak (2016)'dan aktaran Yaşar)

3.2.3 Katılımcı Tasarımda Kullanıcı Teknikleri ve Kullanıcı-Tasarımcı İlişkisi

Kullanıcı katılımlı tasarım modeli, kolektif düşünceye dayalı etkileşimli tasarımı yansıtır. Bu yaklaşımda tasarımcılar ve uzmanlar, teorik bilgi yanı sıra dinleme ve yorumlama gibi becerileri kullanarak aktif katılım sağlar. Kullanıcı katılımlı tasarım, kullanıcıları merkeze koyar ve deneyimlerini tasarım sürecine dâhil eder.

Bu yaklaşımda amaç, kullanıcıları bir araya getirerek görüşlerin ve deneyimlerin paylaşılmasını teşvik etmek, projenin anlaşılmasını artırmak ve farkındalığı yükseltmektir. Sanoff'a göre, benzer hedeflere sahip insanların bir araya gelmesi topluluk duygusunu güçlendirir ve kullanıcıların kararlarda daha fazla söz sahibi olmasını sağlayarak mekâna bağlılık hissini artırır. (Sanoff (2000)'den aktaran Yaşar)

Bu yaklaşımda, kullanıcının sürece katılımıyla çevresel sorumluluklarını ve farkındalığını artırmak amaçlanır. Lee, kullanıcı katılımlı tasarım modelinde iki tipoloji olduğunu belirtir. İlk tip, tasarımcıların yeniden gruplanmasını hedefler. Kullanıcıları

önemseyen yeni bir tasarım katılım düzeni oluşturmayı amaçlar. İkinci amaç ise tasarım sürecini toplumla birleştirerek insanlarla birlikte geliştirmektir. Bu yaklaşımda tasarımcılar 'inovasyon', 'iş birliği' ve 'özgürleşmeyi' teşvik eder. (Lee (2006)'dan aktaran Yaşar)

"Kullanıcı ile mekân arasındaki uyumu anlamak veya tam tersi uyumsuzluğu fark etmek için öncelikle tasarımcı ve kullanıcı arasındaki ilişkiyi kavramak gereklidir"

(Lang (1987)'den aktaran Hacılibeyoğlu, 2013)

Sanders'in Kullanıcı Katılımlı Tasarım Teknikleri

Sanders tasarım sürecine kullanıcının katkısını vurgulayan atölye ortamları ve araçlarını 3 kategoriye ayırarak açıklar:

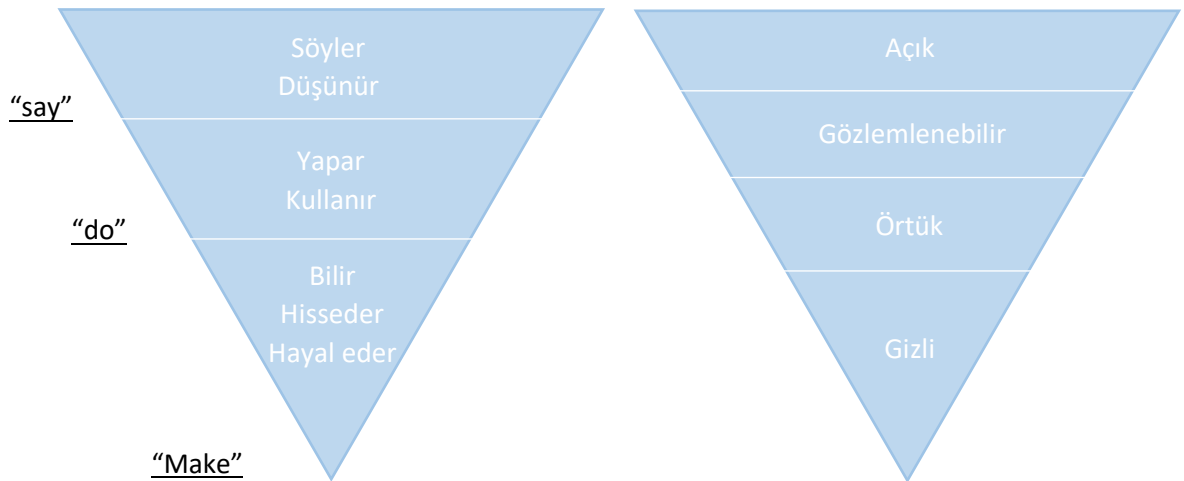
'Say tools': Kullanıcıların düşüncelerini ve fikirlerini anlamayı amaçlayan yöntemler, örneğin görüşme, anket, grup toplantıları.

'Do tools': Kullanıcının eylemlerini, deneyimlerini ve kullanım şekillerini inceleyen gözlemsel teknikler.

'Make tools': Kullanıcının gizli potansiyellerini ortaya çıkarmayı amaçlayan, kullanıcının sağlanan araçlarla neler üretebileceğini gözlemleyen üretken bir yaklaşım.

Bu yaklaşımlar geleneksel tasarım süreçlerinde kullanılır ve kullanıcının özelliklerini anlamayı hedefler. (Sanders (2002)'den aktaran Hacılibeyoğlu)

Kullanıcı ne:

Şekil 39 Kullanılan Yöntemler ve Açığa Çıkarılan Özellikler Kaynak: Sanders, 2002

"Üretme-yaratma araçları" veya "make tools," tasarım sürecinde kullanıcının daha etkili bir iletişim dili oluşturmak için kullanılan yeni bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın amacı, kullanıcının düşüncelerini, duygularını ve hislerini somut bir şekilde ifade etmesine yardımcı olurken, aynı zamanda tasarımcının da kullanıcının perspektifini daha kolay anlamasına yardımcı olur. (Sanders (2002)'den aktaran Yaşar)

Kullanıcıyla tasarım sürecinde, mimar ve kullanıcının etkileşimi aktif katılım, etkili iletişim ve ortak bir dil oluşturmayı içerir. Henry Sanoff'un çalışmalarında da bu anlayış gözlemlenir. Sanoff, bu yaklaşımı üç grupta ele alır: "dolaylı yöntemler," "farkındalık yöntemleri" ve "grup etkileşim yöntemleri."

"Dolaylı yöntemler," anket ve görüşmelerle kullanıcıdan bilgi elde etmeyi ifade eder. **"Farkındalık yöntemleri,"** saha gezileri ve yerinde gözlemleri içerir, kullanıcının çevresini anlama ve yorumlama sürecine odaklanır. **"Grup etkileşim yöntemleri,"** yüz yüze atölye çalışmalarını içerir ve uzmanlar ile kullanıcılar birlikte planlar, fotoğraflar, maketler ve 3D grafiklerle alternatifler araştırır. (Sanoff (2005)'ten aktaran Yaşar)

Hem Sanders hem de Sanoff, kullanıcıyla tasarımın etkili iletişime dayandığını ve yeni yöntemlerin ve araçların geliştirilmesinin önemini vurgularlar. Her iki yaklaşım arasında ana başlıklar ve yöntemler açısından benzerlikler görülür.

SANDERS	SANOFF
• "SAY TOLLS"/ SÖYLE, ANLAT • Sözlü İletişim, Anket, Görüşme, Grup Toplantısı • "DO TOLLS"/ YAP, GÖSTER • Gözleme dayalı iletişim, Algılama, Tespitler, Tercihler, Yorumlar belirtilir. • "MAKE TOLLS"/ ÜRET • Üretken iletişim, Atölye Yapararak ifade, Aktif Kullanıcı, Operasyonel Doğa	• DOLAYLI YÖNTEMLER • Sözlü İletişim, Anket, Görüşme, Bilgilendirme Toplantısı • BİLİNÇLENME YÖNTEMLERİ • Gözleme dayalı iletişim, Alan Yürüyüşleri, Farkındalık Turları, Bilinçlenme • GRUP ETKİLEŞİM YÖNTEMLERİ • Üretken İletişim, Atölye, Yapararak İfade, Aktif Kullanıcı, Operasyonel Doğa

Şekil 40 Sanders ve Sanoff'un Belirttiği metodların içerik olarak örtüşen durumları Kaynak: TMMOB-2. İzmir Kent Sempozyumu 2013

Kullanıcı katılımlı tasarım süreçlerinde kullanıcılar önemli rol oynar. Geleneksel tasarım sürecinde tasarımcılar karar vericiyken, kullanıcı katılımıyla ilişkiler ve iletişim yaklaşır.

Bu yaklaşımda tasarımcılar ve uzmanlar, yönlendiren, dinleyen, yorumlayan rolleri alarak karar verici konumdan çıkarlar. Tasarımcılar, teknik bilgilerinin yanı sıra yönetim ve belgeleme becerilerine sahip olmalıdır. (Hacılibeyoğlu, 2013)

Kullanıcı katılımıyla tasarım sürecinde tasarımcılar aktif katılımı sağlamak, fikirleri toplamak için çaba sarf eder. Kullanıcılar da değerli görüşler sunar.

Bu yaklaşımda kullanıcılar mekân deneyiminde uzmandır, tasarımcılar ise kullanıcı deneyimlerini kullanarak sürdürülebilir alanlar oluşturmayı hedefler. Tasarımcı ve kullanıcı arasındaki ilişkiyi güçlendirmek için yeni yöntemler ve araçlar geliştirilir.

(Sanoff (2000)'den aktaran Yaşar)

3.2. KATILIMCI TASARIM YAKLAŞIMLARI

Uzman bakış açısına göre bir ürünü kullanan veya kullanacak olan kişiler “denek, kullanıcı, katılımcı, müşteri, tüketici” gibi terimlerle ifade edilirken, katılımcı tasarım yaklaşımında bu kişiler, konuyla ilgili gerçek uzmanlar olarak kabul edilir. Katılımcı tasarım mimari, yazılım, ürün tasarımı ve grafik tasarımı gibi farklı alanlarda kullanılırlar.

Tasarım süreçlerine farklı yollarla dâhil olan kullanıcıların, bilgi vererek tasarım sürecine destekte bulunabilirken ne yazık ki karar verme yetkileri yoktur. Kullanıcıların, iş birliği içerisinde olan katılımcılardan farklı kılan özellikte budur. İş birliği içerisinde olan katılımcılar bu aşamada aktif olmalarıyla beraber karar verme yetkileri bulunur ve bu aşamada etkilidirler. Tasarım sorularının belirlenmesine yardımcı olurlar ve sunulan çözümlerin değerlendirilmesinde önemli rol oynarlar.

Katılımcı tasarımın en büyük faydalarından biri, son kullanıcının tasarım aşamasında yer almasıdır. Bu sayede tasarımcı, süreç boyunca kullanıcının tercihleri ve davranışları hakkında kapsamlı bir anlayışa sahip olur. Kullanıcılar ve paydaşlar tasarım aşamasında aktif bir rol oynasalar da nihai karar tasarımcıya aittir.

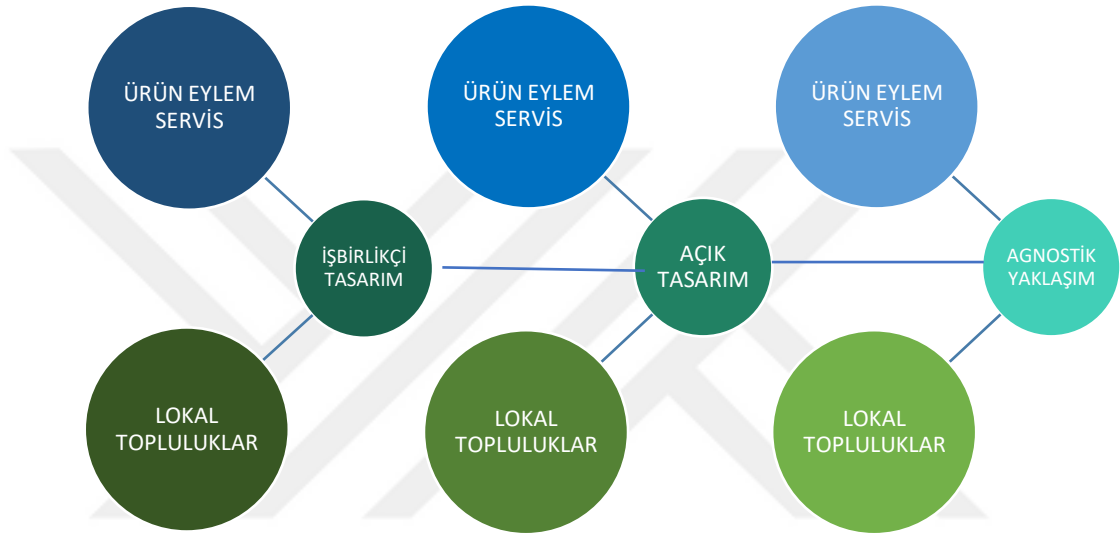

Şekil 41 Tasarım bağlamları Kaynak: Buchanan, 1992, 2001'den uyarlanmıştır.

Bunlardan eylem ve servisler, kaynakların etkili bir şekilde bir bütün haline getirilerek belirlenen hedeflere ulaşmayı amaçlayan alanlardandır. Buchanan (1992,2001) bu alanlarda tasarım düşüncesini kullanarak, belirli durumlardaki deneyimlerin nasıl daha anlamlı ve tatmin edici bir şekilde tasarlanılabileceğini tartışır. Tasarımcı günlük deneyimler arasındaki bağlantıları ve bu bağlantıların eylemin dokusunu nasıl etkilediğini araştırır. Fiziksel nesnelerin ve bilginin yanı sıra bunların günlük eylem ve deneyimlerde bir değerinin olması da ürün yaratımında önemli bir rolü vardır. Bu durum, tasarım alanında maddi nesnelerden eylem ve hizmetlere doğru bir geçiş olduğunu gösterir ve artık eylem, hizmet ve deneyimlerin yeni bir ürün tanımını oluşturduğunu vurgular. (Buchanan (2001)'den aktaran Kesdi ve Güneş)

Tasarımda bu bağlam değişimini, nesne odaklı bir birinci derece anlayıştan kullanıcıyı ve anlamı hedefleyen, başlangıç noktası olarak kabul ettiği bu anlayışı ikinci derece bir bilime geçiş adımı olarak tanımlar. (Krippendorff (1995) 'den aktaran Kesdi ve Güneş)

Kullanıcı kavrayışı ve deneyimlerini içeren aşamalar, tasarımda bir dönüm noktasına işaret eder. Artık indirgeyici, ürün odaklı bir dünyadan, insanlar arası ilişkilerin ve insan deneyiminin daha merkezde olduğu bir alana doğru geçiş yapar. (Sanders (2000) 'den aktaran Kesdi ve Güneş)

Şekil 42 Tasarım araştırmalarında farklı katılımcı uygulamalar ve bağlamsal değişim ilişkisi
Kaynak: Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, "Tasarım Araştırmalarındaki Katılımcı Uygulamalara Dair Bir Değerlendirme: Bağlam ve Pratik Farklılıkları" Kesdi, S., Güneş

Kullanıcının rolü, tasarımın uygulama alanlarının genişlemesiyle birlikte artmıştır. Katılımcı tasarım yaklaşımına olan ilgi de bu aşamada artmıştır. Tasarım araştırmalarındaki bu değişimler, katılımcı yaklaşımın metotlarını, tekniklerini ve araçlarını belirlerken, demokrasi ve sosyal fayda gibi endişeleri göz önünde bulundurmaya sağlamıştır. Bu değişimler, farklı katılımcı yaklaşımlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

İşbirlikçi tasarım, açık tasarım ve agnostik yaklaşım, katılım ve tasarım bağlamlarına dayanarak bu alandaki araştırma pratiklerini kapsamaktadır. Bu nedenle bu üç yaklaşım, tasarım uygulama ve problem alanlarının tamamını temsil eder.

Katılımcı mimarlık, kullanıcıların çevre tasarımında söz sahibi olduğu yaklaşımdır. Neo- liberal mimarlık pratiklerinin hâkim olduğu günümüzde önem kazanan bu yaklaşım, daha sürdürülebilir ve insan odaklı mekânların oluşturulmasına katkı sağlar. Dünya genelinde farklı coğrafyalarda uygulanmakta ve önemli örnekler bulunmaktadır.

YAKLAŞIM	PROJE ADI	PROJENİN AMACI	PROJENİN PAYDAŞLARI
İŞBİRLİKÇİ TASARIM	Malmö Üniversitesi Hastanesi Yoğun Bakım Ünitesi Enformel Öğrenme Pratikleri (İŞB1)	Çalışma ve öğrenme arasındaki bağı keşfetmek. Mevcut çalışma pratiğine alternatif sunmak.	140 profesyonel hekim (anestezi uzmanı, sosyal hizmet çalışanı, fizyoterapist, hemşire ve yardımcısı). Etkileşim tasarımcıları.
	Bilim ve Teknoloji Müzesi Teknoloji Yönelimli Müze Sergisi (İŞB2)	Müze sergisi için en önemli arka plan malzemelerini belirlemek. Müze ziyaretçileri olarak öğrencilerin bir sergide bu konularla nasıl karşılaşmak istediklerini belirlemek.	Müze tarafından ziyaretçi olarak seçilen lise öğrencileri. Müze eğitim departmanı çalışanları.
	Sigorta Şirketi Dijital Acente Portalı (İŞB3)	Şirket acente arasındaki iletişim gibi çok fazla birçok sürecin etkinliğini ve verimliliğini artırmak. Kullanıcı deneyimini acente bağlılığı yaratacak seviyeye çıkarmak.	Şirket çalışanları (satış, pazarlama, BT, otorizasyon departmanındaki yöneticiler ve çalışanları). Sigorta şirketi ve tasarımcılar tarafından seçilen öncül (büyük ve etkili) acenteler. Deneyim tasarımcıları.
	İlkokullar İçin Arttırılmış Gerçeklik Kitabı (İŞB4)	Ders kitaplarına uyarlanılabilecek, artırılmış gerçekliğe özgü tasarım özelliklerini tanımlamak.	Araştırmacı tarafından aynı teknolojilere aşina, farklı eğitim kurumundan 8-10 yaş arası 9 ilkokul öğrencisi 1 ilkokul öğretmeni 1 insan bilgisayar etkileşimi uzmanı. Çocuk psikoloji uzmanı.
AÇIK TASARIM	RepRap (AÇ1)	Genel amaçlı kendi kendini kopyalayan üretim makinesi bilgisini kullanıma, değişikliğe ve yeniden dağıtıma açmak.	Ağ kullanıcıları MOST (Açık tasarım uygun teknolojileri sürdürülebilir kalkınma için kullanan uluslararası bir proje)
	WikiHouse (AÇ2)	Merkezleşmiş sanayi ekonomisinden daha dağıtılmış, demokratik ve ölçeklenebilir bir yapı sektörüne geçmek. Vatandaşlara ve topluluklara sürdürülebilir ve uygun fiyatlı evler üretme	WikiHouse projesine katılmak isteyen herkes.
AGNOSTİK YAKLAŞIM	Blueporomo (AGN1)	Birinci ve ikinci nesil göçmen gruplarının kentsel çevredeki görünürlüğünü arttırmak. Göçmen grupları kişisel networkler ve iş imkanları ile güçlendirmek.	RGRA (Genç göçmen grup) Do-Fi (Teknoloji ortağı) Epsilon Embedded Sysoms (Servis ve üretim ortağı) Skanetrafiken ve Veolia (yerel otobüs işletmesi) Araştırmacılar
	UrbLove (AGN2)	Şehrin görünmez göçmen mahallelerinin tanınırlığını arttırmak. Yerli göçmen sakinler arasında etkileşim yaratmak.	RGRA (Genç göçmen grup) Do-Fi (Teknoloji ortağı) Ozma Game Design (Oyun geliştirme ortağı) Araştırmacılar.

Tablo 6 Farklı katılımcı tasarım projeleri örneklemleri Kaynak: Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, “Tasarım Araştırmalarındaki Katılımcı Uygulamalara Dair Bir Değerlendirme: Bağlam ve Pratik Farklılıkları” Kesdi, S., Güneş

3.2.1 İşbirlikçi Tasarım

1980’lerde ortaya çıkan kullanıcı odaklı tasarım, ürünlerin kullanılabilirliği ve kullanıcıların aktif katılımını vurgular. Katılımcının yaparak aktif bir şekilde katıldığı tasarım yaklaşımıdır. Tasarımcılar, tasarımcı olmayan paydaşlarla işbirliği yaparak kullanıcı deneyimini geliştirmek için çeşitli yöntemler kullanır. Bu süreçte, araştırmacılar problemi belirlerken katılımcılar ürünle etkileşime girer ve veri sağlar. (Sanders, 2000)

İŞBİRLİKÇİ TASARIM PROJELERİ	PROJE ADI	MALMÖ HASTANESİ YOĞUN BAKIM ÜNİTESİ (İŞB1)	BİLİM VE TEKNOLOJİ MÜZESİ (İŞB2)	SİGORTA ŞİRKETİ (İŞB3)	İLKOKULLAR İÇİN ARTTIRILMIŞ GERÇEKLİK (İŞB4)
PROJE BİLGİLERİ	Kaynak	Björgvin, 2008	Texen, 2004	Demir, Ekin ve Balaban, 2018	Aburmaidan, Lo ve Selby, 2017
	Proje Amacı	Mevcut çalışma pratiğine alternatif sunmak	Müze sergisi için en önemli arka plan malzemelerini belirlemek	Kullanıcı deneyimini acenta bağlı yaratacak seviyeye çıkarmak	Ders kitaplarına uyarlanılabilecek, artırılmış gerçekçiliğe özgü tasarım özelliklerini tanımlamak
	Proje Paydaşları	Profesyonel hakim, sosyal hizmet uzmanı, hemşire, etkileşim tasarımcıları	Ziyaretçi olarak lise öğrencileri, müze eğitim departmanı çalışanları	Şirket çalışanları, sigorta şirketi ve tasarımcılar tarafından seçilen sekreter, deneyim tasarımcıları	İlkokul öğrenci ve öğretmeni, insan bilgisayar etkileşimi uzmanı, çocuk psikolojisi uzmanı
BAĞLAMSAL DEĞİŞİMLER	Katılım Bağlamı	Lokal topluluk (kamu kurumu)	Lokal topluluk (özel kurum)	Lokal topluluk (özel kurum)	Lokal topluluklar (kamu kurumu)
	Tasarım Uygulama Alanı	Deneyim tasarımı	Deneyim tasarımı	Etkileşim tasarımı	Deneyim tasarımı
TEMELLER	İlkeler	Pragmatik	Pragmatik	Pragmatik	Pragmatik
	Hedefler	Kullanıcı bilgisine erişim Alternatif tasarım Kullanıcı kabulü	Kullanıcı bilgisine erişim Alternatif tasarım	Sistem başarısı, Kullanıcı katılımını arttırmak	Kullanım bilgisine erişim
ORTAM	Katılımcı	İşbirliği partneri	Bilgi verici	Bilgi verici	Bilgi verici
	Araç-Teknik	Çalıştay, gözlem, görüşme, metafor oyunu, video, prototip	Çalıştay, görüşme, gözlem, düşük kaliteli prototip, senaryo	Çalıştay, görüşme, düşük kaliteli prototip	Düşük kaliteli prototip
	Zaman	Problem tanımlama Konsept geliştirme Detaylandırma	Problem tanımlama Fikir geliştirme Detaylandırma Değerlendirme	Problem tanımlama Fikir geliştirme	Problem tanımlama Fikir geliştirme
UYGULAMA	Katılımcı Temsil Durumu	Tahsis edilmiş (hemşire ve hemşire yardımcısı)	Dolaylı Tahsis edilmiş	Dolaylı Tahsis edilmiş	Dolaylı
	Katılım Derecesi	Yaparak Katılım	Yaparak Katılım	Yaparak Katılım	Yaparak Katılım
	İşleyiş	Aşağıdan yukarıya dikey hiyerarşi	Yukarıdan aşağıya dikey hiyerarşi	Yukarıdan aşağıya dikey hiyerarşi	Yukarıdan aşağıya dikey hiyerarşi
	Yapı	Fikir birliği, homojen, bütünsel, sürdürülebilir	Fikir birliği, homojen, bütünsel	Fikir birliği, homojen, bütünsel	Fikir birliği, homojen, bütünsel

Tablo 7 Katılımcı Tasarım Yaklaşımları (İş Birlikçi Tasarım) Kaynak: Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, “Tasarım Araştırmalarındaki Katılımcı Uygulamalara Dair Bir Değerlendirme: Bağlam ve Pratik Farklılıkları” Kesdi, S., Güneş

3.2.2 Açık Tasarım

Açık tasarım, internet tabanlı teknolojilerin kullanılmasıyla insanları bir araya getirerek ilişkisiz bireylerin bir ürünün tasarlanması için ortaklaşa çalışmasını sağlar. Bu yaklaşım, dikey hiyerarşilerin yerine yatay ağların geçmesiyle mümkün olmuştur. (Cruickshank ve Atkinson, 2013)

İnsanlar zaman ve mekân kısıtlamaları olmadan tasarım sürecine katılabilir ve tasarımın herkes tarafından gerçekleştirilebileceği görülür. Açık tasarım, sınırları yıkmayı, süreçleri sorgulamayı ve sürdürülebilir ve eşitlikçi bir şekilde yeniden tanımlamayı teşvik eder. Ancak, bazı tasarımcılar kullanıcı katılımının sınırlı olduğunu düşünebilir ve işbirlikçi süreçler tercih edebilir. Açık tasarım için dört özgürlüğün sağlanması gereklidir: tasarıma erişebilme, kullanabilme, değiştirme ve dağıtabilme. Bu özgürlükler bilgi paylaşımını ve sosyal faydayı vurgular.

AÇIK TASARIM PROJELERİ	PROJE ADI	REPRAP (AÇ1)	WIKIHOUSE (AÇ2)
PROJE BİLGİLERİ	Kaynak	De Brujin 2011; Raaseh, Herstain ve Balka, 2009 (https://reprap.org/wiki/RepRap)	Teoze ve ark., 2014, Sharing cities, 2017 (https://wikihouse.com/)
	Proje Amacı	Genel amaçlı kendi kendini kopyalayan üretim makinesi bilisini kullanma, değişikliğe ve yeniden dağıtıma açmak.	Merkezileşmiş sanayi ekonomisinden daha dağıtılmış, demokratik ve ölçülebilir bir yapı sektörüne geçmek Vatandaşlara ve topluluklara sürdürülebilir ve uygun fiyatlı evler üretme, tedarik etme
	Proje Paydaşları	Ağ kullanıcıları MOST (Açık tasarım uygun teknolojileri sürdürülebilir kalkınma için kullanan uluslararası bir proje)	Wikihouse projesine katılmak isteyen herkes
BAĞLAMSAL DEĞİŞİMLER	Katılım Bağlamı	Ağ	Ağ
	Tasarım Uygulama Alanı	Deneyim Tasarımı	Deneyim Tasarımı (Yapı sektörünün merkezi olmayan üretim biçimleri, inovasyon)
TEMELLER	İlkeler	Pragmatik-Teorik	Pragmatik- Teorik
	Hedefler	Alternatif tasarımlar Karşılıklı öğrenme İş birliği	Alternatif tasarımlar Karşılıklı öğrenme İş birliği
ORTAM	Katılımcı	İşbirliği partneri	İşbirliği partneri
	Araç-Teknik	Ürünün teknik çizimleri, bu çizimlerin nasıl açılıp yazıcıya gidileceğine dair yönergeler.	Modüler parçaların teknik çizimleri Kurulum için gerekli malzemelerin teknik çizimi Kurulum yönergeleri
	Zaman	Süreç boyunca	Süreç boyunca
UYGULAMA	Katılımcı Temsil Durumu	Otonom	Otonom
	Katılım Derecesi	Güçlü Katılım	Güçlü Katılım
	İşleyiş	Yatay	Yatay
	Yapı	Çoğulcu, homojen, sürdürülebilir	Çoğulcu, homojen, sürdürülebilir

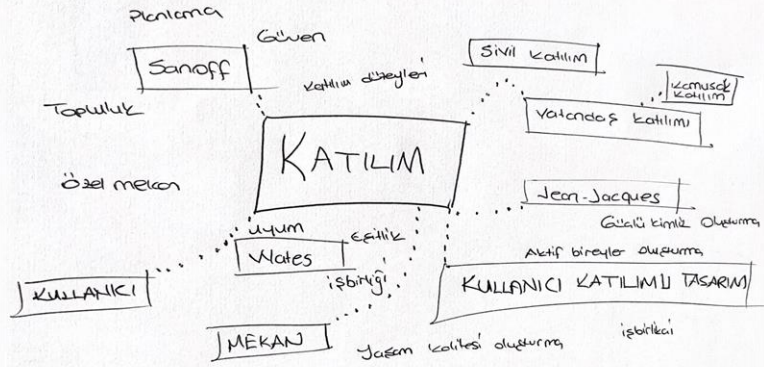
Tablo 8 Katılımcı Tasarım Yaklaşımları (Açık Tasarım) Kaynak: Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, "Tasarım Araştırmalarındaki Katılımcı Uygulamalara Dair Bir Değerlendirme: Bağlam ve Pratik Farklılıkları" Kesdi, S., Güneş

3.2.3 Agnostik Yaklaşım

Agnostik yaklaşım, katılımcı tasarımın politik ajandasını devam ettirmeyi amaçladığını vurgular. Agnostik yaklaşım, kamusal bağlamda çoğulcu ve çatışmalı durumlar için bir zemin oluşturarak, marjinal grupların kamusal ve gündelik yaşam alanlarında söz sahibi olması gerekliliğini vurgular. Altyapı kavramı da bu yaklaşımda önemli rol oynar. Karşılıklı mutabakata dayalı karar verme süreçlerine alternatif olarak agnostik kamusal alanlara, projelere alternatif olarak altyapılara ve nesnelere odaklanır. Agnostik yaklaşım, toplumsal meseleler etrafında çeşitlenen tartışmalar yoluyla baskın otorite hegemonyasına meydan okur. Bu yaklaşım türü, katılımcı tasarım yaklaşımlarının karakteristik özelliklerini tanımlarken, bağlamsal değişimlerin bu yaklaşımlara nasıl etki ettiğini değerlendirmeyi amaçlar. (Björgvinsson, Ehn ve Hillgren, 2010)

AGNOSTİK YAKLAŞIM PROJELERİ	PROJE ADI	BLUEPROMO (AGN1)	URBLOVE (AGN2)
PROJE BİLGİLERİ	Kaynak	Björgvin, Ehn ve Hilgreen, 2012; Public & Collaborative, 2013	Björgvin, Ehn ve Hilgreen, 2012; Public & Collaborative, 2013
	Proje Amacı	Birinci ve ikinci nesil göçmen gruplarının kentsel çevredeki görünürlüğünü arttırmak. Göçmen grupları kişisel networkler ve iş imkanları ile güçlendirmek.	Şehrin görünmez göçmen mahallelerinin tanınırlığını arttırmak. Yerli ve göçmen sakinler arasında etkileşim kurmak.
	Proje Paydaşları	RGRA (Genç göçmen grup) Do-Fi (Teknoloji ortağı) Epsilon Embedded Sysoms (Servis ve üretim ortağı) Skanetrafiken ve Veolia (yerel otobüs işletmesi) Araştırmacılar	RGRA (Genç göçmen grup) Do-Fi (Teknoloji ortağı) Ozma Game Design (Oyun geliştirme ortağı) Araştırmacılar.
BAĞLAMSA DEĞİŞİMLER	Katılım Bağlamı	Kamusal alanlar (Malmö Üniversitesi, Malmö belediye otobüsleri)	Kamusal alanlar (Malmö Üniversitesi, Malmö şehri)
	Tasarım Uygulama Alanı	Sistem- ortam (Düşük maliyetli medya merkezi)	Sistem (Mobil oyun platformu)
TEMELLER	İlkeler	Teorik- Politik	Teorik- Politik
	Hedefler	Dezavantajlı grupların güçlendirmesi	Dezavantajlı grupların güçlendirilmesi Güç ilişkilerinin eşitlenmesi
ORTAM	Katılımcı	İşbirliği partneri	İşbirliği partneri
	Araç-Teknik	Çalıştay, prototip	Çalıştay, görüşme, prototip,
	Zaman	Süreç boyunca	Süreç boyunca
UYGULAMA	Katılımcı Temsil Durumu	Doğrudan	Doğrudan
	Katılım Derecesi	Güçlü Katılım	Güçlü Katılım
	İşleyiş	Aşağıdan yukarıya dikey	Aşağıdan yukarıya dikey
	Yapı	Çoğulcu, homojen, sürdürülebilir	Çoğulcu, homojen, sürdürülebilir

Tablo 9 Katılımcı Tasarım Yaklaşımları (Agnostik Yaklaşım) Kaynak: Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, “Tasarım Araştırmalarındaki Katılımcı Uygulamalara Dair Bir Değerlendirme: Bağlam ve Pratik Farklılıkları” Kesdi, S., Güneş

Şekil 43 Mimari Tasarımda Katılım Olgusu Kelime Bulutu Hazırlayan: H. Karataş, 2023

Bu çalışma, katılım süreçlerini Sherry Arnstein'in geliştirdiği "katılım merdiveni" modelini temel alarak hiyerarşik bir düzen içinde incelemektedir. Merdivenin en alt basamağında, insanların katılımına izin verilmeyen durumlar, manipülasyon ve terapi alanlarını içermektedir. Arnstein'a göre, ikinci basamakta yetkililer halkı bilgilendirip yönlendirmekte, böylece insanları sakinleştirmektedirler. Sözde katılım aşamasında, vatandaşlar planlanan projeleri dinleyebilirler ve fikirlerini paylaşabilirler, ancak görüşlerinin gerçekten dikkate alınıp alınmayacağından emin olamazlar. Katılımcı kontrol aşamasında ise vatandaşlar, karar alma yetkisine sahiptirler ve yetkililerle işbirliği yapabilirler.

Çalışmanın devamında mimari tasarımda katılım kavramı derinlemesine incelenmiştir. Katılımın temel kökenleri ele alınarak, katılımın farklı kademeleri, kullanıcı katılımlı tasarıma doğru ilerleyen 8 aşamalı bir yapıda değerlendirilmiştir. İlk dört aşamada, katılımın genel nitelikleri ve alt başlıkları detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Ardından, sonraki dört aşamada kullanıcı katılımlı tasarım konusuna odaklanılarak daha kapsamlı bir perspektif sunulmuştur.

İlk kademenin ilk aşamasında, Till, Sanoff ve Ok gibi düşünürlerin katılım kavramları ele alınmıştır. Till tam katılım ve kısmi katılım olarak ayırırken, Sanoff katılımcıların aktif katkılarının değerlendirilmesi olarak yorumlamıştır. Ok ise mikro ve makro ölçekte yaşadığımız çevreyle bağdaştırmıştır. İkinci aşamada, katılımın amaçları ve özellikleri Sanoff, Wates ve Jean-Jacques gibi isimlerin yaklaşımlarıyla daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Üçüncü aşamada, katılımın hedefleri belirtilmiş ve dördüncü aşamada ise kullanıcı katılımlı tasarım konseptine geçilmiştir. Bu aşamada, kullanıcı katılımlı tasarımın tarihçesi, süreci ve kullanılan teknikler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımının tarihçesi detaylandırılıp kronolojik bir biçimde ele alınmıştır. Kullanıcı katılımlı tasarım sürecinde ise Burns, Toker ve Sanoff gibi önde gelen düşünürlerin görüşleri detaylandırılarak incelenmiştir.

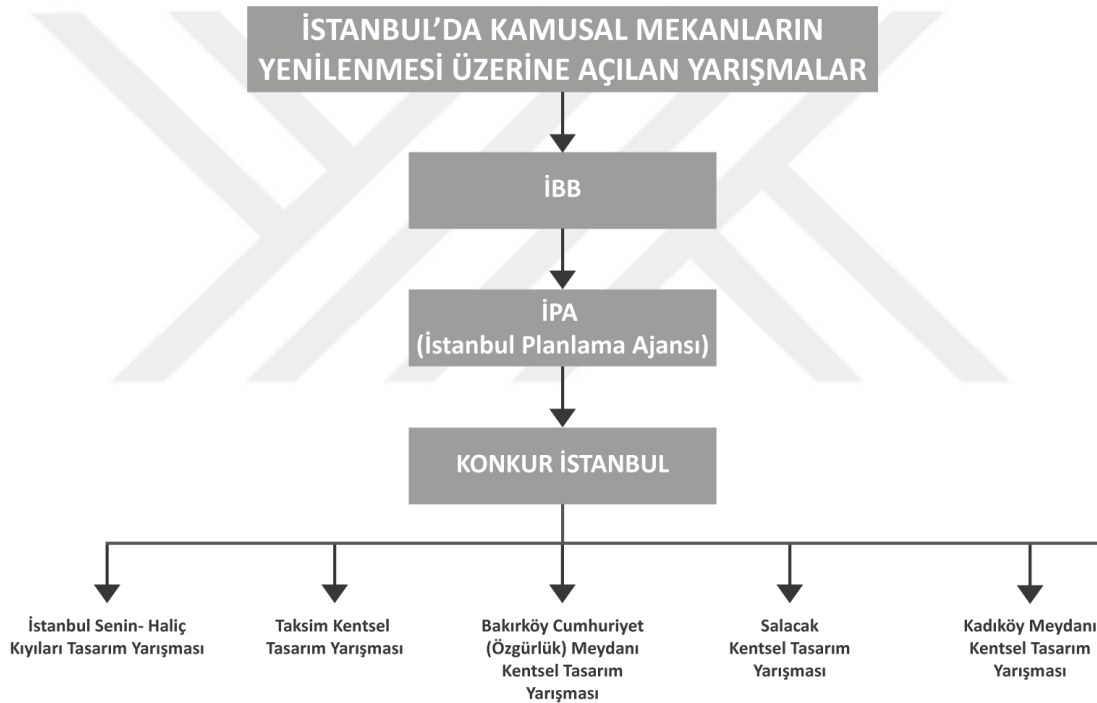
Kullanıcı katılımlı tasarım teknikleri sürecinde, Sanders ve Sanoff gibi uzmanlar, tasarımın etkili iletişime dayandığını ve yeni yöntemler ile araçların geliştirilmesinin önemine vurgu yapmışlardır. Her iki yaklaşım arasında, temel başlıklar ve metodolojiler açısından paralellikler tespit edilmiştir. Katılımcı tasarım yaklaşımları da işbirlikçi tasarım, açık tasarım ve agnostik yaklaşım gibi alt başlıklar altında incelenmiştir. Bu bağlamda, kullanıcı katılımlı tasarımın örnek projeleri sunulmuş ve konu nihai sonuç bölümüne taşınmıştır.

4. KATILIM OLGUSU BAĞLAMINDA İSTANBUL'DA KAMUSAL MEKÂNLARIN YENİLENMESİ ÜZERİNE AÇILAN YARIŞMALAR; “KONKUR İSTANBUL”

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İstanbul'daki kamusal mekânların yenilenmesi amacıyla İstanbul Planlama Ajansı (İPA) tarafından düzenlenen Konkur İstanbul Birimi kentsel tasarım yarışmalarıyla meydanlarını yeniliyor. Bu yarışmalar, tasarımcılar, şehir planlamacıları ve yerel sakinler arasında işbirliği ve katılım kültürünü teşvik etmek amacıyla başlatılmıştır.

4.1 YARIŞMAYI AÇAN KURUM VE BİLEŞENLERİ

Bu çalışma, "Konkur İstanbul" yarışmalarının geçmişiyle beraber içeriğini araştırmayı hedeflemiştir. Yarışmaların nasıl başladığı, hangi amaçla ve ilk etapta hangi kamusal mekânların gündeme geldiği gibi sorular, bu yarışmaların evrimini anlatır niteliktedir.

Şekil 44 İstanbul'da Kamusal Mekânların Yenilenmesi Üzerine açılan Yarışmalar Kavram Şeması Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Katılım Mottosu “İSTANBUL SENİN”

2019 yılında gerçekleşen son belediye seçimlerinin ardından, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, "İstanbul Senin" sloganıyla birlikte, İstanbul şehrinin önemli bölgelerini ve meydanlarını katılımcı bir yaklaşımla ele alarak bir yarışma düzenleme kararı almıştır. Bu yarışmanın amacı, kamusal alanları daha erişilebilir, demokratik, canlı, huzurlu ve toplumsal ilişkilere uygun hale getirme ilkesi doğrultusunda paydaşlarla danışarak çalıştaylar düzenlemek ve İstanbul'un önemli meydanları için belirli ihtiyaçları belirlemektir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, bu süreç içerisinde "Konkur Birimi" ve

"İPA Birimleri" oluşturarak yarışma konseptini İstanbul halkına sunma çabasını sürdürmektedir.

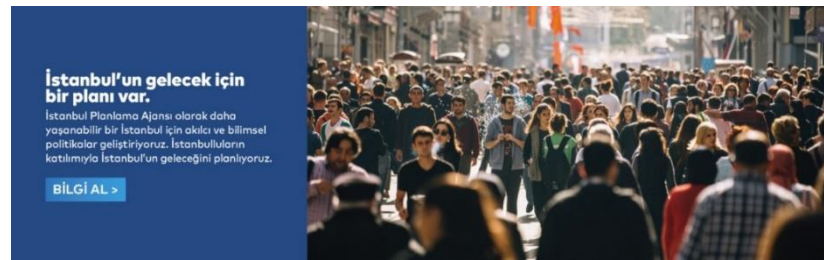

Şekil 45 Kaynak: İstanbul senin

İPA Nedir?

İBB tarafından düzenlenen yarışma organizasyonunun planlamasını sağlamak amacıyla kurulan İstanbul Planlama Ajansı (İPA), İBB'nin bir birimidir. Daha sağlıklı yarışmalar için şehre ve ülkeye kültürlü bölgeler sunmayı hedefleyen İBB, bu doğrultuda yarışmaların Kamu İhale Kanunu yönetmeliğine uygun olarak gerçekleştirilmesini esas alır. (Konkur İstanbul)

İPA, inovatif bir yöntemle paydaşların katılımıyla kente değer katmayı amaçlayan bir birimdir. Yarışmalar düzenleyerek yeni katılımcılarla birlikte projeler ortaya çıkarmaktadır. Temel hedef, kente yeni fırsatlar sunmanın yanı sıra, soluk alabileceğimiz meydanlar oluşturmak için yarışma öncesinde ve sonrasında aktörlerle ilişki kurarak halkın kentle ilgili hayallerini güçlendirmektir. Aynı zamanda, paydaşlara da yer vererek çeşitli katmanlara sahip yarışmalar düzenleyerek kente yeni meydanlar kazandırmayı hedefler. (Konkur İstanbul)

Şekil 46 Kaynak: Konkur İstanbul

Konkur Nedir?

Konkur terimi Fransızca kökenlidir ve Türkçe’ de TDK’ye göre “yarışma” anlamına gelir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun 2019’da göreve gelmesiyle, başlattığı bir yarışmadır. İstanbul’daki vatandaşlarının da davet edildiği yarışmada mimarlar, kentsel tasarımcılar, şehir planlamacıları ve bölge yöneticileri bu kamusal alanları tasarlamak için davet edilmiştir.

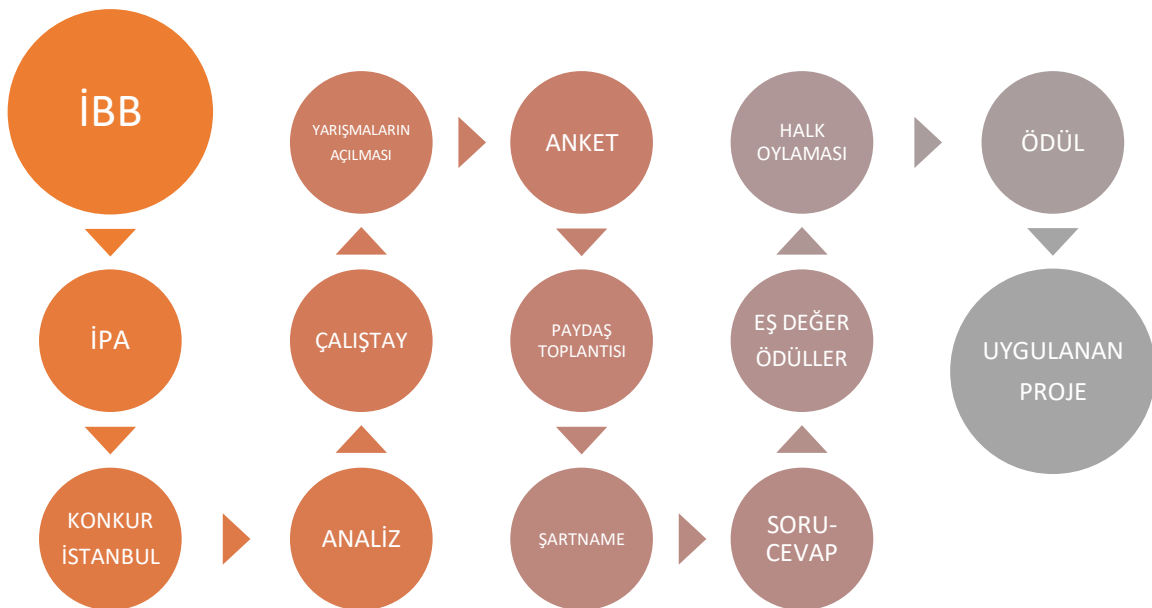
İstanbul değerli bölgelerini yarışmalara açarak hem geçmiş hem de gelecek perspektiflerini içeren zengin fikirleri barındıran çok katmanlı yarışmalara meydanlar kazandırmaktadır. Bu aşamada, İstanbul hem öncesiyle hem de sonrasıyla ilgili düşüncelere yer vererek, yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca İstanbul’un önemli noktaları da yarışmaya dâhil edilerek kentsel dönüşümde değer arttıracak adımlar atılmıştır.

Şekil 47 Konkur İstanbul Logo Kaynak: Konkur İstanbul

4.2. YARIŞMADA İZLENEN YÖNTEMLER

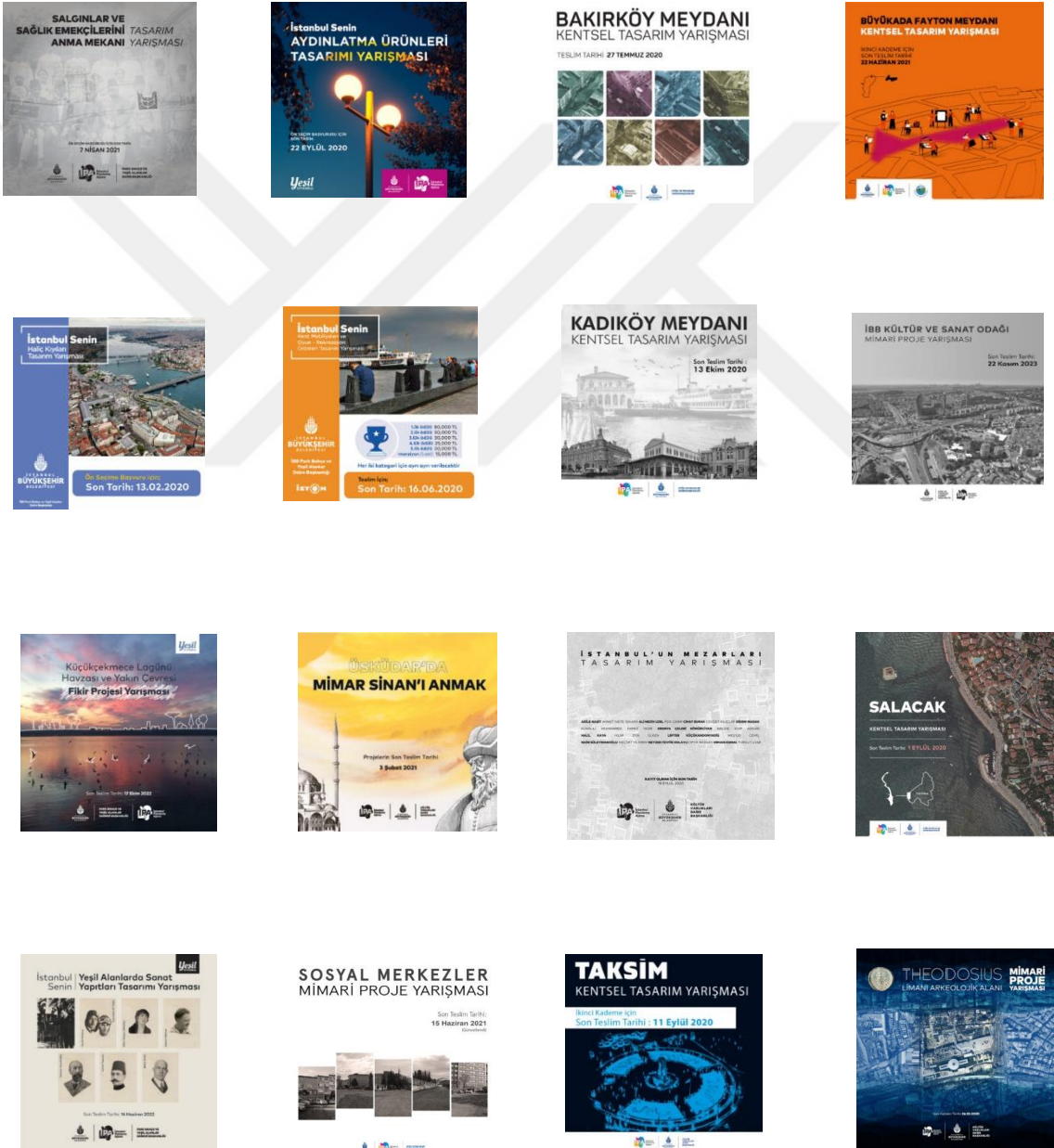
İBB'nin İPA tarafından düzenlenen Konkur İstanbul yarışmalarının süreci şu şekildedir: İlk olarak yarışma fikri oluşturulur ve hazırlık toplantıları düzenlenir. Jüri seçilir ve anketler yapılır. Paydaşlarla toplantılar gerçekleştirilir. Şartname halka sunulur ve soru-cevap aşaması tamamlanır. Eş değer ödüller belirlenir ve halk oylamasına sunulur. Ödüller verildikten sonra uygulanacak olan proje seçilir.

Şekil 48 Konkur İstanbul Yarışmada İzlenen Yöntemler Hazırlayan: H. Karataş, 2023

Ne Tür Yarışmalar Var?

Konkur İstanbul'da güncel olarak 16 farklı yarışma bulunmaktadır. Bu çalışmada 5 tane Kamusal Mekân yarışması ele alınacaktır. Bunlardan 1 tanesi uluslararası, 1 tanesi davetli ve diğer 3 tanesi de ulusal yarışmalarıdır. Bu yarışmalar, şehirdeki farklı kamu mekânları ve meydanları geliştirmek amacıyla düzenlenmektedir. Yarışma dünyasında farklı seviyelerde ve kapsamlarda yarışmaların bulunması, şehrin kamusal alanlarına katma değer sağlamak için önemli bir araçtır. Bu yarışmalar, tasarımcılar, planlamacılar ve yerel topluluklar arasında işbirliğini teşvik ederek, İstanbul'un meydanlarını daha işlevsel, estetik ve toplumsal açıdan zengin hale getirme amacını taşımaktadır.

Şekil 49 Konkur İstanbul Açılan Yarışmalar Kaynak: Konkur İstanbul

İstanbul Senin' de Açılan Tüm Yarışmalar Hakkında Bilgi

İstanbul Senin projesi altında, güncel olarak toplamda 16 yarışma düzenlenmektedir. Bu yarışmalardan 5 tanesi, Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması gibi benzer kentsel tasarım yarışmalarıdır. Bu yarışmaların ilan tarihi, teslim tarihi ve ödül miktarı gibi detaylı bilgileri analiz ederek, Bakırköy için önemli bulgular elde etmek mümkün olacaktır.

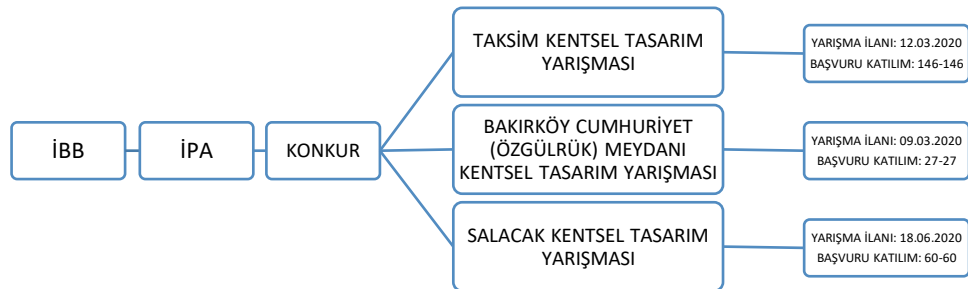
	YARIŞMA ADI	YARIŞMA İLANI	SON TESLİM	YARIŞMA TÜRÜ	YARIŞMA ŞEKLİ
1	İSTANBUL SENİN-HALİÇ KIYILARI TASARIM YARIŞMASI	20.01.2020	15.06.2020	DAVETLİ	KENTSEL TASARIM
2	TAKSİM KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	12.03.2020	12.07.2020	ULUSLARASI	KENTSEL TASARIM
3	BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	09.03.2020	27.07.2020	ULUSAL	KENTSEL TASARIM
4	SALACAK KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	18.06.2020	01.09.2020	ULUSAL	KENTSEL TASARIM
5	KADIKÖY MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	29.06.2020	13.10.2020	ULUSAL	KENTSEL TASARIM

Tablo 10 İstanbul Senin' de Açılan Yarışmalar Hakkında Bilgi Kaynak: İstanbul Senin 'de Açılan yarışma bilgilerinden toplanmıştır. Hazırlayan: H.Karataş, 2023

	YARIŞMA ADI	BAŞVURU-KATILIM	M ²	TOPLAM ÖDÜL	AŞAMA	HALK OYLAMASI	TOPLAM OY
1	İSTANBUL SENİN-HALİÇ KIYILARI TASARIM YARIŞMASI	110-41	3.135.000 M ²	1.015.000 TL	ÖN SEÇİM+1	YOK	
2	TAKSİM KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	146-146	160.280 M ²	2.619.000 TL	2	VAR	209.728
3	BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	27-27	50.220 M ²	500.000 TL	1	VAR	66.613
4	SALACAK KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	60-60	218.000 M ²	800.000 TL	1	VAR	76.443
5	KADIKÖY MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI	59-59	263.000 M ²	800.000 TL	1	VAR	

Tablo 11 İstanbul Senin' de Açılan Yarışmalar Hakkında Bilgi Kaynak: İstanbul Senin 'de Açılan yarışma bilgilerinden toplanmıştır. Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Bakırköy kentsel tasarım yarışmasının, Taksim kentsel tasarım yarışması ile aynı dönemde açılması, Taksim'in daha önemli bir alt merkez olarak kabul edilmesi ve ödül miktarının daha yüksek olması nedeniyle katılım açısından ve halk oylaması sürecinde daha düşük ilgi görmüş gibi görünmektedir. Bu durum İstanbul'un genel nüfusuna kıyasla halk oylamasının etkisinin sınırlı olmasına işaret etmektedir.

Şekil 50 Kaynak: İstanbul Senin 'de Açılan Yarışmalar Tablosu Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Bu bölümde, Türkiye'deki kamu alanlarının yenilenme süreçlerinde yarışmaların rolü ve bu süreçlerin arkasındaki öncü etmenler ele alınmıştır. Bu çerçevede, İstanbul Planlama Ajansı'nın bu alanda benimsediği yaklaşım ve bu yaklaşımın özellikle kentin kültürel kimliğini vurgulamayı amaçlaması incelenmiştir. Özellikle İstanbul'un zengin tarihi ve kültürel geçmişi, kamusal mekânların tasarımında ve yönetiminde katılımcı bir anlayışın gerekliliğini öne çıkarmaktadır.

İstanbul Senin projesi, katılımcı tasarım yaklaşımı çerçevesinde düzenlenen yarışmalarla dikkat çekmektedir. Bu yarışmaların açılma süreçlerinde kullanılan yöntemler, tasarım analizleri, katılımcı çalıştaylar, ilgili paydaşların görüşleri ve sonuç bildirileri gibi unsurlar, sadece yarışmacıların değil, aynı zamanda nihai kullanıcıların da katılımını sağlama açısından büyük önem taşımaktadır. Katılımcı süreçler, tasarımın farklı perspektiflerden zenginleştirilmesini ve sonuç olarak daha kapsayıcı ve kullanıcı odaklı mekânlar oluşturulmasını hedeflemektedir.

Yarışmaların ardındaki katılımcı yaklaşım, sadece tasarımcıların değil, toplumun da kamusal mekânların dönüşümünde etkin bir rol oynaması gerektiğini öne sürer. Bu yaklaşım, katılımcıların görüşlerini, ihtiyaçlarını ve beklentilerini tasarım sürecine dâhil ederek, mekânların daha anlamlı ve sürdürülebilir hale gelmesini amaçlar.

İstanbul Senin 'in düzenlediği yarışmalar, bu katılımcı yaklaşımın somut birer örneğini sunmaktadır. Bu yarışmalar, kamu alanlarının nasıl daha işlevsel, çekici ve toplumun ihtiyaçlarına uygun hale getirilebileceğine dair farklı vizyonları ortaya koymaktadır. Konkural İstanbul'un düzenlediği yarışmalar, katılımcıların sadece fikirlerini sunmakla kalmayıp, tasarım sürecine aktif olarak katılarak, kentin dönüşümünde sahiplenici bir rol üstlenmelerini hedeflemiştir.

Sonuç olarak, kamu alanlarının yenilenmesi sürecinde katılımcı tasarım yaklaşımının benimsenmesi, sadece fiziksel mekânların değil, aynı zamanda toplumsal etkileşimlerin ve kullanıcı deneyiminin de gözetildiği bir anlayışı yansıtmaktadır. Kamu mekânlarını ve meydanları, halkın fikirlerini önemseyerek düzenlenen yarışmalarla geliştirmek, Türkiye için önemli bir adımdır. Bu yarışma platformları, toplumun katılımını teşvik ederek kamusal alanların tasarımını ve işlevselliğini iyileştirme amacını taşır. Bu tür projeler, kentlerin daha yaşanabilir, çeşitli ve sürdürülebilir hale gelmesine katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır.

5.BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI'NDA KATILIM YAKLAŞIMININ ANALİZİ

Çalışmada Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, nasıl başlatıldığı, hangi paydaşlar ve kurumlar tarafından desteklendiği ve hangi amaçlarla ilerlediği gibi yarışmanın organizasyonunu inceleyerek açıklığa kavuşturuldu. Yarışmanın oluşturulma amacı, topluluk katılımını teşvik etmek ve yerel sakinlerin sesini duyurmak mı? Yoksa Arnstein'ın de belirttiği modele göre sözde bir katılımda kalmak mı? Bu sorular, yarışmanın genel hedeflerini ve yaklaşımını aydınlatmaktadır. Çalışma, kamusal mekânların tasarımında katılımın önemini ve etkilerini anlamamıza yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, bu önemli konuya bir örnek teşkil ederek, topluluk katılımının ve yerel sakinlerin bu tür projelerdeki rolünü anlamamıza katkıda bulunabilir.

Araştırma Alanının Tanımı

Bakırköy, İstanbul metropolün en önemli alt merkezlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı için düzenlenen yarışmanın katılımcı bir tasarım yaklaşımını ne ölçüde benimsediğini anlamak amacıyla yarışma verileri değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, katılımcı tasarımın nasıl uygulandığını ve örneklerini anlamak, projelerin, bulguların ve sonuçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu amaçla, nitel araştırma yöntemi kullanılarak yarışma verileri incelenmiş ve bu çalışma, katılımcı tasarımın Bakırköy Meydanı'nda nasıl uygulandığını ve sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Nitel araştırmanın genel süreci çalışmanın devamında detaylandırılmıştır.

Araştırma Yönteminin Tanıtılması

Araştırma, bilgi üretme ve anlama sürecinin temel taşıdır ve farklı disiplinlerde pek çok farklı yöntemle gerçekleştirilebilir. Bu yöntemlerin birçoğu, araştırmacıların belirli soruları yanıtlamalarını, fenomenleri anlamalarını ve bu anlayışı diğer insanlara aktarmalarını sağlayacak araştırma verilerini toplamak ve analiz etmek için kullanılır. Nitel araştırma yöntemleri, bu veri toplama ve analiz süreçlerinde önemli bir rol oynar ve araştırmacılara insan davranışı, kültürel süreçler, inançlar ve deneyimler gibi karmaşık fenomenleri anlamak için güçlü bir araç sunar.

Bu yazı, nitel araştırma yöntemlerine giriş yaparak, bu yöntemlerin araştırma süreçlerine nasıl katkıda bulunduğunu anlamayı hedefler.

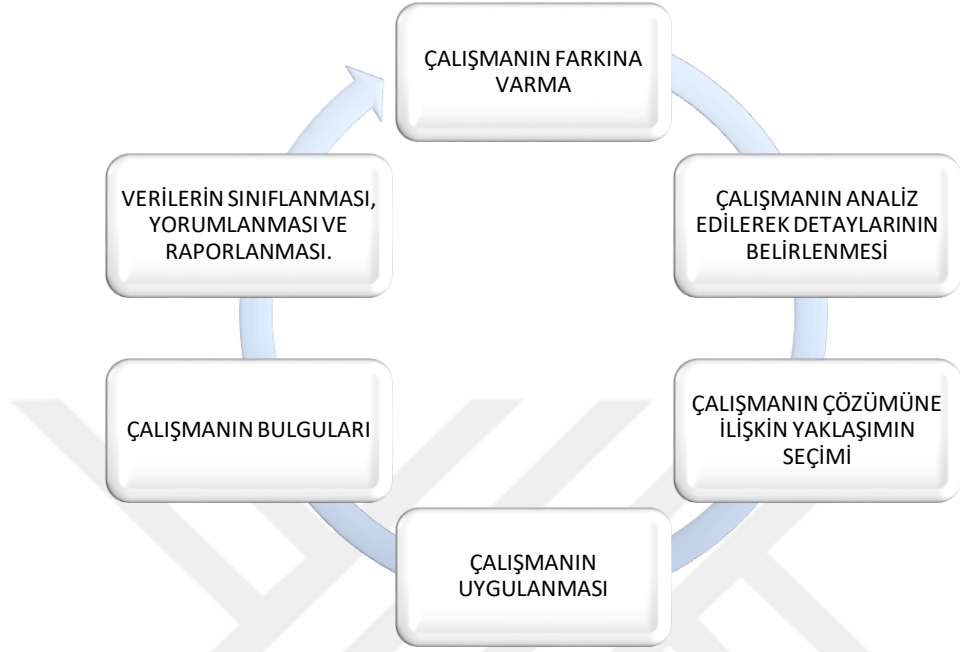
Nitel Araştırma Yöntemleri

Nitel araştırma; niçin, nasıl, ne şekilde gibi sorulara cevap bulmak amacı ile kullanılır. Araştırmayı gerçekleştirirken, amaca etkili bir şekilde ulaşmanın önemi, araştırmayı gerçekleştirirken uygun yöntemlerin seçimi de araştırmanın doğruluğunu ve sonucunun ortaya çıkması için önemli bir rol oynar. Etkili ve amaca uygun bir araştırma gerçekleştirirken aşağıdaki yöntemler esas alınabilir.

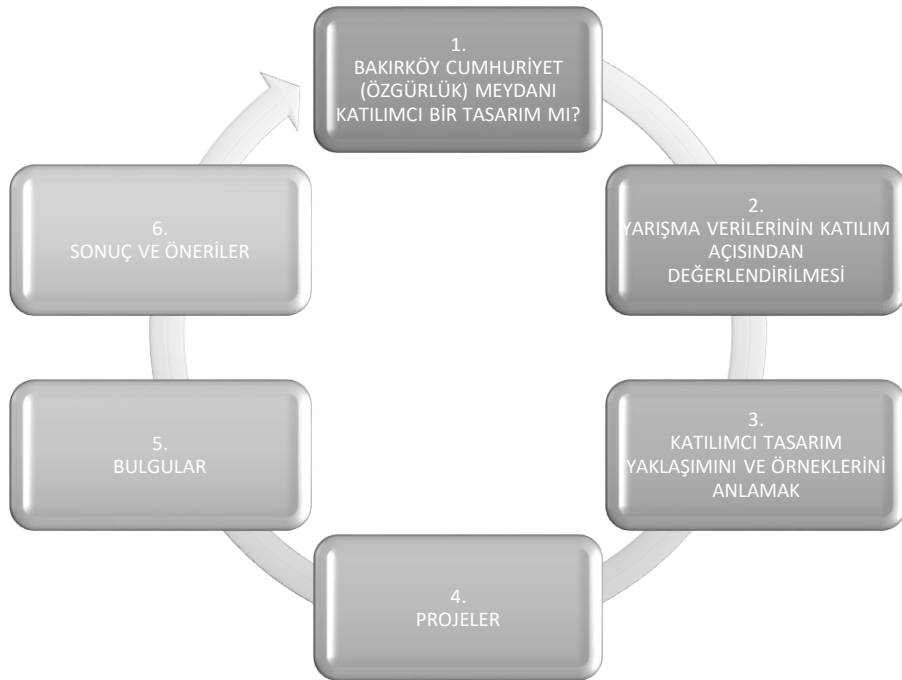
- Gözlem: Gözlem bir olayı veya fenomeni dikkatlice izlemek ve kaydetmektir. Bu yöntem genellikle gerçek dünya olaylarını anlamak için kullanılır.
- Anket: Anketler, belirli bir konuyla ilgili bilgileri toplamak için sorular sormak amacıyla kullanılır. Anketler yazılı veya sözlü olarak yapılabilir ve insanların görüşlerini, deneyimlerini veya tercihlerini anlamak için kullanılabilir.
- Deney: Deney, bir hipotezi test etmek veya neden-sonuç ilişkilerini incelemek için yapılan kontrollü çalışmalardır. Deneyler genellikle bir deney grubu ve bir kontrol grubu kullanır ve değişkenlerin etkisini belirlemek için bir veya daha fazla bağımsız değişkeni kontrol eder.
- Röportaj: Röportajlar, bireylerle bire bir yapılan görüşmelerdir. Araştırmacılar, röportaj yoluyla derinlemesine bilgi toplayabilirler. Röportajlar genellikle açık uçlu sorularla yapılır ve katılımcıların düşüncelerini, deneyimlerini ve bakış açılarını anlamak için kullanılır.
- Literatür İncelemesi: Literatür incelemesi, mevcut kaynaklardan bilgi toplama sürecidir. Araştırmacılar, önceki çalışmaları, akademik makaleleri, kitapları ve diğer kaynakları araştırarak konuyla ilgili bilgi edinebilirler. Bu yöntem, bir konunun mevcut durumunu anlamak araştırma alanında boşlukları belirlemek için kullanılır.
- İstatiksel Analiz: İstatiksel analiz, toplanan verilerin analiz edilerek sonuçların çıkarılmasıdır. İstatiksel yöntemler, verileri organize etmek örüntüleri tanımlamak, ilişkileri incelemek ve sonuçlara güvenirlik sağlamak için kullanılır.

Bu nitel araştırma yöntemlerini kullanarak, yarışmaya katılan tasarımcıları, jüri üyelerini ve diğer ilgili paydaşlar belirlenmelidir. Bu katılımcılar arasında görüşmeler veya anketler aracılığıyla bilgi toplanmalıdır. Bu yöntemler kullanılarak "Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması katılımcı bir tasarım mı?" sorusu doğru ve amaca etkili bir şekilde yanıtlanır ve katılımcıların tasarım sürecine nasıl katkı sağladığını daha iyi anlaşılır. Bu tür bir araştırma, yarışma sonuçlarının ve tasarımın toplum üzerindeki etkilerini de değerlendirmeye olanak sağlar.

Bu araştırma yöntemleri, farklı amaçlara ve araştırma sorularına yanıt bulmak için kullanılır. Araştırma sürecinde doğru yöntemi seçmek ve genellikle birden fazla yöntemi bir araya getirmek daha kapsamlı sonuçlara ulaşmanıza yardımcı olabilir.

Şekil 51 Nitel araştırma yöntemleri Kaynak: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)

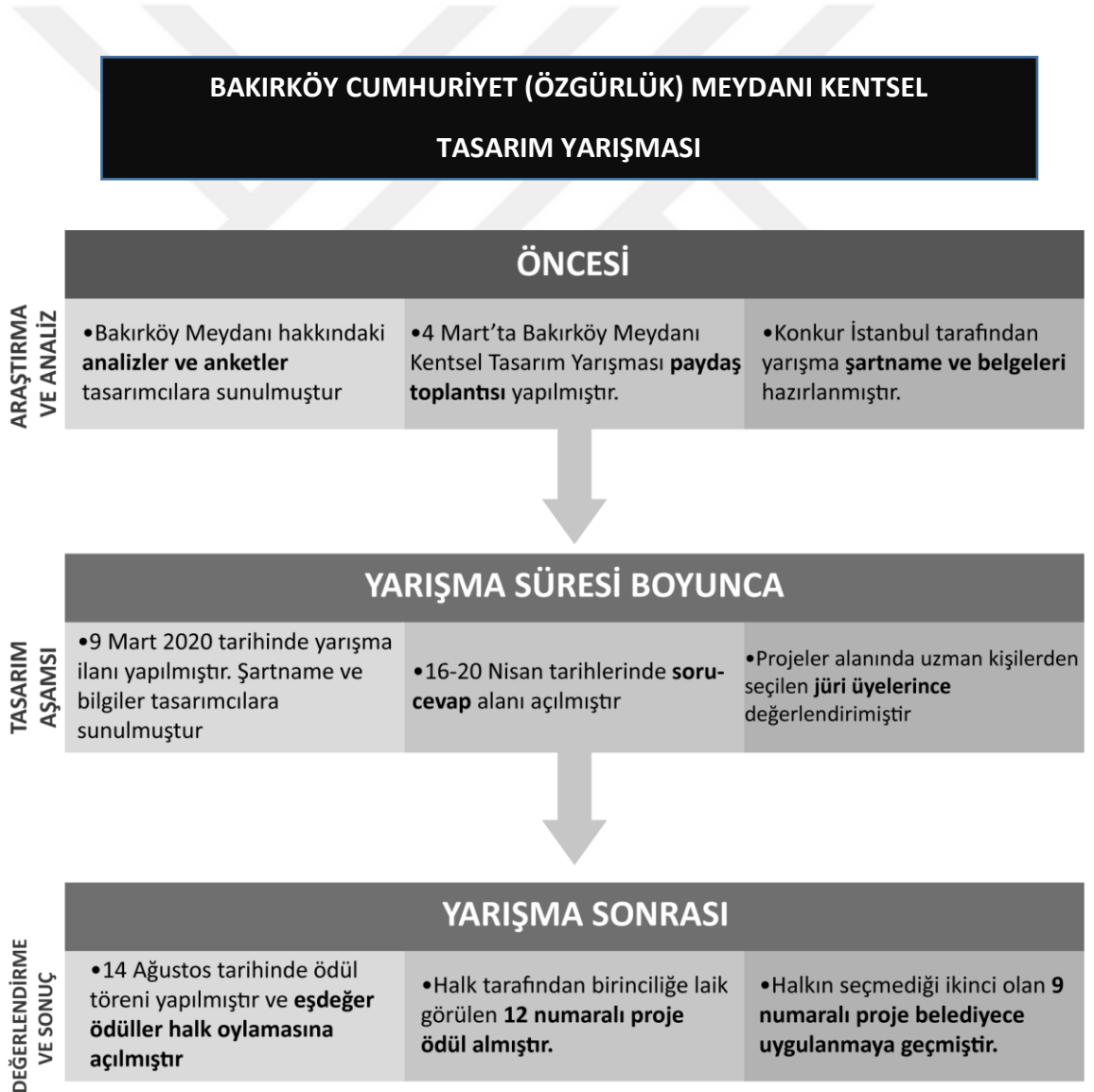
Şekil 52 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Nitel Araştırma Yöntemine Göre Analizi Hazırlayan: H.Karataş, 2023

5.1. BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI KATILIMCI BİR TASARIM MI?

Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, meydanın geleceğini şekillendirmek için bir fırsat sunuyor. Katılımcı bir tasarım, meydanın gelecekteki rolünü ve görünümünü nasıl etkileyebilir?

Bu tasarım, yerel sakinlerin, işletmelerin, tasarımcıların ve şehir planlamacılarının görüşlerini dikkate alarak toplumun ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap verecek şekilde oluşturulur. Bu yarışma, profesyonellerin ve halkın katılımını teşvik ederek, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın gelecekteki kentsel dokusunu şekillendirecek tasarımların ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır.

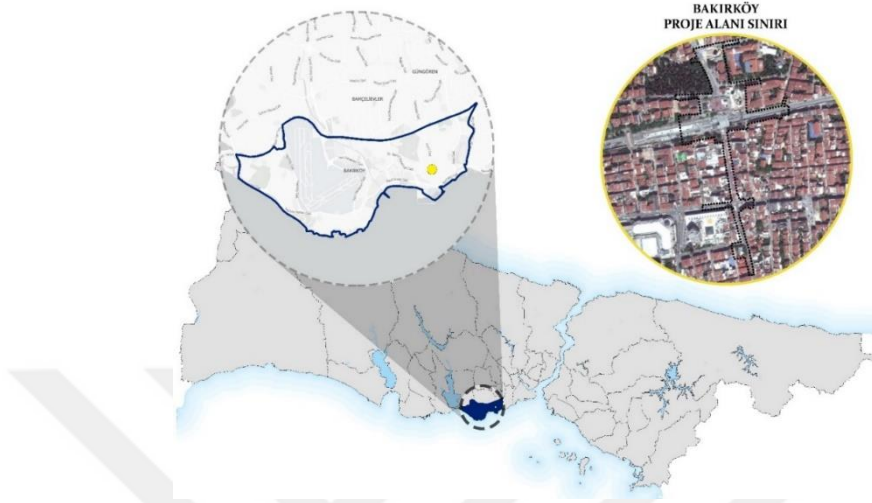
Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, katılımcı bir yaklaşımın önemini vurgulayarak, sürdürülebilir ve yaşanabilir bir geleceğin temellerini oluşturmayı hedeflemiştir.

Şekil 53 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük Meydanı) Kentsel Tasarım Yarışması Süreci Hazırlayan: H.Karataş, 2023

5.1.1. Araştırma Alanının Konumu ve Sınırları

Araştırma alanı, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı ile sınırlı alanı kapsamaktadır.

Şekil 54 Bakırköy Proje alanı sınırı Kaynak: Konkur İstanbul

5.1.2. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı

Bakırköy İstanbul'un ilçelerinden biri olup, şehrin yoğunluğunu ve önemini yansıtan üç ana merkezden biridir. Bakırköy, 1926 yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur. Bakırköy, batıdan Küçükçekmece, kuzeyden Bahçelievler ve Güngören, doğudan Zeytinburnu ve güneyden Marmara Denizi'yle sınırlanmıştır.

Şekil 55 Bakırköy, Zeytinburnu, Küçükçekmece, Bahçelievler haritası Hazırlayan: H.Karataş, 2023

- Tarih

Bakırköy, tarihi ve kültürel önemi ile birlikte, Roma İmparatorluğundan esinlenerek inşa edilmiş bir yerdir. Bizans döneminde “Hebdomon” olarak bilinen bu yerleşim, Osmanlı döneminde “Makriköy” adını almış ve 1925 Cumhuriyet döneminde Türkçeleştirilerek Bakırköy adını almıştır. Farklı toplumların bir araya geldiği ve çeşitli kültürlerle hizmet ettiği bir yer olmuştur. Yüzyılların başında demiryolu ve sanayiyle değer kazanmış, zaman zaman ise değersiz görülen noktalarında patlayıcı depoları bulunmuştur. Ancak inişli çıkışlı dönemlerden geçmesine rağmen, şu anda İstanbul’un en önemli ilçelerinden biridir.

Konstantin tarafından, M.S. 384 yılında İstanbul’un batı yakasında bir eğlence ve dinlenme yeri olarak kurulan Bakırköy, İstanbul’un tarihiyle özdeşleşmiştir. Bizans döneminde Hebdomon olarak da bilinen Bakırköy hem eski önemini korumuş hem de askeri ve siyasi bir merkez olmuştur. Zamanla Bakırköy, Jeptimun, Makrohori, Markriköy gibi isimlerle anıldıktan sonra 1925 yılında resmen bugünkü adını almıştır.

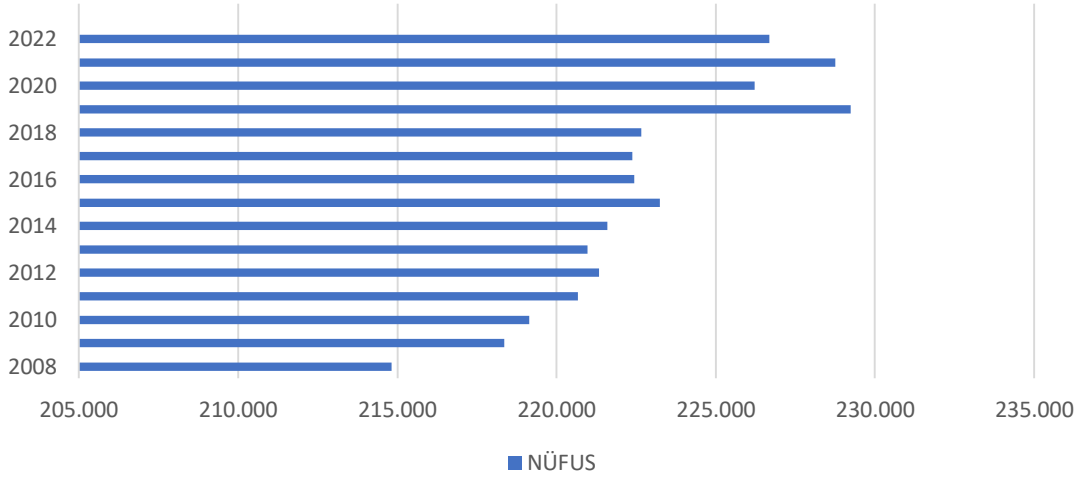
Bakırköy’ün geçmişinde şüphesiz en önemli olay, 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı’dır. Ruslar, Plevne Kalesi’ni ele geçirerek İstanbul’a doğru ilerlediler. Yeşilköy olarak da bilinen Ayastefanos’u işgal ederek burayı karargâh olarak kullandılar. Tarih kitaplarındaki Ayastefanos Antlaşması, 3 Mart 1878’ de burada imzalandı. Makriköy’ün Cumhuriyet öncesinde yaşadığı önemli bir olay ise Fransız askeri birlikleri tarafından işgal edilmesidir. Ankara orduları bu işgali sona erdirdi ve böylece Bakırköy Cumhuriyet dönemine geçti. 19. Yüzyılın sonlarından itibaren İstanbul’un bir ilçesi olan Makriköy’ün adı 1925 yılında ulusal sınırlar içinde yabancıların adlarının değiştirilmesi sırasında Bakırköy olarak değiştirildi.

Şekil 56 Bakırköy’ün isim değişme tarihi süreci Hazırlayan: H.karataş, 2023

Bakırköy’ün kozmopolitik yapısı zamanla nüfus değişimine de etki etmiştir. Farklı uluslardan insanların da yerleşim yeri olan Bakırköy hem kültürel yapısını hem mimari yapısını korumayı da göz ardı etmemiştir. Sosyal alanlar ve kültürel alanların yenilenmesi ve yeniliğe hala daha açık olması değerini korumuş ve yerli sayısı da bununla beraber artmıştır.

BAKIRKÖY'ÜN ZAMANLA YAŞANAN NÜFUS DEĞİŞİMİ

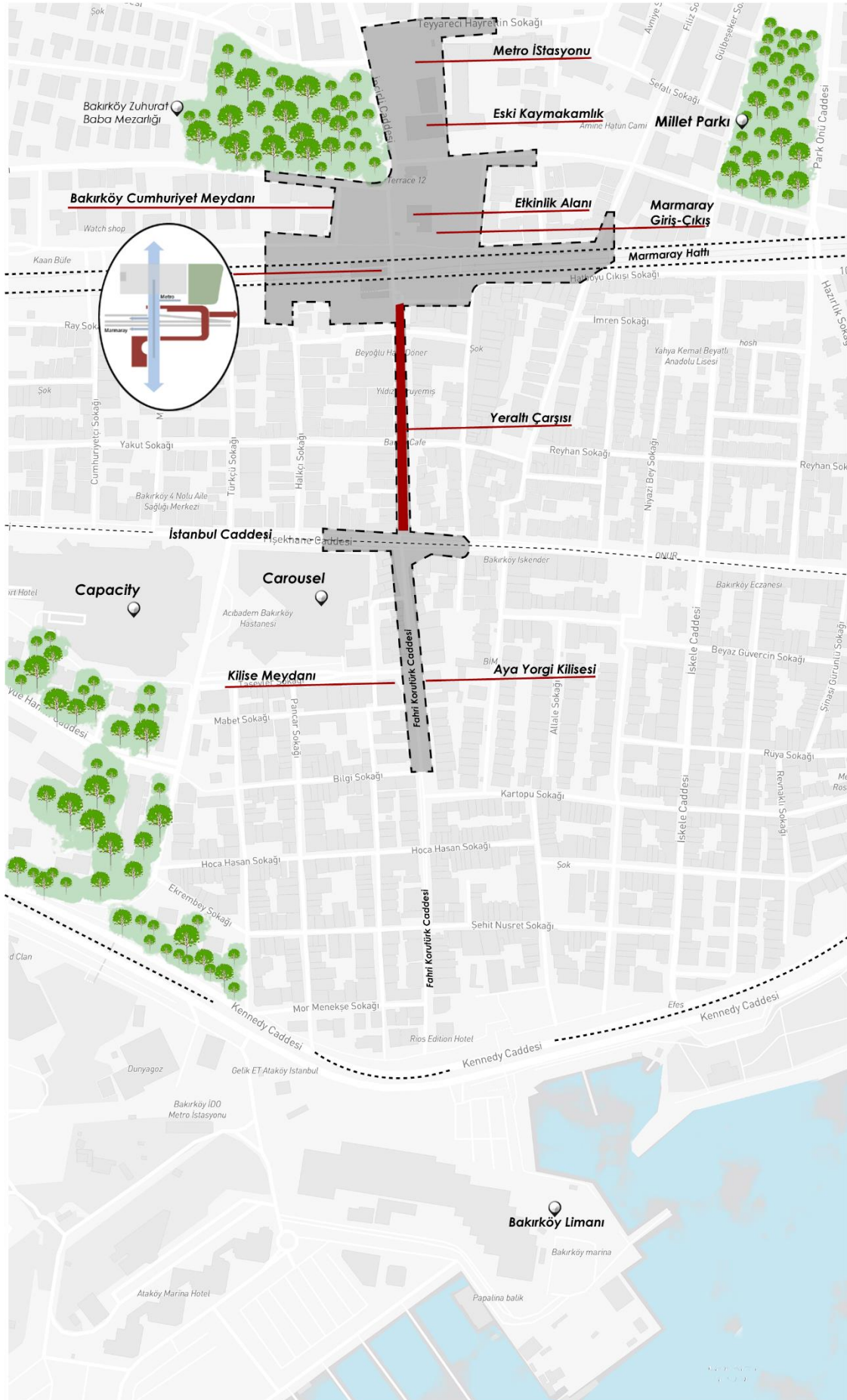
Şekil 57 Nüfus Değişimi Kaynak: bakirköybel.com Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Bakırköy merkezinde yer alan Çarşı Camii, tarihiyle birlikte canlı bir kanıt olarak 17. Yüzyıla dayanan bir yapıdır. Çarşı Camii'nin inşası 1601 yılında gerçekleşmiştir. Bu caminin yanında bir çeşme bir de hamam da inşa edilmiştir.

Azadlı Baruthanesi'nin kurucusu olan Barutçubaşı Ohannes Dadyan, adını taşıyan, Dadyan İlkokulu'nda bugün hala görev yapmaktadır. Bakırköy'ün merkezinde, Ermeni mezarlığıyla birlikte Rum mezarlığı da bulunmaktadır. Galleria'nın bulunduğu bölgeden Ayamama Deresi'ne kadar olan sahil kesiminde, 1970'lerin ortalarına kadar Roma ve Bizans dönemlerine ait farklı kalıntıların parçaları gözlemlenebilirdi. Ayamama deresi etrafındaki kazılarda ise ilk Tunç Çağı'na ait İskender Çelebi Bahçesi ve Baruthane'ye ait çeşitli yapılar da bu sahil yolu şeridinde yer almaktadır.

Şekil 58 Bakırköy'ün Tarihi Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Şekil 59 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Proje Sınırı ve Çevresi Harita
Hazırlayan: H. Karataş, 2023

- **Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı**

Bakırköy, stratejik bir konumda yer alarak, toplu taşıma için önemli bir geçiş noktası olarak işlev görür. Gündüzleri meydan yoğun bir trafiğe sahip olup, duraklama, sergiler, etkinlikler, siyasi ve sosyal faaliyetlere ev sahipliği yapmaktadır. Çevresinde ticari ve konut alanlarıyla hizmet etmektedir.

- **Ulaşım**

Bakırköy, İstanbul'un ulaşım merkezlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu bölge, raylı sistemler, deniz ulaşımı ve karayolu ağının kesiştiği yerdir. Gün içerisinde birçok kişinin ziyaret ettiği Bakırköy, eğitim, sağlık, alışveriş ve sosyal ihtiyaçları için önemli bir merkezdir. Bu bölgede duraklama ve yaya geçişi için yarışma alanları bulunmaktadır. Ayrıca, minibüs, otobüs hatları, taksi, YHT, metro ve marmaray hattı gibi birçok ulaşım seçeneği de mevcuttur. Çeşitli ulaşım alternatifleri sunan Bakırköy, İstanbul'un canlı ve hareketli bir bölgesidir.

- **Yer Altı Çarşısı**

Yeraltı çarşısı, İstanbul Caddesi'nin altında, Bakırköy cumhuriyet meydanı ve Fahri Korutürk Caddesi'nin uzantısında yer alır. Bu çarşı, 1987 yılında açılan bir yarışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Ancak son yıllarda etrafında açılan AVM'lerle beraber bazı çıkışların kapatılması ve sirkülasyonunun bozulması nedeniyle eski değerini kaybetmiş ve şu anda atıl durumda bulunmaktadır.

Şekil 60 Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması Proje Sınırları Kaynak: Konkur İstanbul

5.2. YARIŞMA VERİLERİNİN KATILIM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.2.1 Katılımcı

Çalışmanın kuramsal kısmında, kentsel ve mimari tasarım süreçlerinde toplumsal katılım konusundaki literatür incelenmiş ve Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı için katılımcı bir tasarım süreci geliştirilmiştir. Bu aşamada, Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı için katılımcıların hangi aşamalarda aktif olarak rol aldığı detaylı bir şekilde incelenmiştir.

YÖNTEM

1. Karar vericiler, vatandaşları sadece bilgilendirir ve kontrol altında tutar.

2. Karar Vericiler Eğitimler düzenleyerek vatandaşları ikna etmeye çalışır.

3. Vatandaşlar bilgi sahibi olurlar ancak katılım hala sınırlıdır.

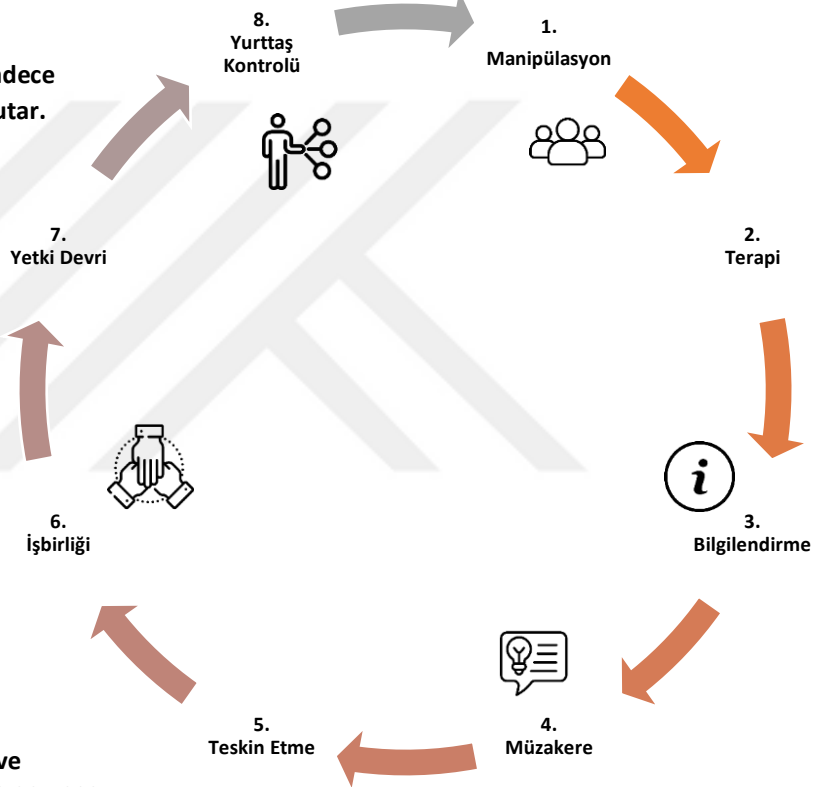
4. Vatandaşlara fikirleri sorulur ancak formalitedir. Kararlar zaten önceden alınmıştır.

5. Vatandaşların görüşleri önemlidir, katılımın gerçekten başladığı aşamadır.

6. Kararlar ortaklık içinde alınır ve vatandaşların görüşleri ciddi şekilde dikkate alınır.

7. Vatandaşlar kontrolü elinde tutarlar ve karar vericilerin tavsiyelerine ihtiyaç duymazlar. Vatandaşlar kararları kendileri alır.

8. Katılımın olduğu en yüksek aşamadır. Vatandaşlar karar alma sürecini kontrol eder, kararları alır ve kendileri uygular.

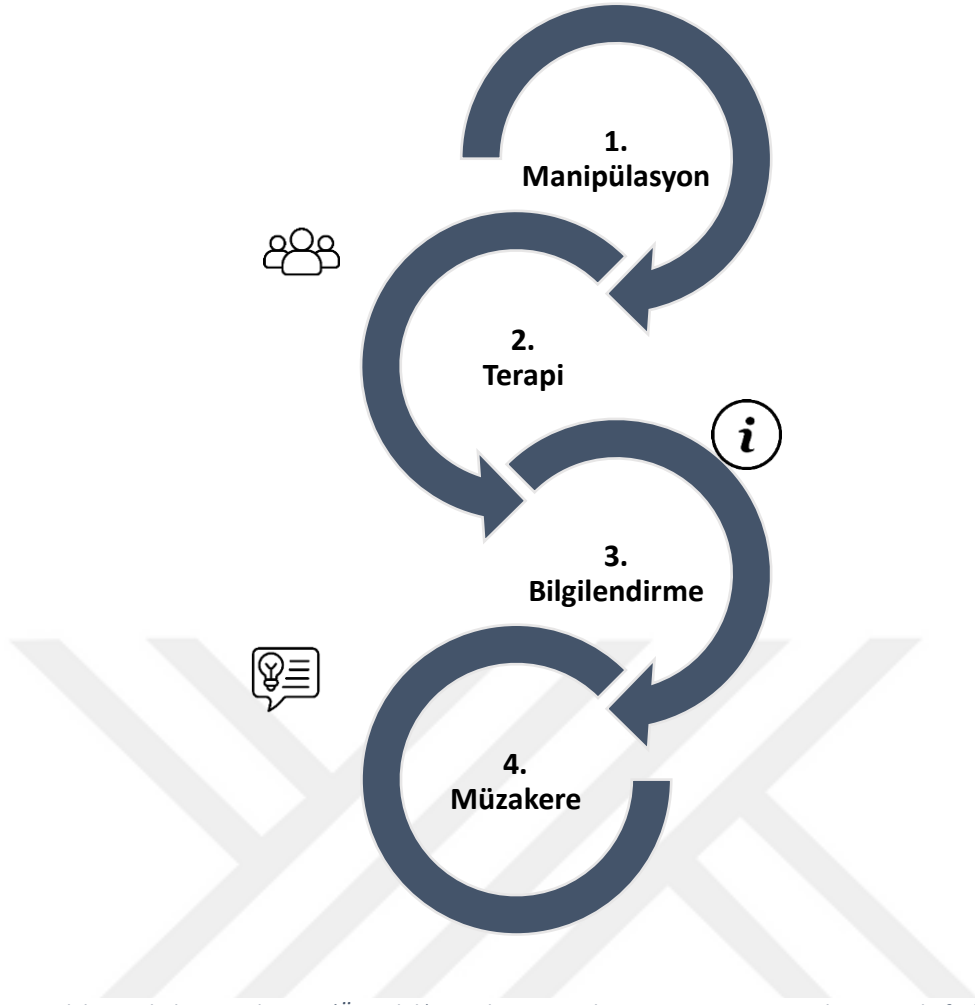

Şekil 61 Arnstein'in 8 basamaklı katılım merdiveni (Till,2005) Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Bakırköy kentsel tasarım yarışmasında, kamusal mekânların tasarımı ve yönetimi konusunda toplumsal katılımı vurgulayan katılımcı bir yaklaşım benimsenmiştir. Ancak, bu katılımcılık düzeyi, Arnstein'in katılım merdiveninde daha alt basamaklarda kalmış gibi görünmektedir. Katılımcıların hangi aşamada ne kadar aktif oldukları ve kimlerden oluştuklarına dair detaylar şunlardır:

- Halkı Kontrol Altında Tutma (Manipülasyon): Konkur İstanbul tarafından tanıtımlar yapılarak yarışma fikri kamuoyuna sunulmuştur.
- Halkı İkna Etme (Terapi): Yarışma kurucuları tarafından, halkın alana ve sürece dair sorun ve önerilerini belirtmeleri için anketler yapılarak yarışma fikrini halka benimsetmeye çalışmışlardır.
- Halkı Bilgilendirme (Bilgilendirme): Yarışma kurucuları tarafından, şartname ve ekleri kamuoyuna sunulmuştur ancak halkın fikirleri önemsenmemiştir.
- Halkın Fikirlerini Alma (Müzakere): Paydaş toplantısına sadece yarışmacılar ve jüri katılmış, bu nedenle toplumun daha geniş kesimleri bu aşamada aktif olarak yer almamıştır. Karar alma süreci, uzman jüri tarafından gerçekleştirilmiştir. Yarışma kurucuları halkla yaptıkları anketlerle Bakırköy Meydanının eksik olan öğelerini ya da halkın meydana neler görmek istedikleri gibi fikirlerini alır ancak kararları zaten önceden aldıkları için bunu önemsemezler.
- Halk ile İşbirliği (Teskin Etme): Yarışma kurucuları, katılımcı yaklaşımla meydana yenilenmesi amaçlanan bu yarışmada halkla işbirliği yapmamıştır. Bu durumda halkın katılımı sınırlı kalmıştır. Katılımcı yaklaşım, projenin veya yarışmanın oluşturulmasında ve geliştirilmesinde halkın fikirlerine, görüşlerine ve geri bildirimlerine önem verilmesini içerir. Halkın bu sürece dâhil edilmemesi, meydanadaki değişikliklerin toplumun ihtiyaçlarına ve isteklerine uygun olup olmadığını belirlemede eksikliklere yol açmıştır.
- Halk ile Ortaklık (İşbirliği): Halk, yarışma süreci boyunca hiçbir toplantı, panel gibi alanlara dâhil edilmemiştir. Bu aşamada halkın katılımı olmamıştır.
- Halkı Yetkilendirme (Yetki Devri): Yarışma kurucuları projeler için halk oylaması yapsa da halkın 1. olarak seçtiği projenin uygulanmaması yine katılımın olmadığını gösteren bir aşamadır.
- Halkın Karar Vericileri Kontrol Altına Alması (Yurttaş Kontrolü): Yarışma kurucuları tarafından halka seçim yapma fırsatı sunulsa da, karar alma hala yarışma kurucularının elinde olduğundan ve halkın seçmediği 2. Olan ödülün uygulanmasından da gerçek bir katılımın olmadığını resmen gösteren bir aşama olmuştur.

Sonuç olarak, Bakırköy kentsel tasarım yarışması, katılımcı bir yaklaşım benimsemiş olsa da, katılımcılık düzeyi Arnstein'in 8 aşamalı katılım merdivenindeki üst basamaklara ulaşmamış gibi görülmektedir. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışmasında vatandaşların katılımı, iş birliği, yetkilendirme ve yurttaş kontrolü basamaklarında güçsüz kalmıştır. Bu bağlamda sözde katılım aşaması gerçekleşmiştir. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı yarışmasında gerçek bir katılımın oluşabilmesi için vatandaşların katılımda, Arnstein'in 8 basamaklı katılım düzeyine doğru ilerlemesi gerekmektedir. Bu, toplumun tasarım sürecine daha fazla dâhil olmasını ve kararlar üzerinde etkili bir şekilde söz sahibi olmasını sağlayacaktır.

Şekil 62 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Katılımcının Aktif Olduğu Basamaklar
Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda katılımcının aktif olduğu basamaklar yukarıdaki şekilde (Şekil 61) belirtilmiştir.

5.2.2 Analiz

Bakırköy’de düzenlenecek olan Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım yarışması, toplumun yaşadığı kentte giderek kaybolan sahiplenme ve aidiyet duygularını canlandırmayı hedefleyen önemli bir etkinliktir. Kentlerimiz, modernleşme ve şehirleşme süreçleriyle birlikte giderek anonimleşmeye başlamış, bireyler arasındaki bağlar zayıflamış ve geleneksel dayanışma ruhu gerilerde kalmıştır. Bu yarışma kentsel örgütlenmenin gücü ve potansiyelini ortaya çıkartarak, kamusal alanın önemini ve  zg r politikanın üretim alanı olarak kentleri nasıl şekillendirebileceğini vurgulamak amacıyla düzenlenmiştir.

Bakırköy’de gerçekleşecek olan bu kamusal alan inşası, katılımcı bir yapıya sahip olacak ve halkın yoğun bir şekilde katkı sağlamasına olanak tanıyacaktır. **Halkın sesini duyurabileceği ve üzüm  nerileri sunabileceği bir platform oluşturmak, kent sakinlerinin kendi yaşam alanlarına sahip çıkma işteğini ve sorumluluk duygusunu g c lendirecektir.** Böylece kentte yaşayan her bireyin kent kimliğiyle bütünleşmesi, kentle özdeşleşmesi ve kentteki karar alma süreçlerine etkin bir şekilde katılım sağlaması amaçlanmıştır.

Kentin mevcut sorunları halk tarafından anketlerle analiz edilerek bu sorunlara yönelik alternatif  z m  nerileri getiren,  evre dostu sürdürülebilir ve estetik açıdan değerli projelerin desteklenmesi hedeflenmektedir. Katılımcıların özgürce düşüncelerini ifade edebildiği ve diyalog kurabildiği bir kamusal alan oluşturulması, demokratik değerlerin g c lenmesine ve toplumsal barışın sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

şekil 63 Verilerin Analizi Hazırlayan H. Karataş, 2023

Veri Toplama ve Hazırlık: Resmi mercilerle yapılan danışma süreçleri tamamlanmış ve ilgili kurumlardan gerekli bilgiler sağlanmış olmalıdır ki aktör analizleri gerçekleştirilebilsin.

Deneyim ve Öneri Toplama: Çevrimiçi anket çalışmalarıyla halkın talepleri belirlenmeli ve elde edilen sonuçlarla projelerin sunumları gerçekleştirilmeli.

Vatandaş Katılımı

Paydaş Katılımı

Kamuoyu Bilgilendirme gibi süreçlerin olması gerekir.

Raporlama ve Tasarım: Akademik verilerin teknik gereksinimler ve katılımcı süreç sonuçlarının birleştirilerek raporlanması ve paylaşılması, konsept tasarım şemalarının oluşturulmasını gerektirir.

Ankete katılan bireylerin Bakırköy’de yaşadıkları süre genellikle 20 ila 50 yıl arasında değişmektedir. Bu kişiler, meydana vakit geçirmek için genellikle öğle saatlerinde bulunmakta ve meydana gelme nedenleri arasında gezmek, iş, buluşmalar, alışveriş veya toplu taşıma aktarmaları gibi amaçlar bulunmaktadır. Ankete katılan bireyler, en çok alışveriş merkezleri (Capacity, Carousel), İncirli Caddesi, İstanbul Caddesi ve toplu taşıma duraklarını kullanmaktadırlar. Meydanda geçirilen süre genellikle bir saatten daha uzundur. Meydanın buluşma noktaları, Özgürlük anıtı, Marmaray çıkışı ve meydan girişindeki kapılardır. Meydana ulaşmak için ise otobüs, minibüs, Marmaray ve yaya olarak çeşitli ulaşım araçları kullanılmaktadır.

ANKETE KATILAN VATANDAŞ ANALİZİ			
CİNSİYET	%50 Erkek	%46 Kadın	%4 Belirtmek İstemiyor
YAŞ GRUBU	20-60 Yaş Arası		
EĞİTİM DURUMU	Lise/ Lisans		
MESLEK DURUMU	Uzmanlık Gerektiren Meslekler/ Memur, İşçi/ Emekli		

Tablo 12 Ankete Katılan Vatandaş Analizi Kaynak: Etüd ve Projeler Daire Başkanlığı Hazırlayan:

Ankete katılan vatandaşların Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı hakkında bilgi sahibi olan ve yaşamış görmüş kişilerce olması dikkate alınmıştır. Tarihi açısından ve projenin daha doğru amaca ve sonuca gidebilmesi adına bu kentte zaman geçirmiş ve her ayrıntısına hâkim kişilerle yapılması uygun görülmüştür.

Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı’nın mevcut sorunları halk tarafından anketlerle analiz edilerek yarışma katılımcılarının daha doğru sonuca ulaşması hedeflenmiştir.

YAPILAN ANKETLER				
ÖZEL ARAÇ KULLANIMINDA KULLANILAN OTO PARKLAR	Yol Kenarı Otoparklar	AVM Otoparkı	İspark Bakırköy Açık Otoparkı	Özel Otoparklar
MEYDANDA GÖRMEK İSTENİLEN AKTİVİTELER	Sokak Müzisyenleri/ Sanatçıları İçin Alan	Festivaller	Konser, Sergi, Enstalasyon	Törenler
MEYDANIN EKSİK KENTSEL ÖĞELERİ	Yeşil Alan	Peyzaj Öğeleri	Engelli Kaldırım/Yolu/ Şeridi	Aydınlatma ve Oturma Elemanları
MEYDANIN ÖNEMLİ SORUNLARI	Bakımsızlık, Kentsel Mobilya Eksikliği	Peyzaj Öğesi Eksikliği	Madde Bağımlıları	Yetersiz Aydınlatma
MEYDAN MEMNUNİYETLERİ	Meydana ulaşım Bağlantıları	Meydandaki Mevcut Yeşil Alanların Yeterliliği	Mevcut Meydan Kullanım Memnuniyeti	Gece Kullanımında Meydan Aydınlatması
GECE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN NEDENLERİ	Aydınlatma Elemanı Eksikliği	Madde Bağımlıları	Yabancı Uyruklu Dilenciler	Kaygan Ve Bozuk Zeminler
BAKIRKÖY'DE KARŞILAŞILAN SORUNLAR	Su Birikintileri, Çamur	Döşeme Malzemesi Yüzünden Düşmeler, Kaymalar	Yabancı Uyruklu Dilenciler	Yeraltı Çarşısındaki Dik Merdivenler Sebebi ile Düşmeler
MEYDANIN MEVCUT DURUMU	Estetik Değil	Bakımsız, Kullanışsız	Güvensiz	Sağlıksız
MEYDANA GELİNCE AKLA GELEN İLK SES	İnsan Sesi %40,70	Araba Sesi/ Kornası %38,90	Marmaray Sesi/ Kornası %11,10	Müzik Sesi %5,60
TAM YETKİNİZ OLSA BAKIRKÖY'DEN NEYİ KALDIRIRSINIZ?	Meydandaki Beton Alan	Dolmuş/ Minibüs	Madde Bağımlıları	Büfeler

Tablo 13 Bakırköy Halkı ile Yapılan Anketler Kaynak: Etüd ve Projeler Daire Başkanlığı Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Vatandaşların Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanına ilişkin sorun ve önerileri yapılan anketlerle belirlenmiştir. Anket öncesinde ve sürecinde tüm adımlar yarışmaya ilişkin bir şekilde yürütülmüştür.

5.2.3. Şartname ve Ekleri

Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, meydanların kent yaşamının önemli bir parçası olduğunu vurgular. Kamusal mekânlar, fiziksel ve sosyal etkileşimlerle zenginleşir ve kentsel dönüşümün bir yansımasıdır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nı kentsel bir alan olarak yeniden tasarlamak amacıyla bir yarışma düzenlemiştir.

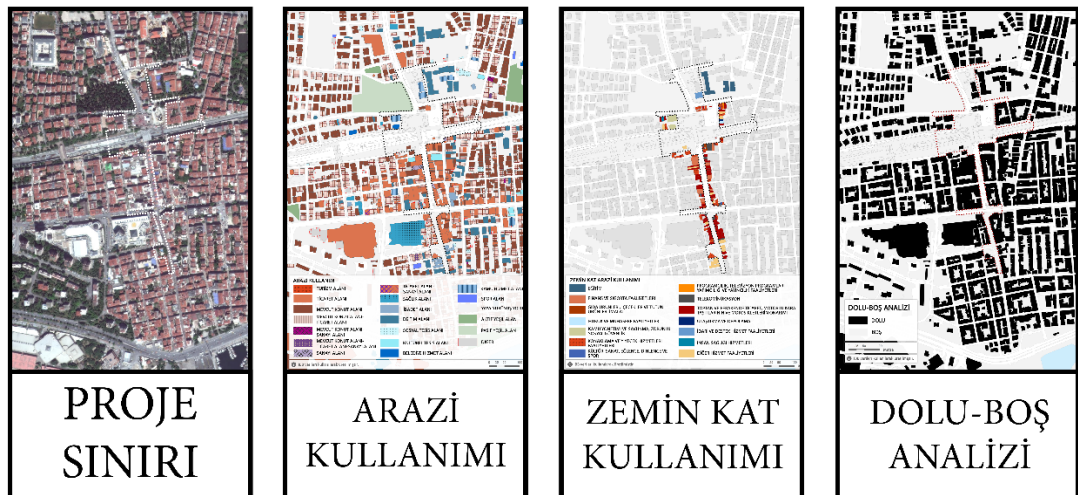
Yarışma, katılımcı bir modelle meydanın inşasını hedeflemiştir. Tasarım, yaya dostu, sürdürülebilir, sanatı içeren ve İstanbul'un geleceğini yansıtan bir kamusal alan olması ön görülmüştür. Bu tasarımın, Bakırköy'ün kimliğini güçlendirmesi, çevresinin gelişimine katkı sağlaması ve yenilikçi kullanımlar sunması beklenmiştir.

Tasarım, boşluğu kentin bir parçası haline getirmeli, bölgenin tarihini ve kimliğini yansıtmalı, ulaşımı düzenlemeli ve Bakırköy'ün günlük yaşamına cevap vermelidir. Ayrıca, peyzaj-meydan ilişkisine yeni bir bakış açısı getirmeli ve çevresiyle ilişkileri güçlendirmelidir.

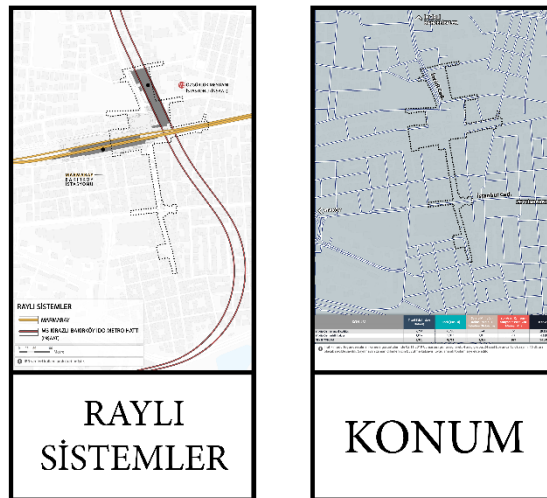
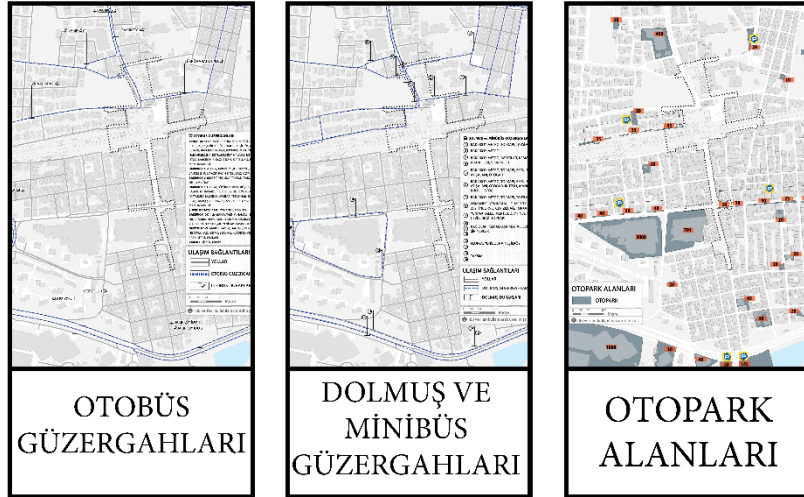
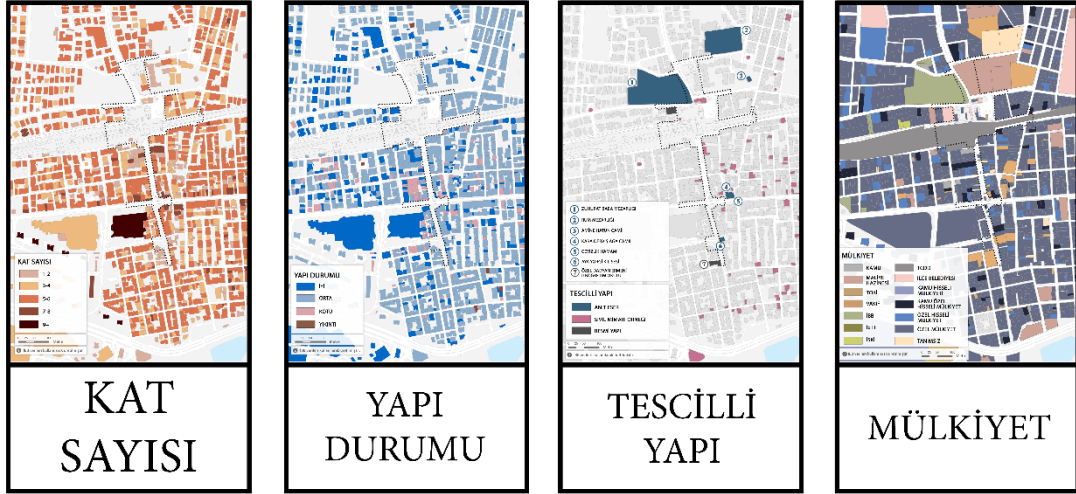
Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, Bakırköy'ün önemli bir merkezi olan Cumhuriyet Meydanı ve çevresinin planlanması için düzenlenmeyi ve toplu taşıma bağlantıları ile ilgili sorunları çözmeyi amaçlamıştır.

Şartname Analizleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) ve İstanbul Planlama Ajansı (İPA) tarafından düzenlenen yarışmanın şartnamesi, projenin sınırlarını, arazi kullanımını, zemin kat kullanımını, dolu-boş analizini, kat sayısını, yapı durumunu, mülkiyet durumunu, ulaşım güzergâhlarını, otopark alanlarını, raylı sistem güzergâhlarını ve benzeri bilgileri içermektedir. Yarışmacılar, bu bilgileri temel alarak kendi projelerini geliştirmekle sorumludur

Şekil 64 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Altyapı Analizi Kaynak: Konkur İstanbul, 2020

Şekil 65 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Altyapı Analizi Kaynak: Konkur İstanbul, 2020

JÜRİ	JÜRİ SEÇİMİ İÇİN GEREKLİ ESASLAR	GÖREVİ	JÜRİLER	MESLEĞİ	İSTANBUL SENİN'DE TOPLAM YAPTIĞI JÜRİ SAYISI	NOTLAR
DANIŞMAN JÜRİ ÜYELERİ	a) Yarışma konusuyla ilgili konularda ihtisas sahibi, uzmanlardan oluşur. Danışman üyelerin sayısını geçmez.	Jüri ön hazırlık çalışmalarına katılarak, kendi ihtisas alanları ile ilgili açıklama ve önerileri, yazılı veya sözlü olarak yaparlar. Çalışmaları sırasında jüri aslı üyelerince kendilerine yönlendirilecek soruları açıklayarak gerekli açıklamaları yapar ve bu açıklamaları jüri çalışmaları sonunda verecekleri bir raporda belirtirler. Jüri danışman üyeler, derece ve mansiyona layık görülen projelerin her biri için kendi meslek disiplinlerine ilişkin rapor verirler. Jüri aslı üyelerince sorulmamış olsa da önemli gördükleri hususları jüri kararlarının alınmasına başlamadan evvel kişisel bir raporda jüri başkanlığına bildirerek bu raporun kapsamı üzerinde jüriyi aydınlatırlar. Jüri çalışma tutanağı içinde yer almasını isteyebilirler. Bu istek jüri heyetine yerine getirilir. Jürinin düşüncesinin tespiti ve bu düşüncenin tutanağa geçirilmesini isteyebilirler. Bu istek jüri heyetine yerine getirilir. Oy kullanamazlar ve uzmanlık konuları dışında görüş bildiremezler.	Ekrem İMAMOĞLU	İBB Başkanı	9	
	b) Yarışmayı açan kuruluşu temsil eden bir kişi, yatırımcı kuruluşu temsil eden bir kişi, yarışma konusunda ihtisas sahibi bir kişi, danışman jüri üyesi olarak görev alır.		Bülent KERİMOĞLU	Bakırköy Belediye Başkanı	1	
	c) Konu ile ikinci derecede ilgili meslek mensupları bulundurulabilir.		Mehmet ÇAKILCIOĞLU	İBB Genel Sekreter Yardımcısı	5	
	d) Uzmanlık gerektiren yarışma konularıyla ilgili ihtisas sahibi meslek mensubunun bulunmaması veya yetersiz olması durumunda, idare yurt dışından konusunda uzman kişileri danışmanlık yapmak üzere getirebilir.		Mustafa FAZLIOĞLU	Mimarlar Odası Bakırköy Temsilcilik Başkanı	1	
	e) Şehir planlama, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım ağırlıklı proje yarışmalarında danışman üyelerden en az bir kişinin yarışma konusu yerin belde idaresinden olması şarttır.		Ömer YILMAZ	İPA Yarışmalar Koordinatörü Mimar	10	

ASİL JÜRİ ÜYELERİ	Mesleklerinde en az 10 yıl benzer tasarım konusunun tanzim veya tasdiklerinde fiilen çalışmış olması ile birlikte; a) benzeri tasarım yarışmalarında ödül, mansiyon kazanmış olması veya projesi satın alınmış olması, b) ilgili ihtisas konusunda seçkin, özgün ve örnek gösterilebilecek bir tasarımın müellifi olması, c) ilgili ihtisas konusunda, bir tasarımın tüm projelerini, uygulama proje ve detaylarını hazırlayarak yetkili mercilere tasdik ettirmiş olması, d) ilgili ihtisas konusunda akademik bir çalışma yaparak, yetkili mercilere kabul ettirmiş ve o konudaki bir araştırmayı yayınlamış olması,	a) İdarece kendilerine verilen yarışma şartnamesi ve ihtiyaç programını ve maliyet tanımını inceleyerek mutabakatını bildirmek, yarışmaya konu yeri görmek, b) Gerekli gördüğü uzmanlık dallarında danışman üyeleri, talep etmek, c) Yarışmacıların sorularını yanıtlamak, d) Raporlar raporunda, yarışma dışı bırakılıp bırakılmayacağı hususunda karar vermek, e) Yarışma ölçüsünde gerekirse yarışmacılardan "iş deneyim belgeleri" istemek f) Yarışma maliyet tanımına uymayan projeleri yarışma dışı bırakmak, g) Yarışmaya girmiş eserler arasında programın şartlarına, ödülleri (derece ve mansiyonları) tespit etmek, h) Satın alınmasına karar vermek, i) Jüri raporunda belirtmek, j) Ön ve değerlendirme çalışmalarını tutanaklarla tespit etmek, k) "Jüri önerileri" başlığı altında vermek	Enise Burcu DERİNBOĞAZ	Peyzaj Mimarı	1	Gökçer Okumuş Haliç Kıyıları Tasarım Yarışmasında danışma jürisi olmuştur. Feride ve Kaya Sönmezler 12 numara eşdeğer ödül alınmayacağına şerh notu düşmüşler
			Gökçer OKUMUŞ	Şehir Plancısı, Mimar	2	
			Feride ÖNAL	Mimar (Jüri Başkanı)	1	
			Kaya SÖNMEZLER	Mimar	1	
			Birge YILDIRIM OKTA	Mimar	1	
			Zeynep HAGUR SORGUÇ	Peyzaj Mimarı	1	
			İlker İĞDELI	Mimar	1	
YEDEK JÜRİ ÜYELERİ			Jülide ALP	Şehir Plancısı	1	

RAPORTÖR	Raportörlerin yarışma konusuyla ilgili meslek mensubu olması ve en az 5 yıllık deneyimlerinin bulunması şarttır. Raportör sayısı konunun önemi ve özelliğine göre 2 veya 3 olarak tespit edilir. Yarışmayı açan idare, yarışma süresince raportörlere yardımcı olmak üzere yeterli sayıda yardımcı personeli (daktilograf, teknik ressam, hizmetli ve benzeri) görevlendirir.	✓ Şartname, ekleri hazırlaması ✓ Yarışmacıların sorularını paylaşması ✓ Projelerin gizliliğini korur ✓ Tüm yarışmaların eksik ve fazlasına bakarak tutanak tutar ve jüri başkanına iletir ✓ Listeleri hazırlar ve sıra numaralarıyla beraber jüriye iletir. ✓ Bütün yarışmalara jürilerin değerlendirme ve tutanaklarını gönderir. ✓ Jüriyi izler ve jürinin o esnada verdiği görevi yapar.	Çetin BAYEZİT	İnşaat Mühendisi	3	Çetin Bayezit ve Başak Çelik Kadıköy Meydanı kentsel tasarım yarışması ve salacak kentsel tasarım yarışmasında görev yapmışlar.
			Başak ÇELİK	Mimar, İPA Yarışmalar	10	
			Gökhan GÜL	İnşaat Mühendisi	1	
RAPORTÖR YARDIMCILARI			Büşra BERİŞBİLAL	Mimar	3	Tüm yardımcı röportörler Kadıköy Meydanı kentsel tasarım yarışması ve salacak kentsel yarışmasında görev yapmışlar
			Muhammed Alp GÜRBÜZ	Mimar	3	
			Serhat Ersin MUTLU	İnşaat Mühendisi	4	
			Melike ÜRESİN	Peyzaj Mimar	3	
			İzel Ece YILMAZ	İnşaat Mühendisi	3	
			Merve Nur ZEYBEL	Şehir Plancısı	3	

Tablo 14 Yarışma Jürileri ve Notları Kaynak: Konkur İstanbul'un yayımladığı bilgilerden toplanmıştır. Hazırlayan: H. Karataş, 2023

BAKIRKÖY CUMHURİYET (ÖZGÜRLÜK) MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI PAYDAŞ TABLOSU	
PAYDAŞLAR	
YEREL YÖNETİM	İBB (İstanbul Büyükşehir Belediyesi), İPA (İstanbul Planlama Ajansı), Etüd ve Projeler Daire Başkanlığı, Altyapı Projeler Müdürlüğü, Bakırköy Belediyesi
SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ	Özel kurumlar ve Vakıflar
BAKIRKÖY	Esnafılar, Yaşayanlar, Yarışmacılar
YARIŞMA FİNALİSTLERİ	12 Numaralı (1. Ödül) Eşdeğer 9 Numaralı (2. Ödül) Eşdeğer 23 Numaralı (3. Ödül) Eşdeğer

Tablo 15 Yarışma Paydaş Tablosu Hazırlayan: H.Karataş, 2023

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) tarafından 2019 yılında kurulan İPA (İstanbul Planlama Ajansı), şehir ve ülkenin kültürel zenginliklerini artırmayı hedefleyen bir birimdir. İPA, kente değer katan projeler geliştirmeyi amaçlar ve bunu çeşitli paydaşların katılımını teşvik ederek yapmaktadır.

Taksim Meydanı Tasarım Yarışması, toplum katılımını esas alan bir yaklaşımın öncü bir örneğidir. Bu yarışmada jüri tarafından seçilen üç eşdeğer ödül ve beş eşdeğer mansiyon projesi bulunmaktadır. Projelerin derecelendirmesi ise halk oylaması, jüri ve yerel yönetim oylamalarının bir kombinasyonu ile yapılmaktadır. Benzer yaklaşımlar, diğer tasarım yarışmalarında da uygulanmaktadır.

Kabataş Transfer Merkezi ve çevresi katılımcı konsept tasarım süreci, katılımcı bir yaklaşımı benimseyerek 2020 Temmuz-Ağustos ayında başlamıştır. Bu süreçte kurum görüşmeleri, dijital anketler ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Ayrıca, katılımcılar projelerle ilgili önerilerini dijital harita üzerine aktarmaktadırlar. Bu sürecin sonunda projeler için temel ilkeler belirlenmektedir ve değerlendirme jüri, halk ve yerel yönetim temsilcileri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Projelerin değerlendirilmesi ve oylama süreci, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin çevrimiçi platformunda yapılır. Ayrıca, projeleri fiziksel olarak incelemek isteyenler için "Karar Senin" istasyonları oluşturulmuştur.

İBB'nin kültürel zenginliği ön plana çıkaran, toplum katılımını teşvik eden ve şehrin dokusunu iyileştirmeyi amaçlayan İPA, sürdürülebilir ve kültürel olarak zengin projelere olanak sağlamayı hedeflemektedir.

5.2.4. Soru- Cevap

Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması, şeffaf ve adil bir şekilde ilerlemesi için katılımcıların sorularını cevaplamak için bir süreç oluşturmuştur. Katılımcılar, yarışma takviminde belirtilen "Son Soru Sorma Tarihi" ne kadar sorularını yarışma e-posta adresine iletmıştirler. Yarışmaya katılmayı düşünenler için soru sorma alanı 16 Nisan 2020 tarihinde yayınlanmıştır. Daha sonrasında, bu soruların yanıtları 20 Nisan 2020 tarihinde açıklanmıştır

Yarışma jürisi, bu tarihe kadar gelen tüm soruları titizlikle değerlendirmiş ve cevaplarını hazırlamıştır. Bu cevaplar, katılımcıların kimliği belirtilmeden tüm yarışmacıların e-posta adreslerine gönderilmiştir. Ayrıca, soruların ve cevapların yarışma web sitesinde de yayınlanması sağlanmıştır.

(Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Şartnamesi)

Bu şekilde, yarışmanın şeffaf bir şekilde yönetilmesi ve tüm katılımcıların eşit bilgiye erişimini sağlanması amaçlanmaktadır. Katılımcılar, yarışma sürecini daha iyi anlayabilmek ve projelerini geliştirebilmek için bu soru-cevap sürecini kullanmışlardır.

Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması'na katılan proje sahipleri, genellikle aşağıdaki başlıklar altında toplanan sorular sormaktadır:

1. Yer Görme ve Yarışma Takvimi İle İlgili Sorular: Bu başlık altında, yarışmanın fiziksel alanı ve yarışma takvimi hakkında sorular bulunmaktadır. Katılımcılar, yarışma alanının detaylarına ve son teslim tarihlerine ilişkin bilgilere yönelik sorular sormaktadır.

2. Şartname ve Ekler İle İlgili Sorular: Şartname ve ekler, yarışma kurallarını ve gerekliliklerini belirler. Katılımcılar, bu belgelerle ilgili sorular sormakta ve bazen açıklamalar veya ek bilgiler talep etmektedirler.

3. Tasarım İle İlgili Sorular: Tasarım aşaması, yarışmanın merkezinde yer alır. Katılımcılar, tasarımın içeriği, formatı ve sunumu hakkında detaylı sorular sormaktadır. Ayrıca, tasarımın sürdürülebilirlik, erişilebilirlik, estetik ve fonksiyonellik gibi özelliklerine yönelik sorular da sıkça karşılaşılan soru başlıkları arasındadır.

Bu başlıklar altında toplanan sorular, katılımcıların yarışma sürecini daha iyi anlamalarına ve projelerini geliştirmelerine yardımcı olur. (Konkur İstanbul)

	Yer Görme ve Yarışma Takvimi İle İlgili Sorular	Şartname ve Ekler İle İlgili Sorular	Tasarım İle İlgili Sorular
Sorulan Örnek Sorular	Küresel çaptaki salgın sebebiyle yarışma yer görmesi yapamamaktayız. Yer görme Zorunluluğunun kaldırılması düşünülüyor mu? Düşünüyor ise yarışma alanına dair daha fazla Fotoğraf-video paylaşılması mümkün mü?	Yolun altında kalan yeraltı çarşısının mülkiyet durumu şartname eklerinde verilen analiz Paftalarında belirsizdir. Buranın mülkiyeti kime aittir?	Projeye entegre olabilmesi açısından, mevcut Marmaray İstasyonunun üst örtüsünde değişiklik veya eklemeler yapılabilir mi?

Tablo 16 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, Sorulan Soru Örnekleri
Kaynak: Konkur İstanbul

5.3. KATILIMCI TASARIM YAKLAŞIMINI VE ÖRNEKLERİNİ ANLAMAK

Bu çalışma, katılımcı tasarımın altında yatan temel kavramları ve bu yaklaşımın işbirlikçi tasarım, açık tasarım ve agnostik yaklaşımlarla nasıl bütünleştirilebileceğini ele alacaktır. Her bir yaklaşım, farklı bir perspektif sunar ve farklı bağlamlarda uygulanabilir. İşbirlikçi tasarım, tasarımcıların ve kullanıcıların bir araya gelerek kararları birlikte almasını teşvik ederken, açık tasarım, erişim ağı, kullanım ve değiştirme sağlamalı. Agnostik yaklaşım ise canlı ve cansız varlıkların bir araya gelip altyapılar oluşturarak sürdürülebilir çoğulcu yaratımlar yaptıkları yaklaşım türüdür. Bu yaklaşımları somut örneklerle detaylandırarak, mimari tasarım alanında doğru ve sürdürülebilir bir katılım anlayışının nasıl geliştirilebileceğini göstermeyi amaçlamaktadır. Her bir yaklaşımın avantajları, zorlukları ve potansiyel etkileri ele alınacak ve bu yaklaşımların tasarım süreçlerine nasıl entegre edilebileceği incelenecektir.

5.3.1. Half a House (Yarım Ev)- Şili

"Yarım Ev" veya "Half a House" projesi, Aravena'nın önderliğindeki Şili merkezli bir mimarlık firması olan Elemental tarafından geliştirilmiş bir konut projesidir. Bu proje, özellikle düşük gelirli aileler için uygun fiyatlı konut sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. 2003 yılında Şili'nin Iquique şehrinde, düşük gelirli aileler için 100 ev inşa etme görevi verildiğinde, bu fikir doğdu. Aravena ve ekibi, hükümetin ayrılan bütçesiyle, bu evleri en çok ihtiyaç duyanlar için uygun fiyatlı hale getirmenin mümkün olmadığını anladı. Aileler sadece evin yarısını inşa etmeyi karşılayabiliyorlardı. Aravena şöyle diyor: "Evin yarısını yapabileceğiniz kadar paranız olduğunda, soru şu: Hangi yarısını yapmalıyız?". "Ailenin tek başına yapamayacağı yarımı yapalım" kararını aldılar.

(Aravena, 2011)

Şekil 66 Şili'nin Iquique kentinde Alejandro Aravena tarafından tasarlanan evler, Kaynak: mimdap

Her bir yarım ev, temel özelliklere sahip: yapı, çatı, mutfak ve banyo. Aile, hemen taşınabilir, ancak binada gerektiğinde genişletilebilecek alanlar bırakılmıştır. Uygun maliyetin ötesinde, bu modelin birkaç avantajı bulunmaktadır. Aile, mülkü ihtiyaçlarına göre özelleştirebilir. Elemental, bu süreci katılımcı tasarım olarak adlandırır ve bu, içinde yaşayanların talepleri ve yaratıcılıklarının bir göstergesi olan evleri ortaya çıkarır.

Şekil 67 Yarım Ev

Alejandro Aravena'nın "yarım ev" projesi, katılımcı tasarımın bir örneği olarak incelenmektedir. Bu proje, başlangıçta Elemental şirketi tarafından başlatılmış ve daha sonra bu evlerde yaşayan bireylerin kendi finansal kaynaklarına dayalı olarak devam ettirilmiştir. Bu nedenle, bu proje işbirlikçi tasarım olarak nitelendirilebilir.

Yaklaşım	Proje Adı	Half a House (Yarım Ev)
İş Birlikçi Tasarım	Kaynak	Elemental, 2003
	Proje Amacı	Konut ihtiyacını karşılamak ve düşük gelirli ailelere uygun sürdürülebilir bir yaşam alanı sunmak.
	Proje Paydaşları	Şili'deki düşük gelirli aileler
	Katılım Bağlamı	Özel kurum
	Hedefler	Proje, inşaat malzemeleri ve kaynakları verimli kullanarak çevresel etkiyi azaltarak daha fazla insan için uygun fiyatlı konutlar sağlamak.
	Katılımcı Temsil Durumu	Dolaylı
	Katılım Derecesi	Yaparak Katılım

Tablo 17 Half a House (Yarım Ev) Katılımcı Yaklaşım Değerlendirmesi Kaynak: H. Karataş, 2023

“Yarım Ev” Projesinin Arnstein’in 8 Basamaklı Katılım Merdivenine Göre Değerlendirilmesi

Arnstein ilk olarak, "Vatandaşların karar verme sürecine gerçekten etki ettiği bir katılımdan mı bahsediyoruz, yoksa sözde bir katılımdan mı bahsediliyor?" sorusunu sormuştur ve katılım düzeylerini sekiz aşamalı bir merdiven modeli kullanarak açıklamıştır. Arnstein’in 8 aşamalı merdiveni, kamu kararlarının vatandaş katılımı düzeyine göre farklı seviyelerini temsil eder. Bu model, karar alma sürecinde vatandaşların etkisi ve gücünün merdivenin üst basamaklarına doğru arttığını gösterir. Başlangıçta, vatandaşların karar alma sürecinde sınırlı bir etkisi vardır, ancak katılım düzeyleri yükseldikçe, kararlar daha fazla vatandaş katkısıyla şekillenmeye başlar. Bu, demokratik bir yaklaşımın güç kazanması ve kamu kararlarının daha geniş bir kesim tarafından etkilenmesi anlamına gelir.

Alejandro Arevana'nın Şili'deki "Yarım Ev" projesini, Arnstein'in 8 aşamalı katılım merdiveninde somut bir örnek olarak ele alabiliriz. Bu projenin aşamalarını merdiven basamaklarıyla ilişkilendirecek olursak:

Manipülasyon Aşaması: İlk aşama, vatandaşların karar alma sürecine hiçbir şekilde dâhil olmadığı bir aşamadır. Bu aşamada, projenin oluşturulması ve planlanması devlet kurumları ve diğer aktörler tarafından belirlenmiştir.

Terapi Aşaması: İkinci aşama da katılımın olmadığı bir aşamadır. Burada, projenin temel fikri ve planı profesyonel kurumlar tarafından geliştirilmektedir.

Bilgilendirme Aşaması: Üçüncü aşamada da vatandaşların etkili bir şekilde karara katılmalarına izin verilmez. Projenin bilgileri halka sunulabilir, ancak gerçek bir katılım söz konusu değildir. Sözde bir katılım gerçekleşir.

Dolayısıyla, "Yarım Ev" projesi, Arnstein'in 8 aşamalı katılım merdiveninin ilk üç basamağında (Manipülasyon, Terapi, Bilgilendirme) vatandaş katılımının sınırlı olduğu (sözde katılım) aşamaları temsil eder. Ancak proje daha sonra işbirliği aşamasına geçer, bu da daha yüksek bir katılım seviyesini işaret eder.

İşbirliği Aşaması: Katılımın artık resmen dâhil olduğu aşamadır. Vatandaş gücü (katılım) olan basamaklardır ve devlet kurumları ile işbirliği yapma aşamasıdır. Bu aşamada, devlet kurumu ve Elemental, "Yarım Ev" projesini geliştirmek ve uygulamak için bir araya gelirler.

Yetkilendirme Aşaması: Bu aşamada, "Yarım Ev" projesinde ailelerin, evin kalan diğer yarısını bütçelerine uygun bir şekilde yapmalarının konuşulduğu ve gerçek bir katılımın olduğu bir aşamadır.

Alejandro Aravena'nın "Yarım Ev" projesi, Arnstein'in katılım merdivenine göre gerçek bir katılımın somut bir örneği olarak değerlendirilebilir. Projenin ilerleyen aşamalarında, vatandaşların gerçekten karar alma sürecine dâhil olduğu ve projenin uygulanmasına aktif bir şekilde katkı sağladığı görülmektedir. Bu, projenin toplumsal katılımı teşvik eden bir model olduğunu gösterir ve vatandaşların karar alma sürecinde daha fazla etki sahibi olduğu demokratik bir yaklaşımı temsil eder.

5.3.2. Ursulines Meydanı-Brüksel, Belçika

L'Escaut, Recyclart Sanat Merkezi ve Brusk Kaykay Kolektifi'nin bir araya gelerek düzenlediği bir yarışma, 25 yaş altı mimarlar, şehir plancıları ve peyzaj mimarları arasında gerçekleştirilmiştir. Bu yarışmanın amacı, şehirlerde kaykay sporunun geliştirilmesine katkıda bulunacak yenilikçi bir tasarımın ortaya çıkartılmasıydı.

Şekil 68 Ursulines Meydanı Kaynak: Yapıdergisi

Yarışma sonucunda, Bjorn Gielen ve Floris Steyaert adlı genç tasarımcılar, heyecan verici bir tasarım önerisiyle birinci seçilmişlerdir. Bu tasarım, dikkat çeken özellikleriyle ön plana çıkmıştır. Tasarım, proje alanını bölgelere ayırarak işlevselliği artırmış ve arsanın doğal eğimini değerlendirerek, kaykaycılar için 45 dereceye kadar eğimli uzun rampalar gibi dinamik ve eğlenceli kaykay alanları oluşturmuştur.

Tasarım süreci boyunca kaykaycılar projeye katkıda bulundu, prototipler üretildi ve Belçika'nın farklı bölgelerindeki kaykaycılarının kullanım alışkanlıkları gözlemlendi. Bu uzun ama verimli süreç, projenin sosyal etki konusuna odaklandığı bir yerde gerçekleşti. Alan, Brüksel'in tarihi merkezi ile yoksul bir mahalle arasında bulunuyordu.

Proje, mahalle okullarıyla paylaşıldı ve öğrencilere eğitici deneyimler sunuldu. Tamamlandığında, belediye işsiz kaykaycılarının yoksul mahalle çocuklarına ücretsiz kaykay dersleri vermesi için bütçe ayırdı. Bu sayede mahalle çocukları parkı yoğun bir şekilde kullandı. Hatta proje, parkın karşısındaki huzurevi ile de etkileşime geçti. İlk başta endişeler olsa da, yaşlılarla kaykaycılar arasında sürpriz bir uyum sağlandı.

(Logie, 2018)

Sekil 69 Ursulines Meydanı Kaykay Pisti Kaynak: Flip Du Jardin

Ayrıca, kaykay pistinin etrafında, kaykaycılarının güvenliği için eğimli bir toprak set oluşturulmuştur. Bu, kaykaycılarının risk altında olmadan sporlarını yapabilmelerini

Bjorn Gielen ve Floris Steyaert'in kazandığı bu yarışma, genç tasarımcıların katkılarının şehir planlamasına ve spor alanlarının tasarımına entegre etme çabalarının bir örneğidir. Tasarım, hem kaykaycılar hem de çevre sakinleri için çekici ve işlevsel bir mekan yaratma amacını taşımaktadır.

Sonuç olarak, kaykaycılar da dâhil olmak üzere diğer katılımcıların aktif katılımıyla işbirlikçi tasarımın bir örneği olan Ursulines Meydanı Kaykay Pisti projesi, katılımcı tasarım yaklaşımını benimseyen bir örnek olarak öne çıkmaktadır. Bu proje, marjinal grupların kamusal ve günlük yaşam alanlarında söz sahibi olmalarını mümkün kılarak çoğulcu durumlar için bir platform sağlar. Bu yönüyle, Kaykay Pisti projesi agnostik bir yaklaşımı da temsil eder.

Yaklaşım	Proje Adı	Ursulines Meydanı
İş Birlikçi Tasarım, Agnostik Yaklaşım	Kaynak	L'Escaut, Recyclart Sanat Merkezi ve Brusk Kaykay Kolektifi, 2003
	Proje Amacı	Şehirlerde kaykay sporunun gelişimine katkıda bulunacak yenilikçi bir tasarım oluşturmak
	Proje Paydaşları	Kaykaycılar, 25 Yaş altı mimarlar, Şehir Plancıları, Peyzaj Mimarları
	Katılım Bağlamı	Kamu kurumu ve Özel kurum İşbirliği
	Hedefler	Spor için Kamusal Alan Yaratmak
	Katılımcı Temsil Durumu	Doğrudan
	Katılım Derecesi	Güçlü Katılım

Tablo 18 Ursulines Meydanı Katılımcı Yaklaşım Değerlendirmesi Kaynak: H.Karataş, 2023

Ursulines Meydanı'nın Katılım Merdivenlerine Göre Değerlendirilmesi

L'Escaut, Recyclart Sanat Merkezi ve Brusk Kaykay Kolektifi'nin bir araya gelerek düzenlediği yarışma katılımcı bir tasarım yaklaşımı ile spor için kamusal bir alan yaratma mottosuyla uygulamaya geçirdiği kaykay pisti yapmayı hedeflemiştir. Bu projede kaykaycılarının projenin başından sonuna kadar katkıda bulunmaları projenin katılımcı bir tasarımla gerçekleşmesini sağlamıştır.

Bu proje Arnstein'in 8 aşamalı katılım merdivenine göre değerlendirecek olursak eğer:

Manipülasyon Aşamasında: L'Escaut, Recyclart Sanat Merkezi ve Brusk Kaykay Kolektifi iş birliği içerisinde katılımcıları proje hakkında bilgilendirir.

Terapi Aşamasında: L'Escaut, Recyclart Sanat Merkezi, katılımcıları ikna etme gereği duymamıştır, çünkü katılımcılar projeyi başından sonuna kadar zaten tam desteklemişlerdir.

Bilgilendirme: Kaykaycılar yarışma kurucuları tarafından bilgilendirilmiştir.

Müzakere, Teskin Etme ve İşbirliği Aşamasında: L'Escaut, Recyclart Sanat Merkezi ve Kaykay Kolektifi kara vericiler olarak adlandırılmıştır. Karar alma ve yönetme katılımcının elindedir. Gerçek bir katılım oluşmuştur.

Ursulines Meydanı, spor faaliyetleri için kamusal bir alanın yaratılmasını amaçlarken, bu hedefi gerçekleştirmek için katılımcı bir yaklaşım ve genç mimarların yeteneklerini öne çıkarma fırsatını bir araya getirmiştir. Bu heyecan verici girişim, yarışmanın tam anlamıyla katılımcı bir süreç olduğunu göstermek için katkı sağlamıştır.

Meydanın dönüşümüne yönelik bu proje, sadece tasarımcılar veya uzmanlar tarafından değil, aynı zamanda meydandan en fazla fayda sağlayacak olanların, yani kullanıcıların da fikirlerine ve görüşlerine değer vermiştir. Özellikle, kaykaycılar gibi sporcuların projeye olan desteği ve katılımı, meydanın tasarımının gerçek dünya ihtiyaçlarına daha uygun hale gelmesine katkı sağlamıştır.

Bu yaklaşım, katılımın en üst seviyede olduğu ve toplumun kendisini projeye özdeşleştirebildiği Arnstein'in 8 aşamalı katılım merdiveninin en yüksek basamaklarından biri olarak kabul edilebilir. Bu sayede, Ursulines Meydanı'nın dönüşümü sadece fiziksel bir değişikliklerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumun bir araya gelmesine, etkileşim kurmasına ve mekânı sahiplenmesine olanak tanımıştır.

5.3.3. Spa Fields Parkı- Londra, İngiltere

Londra Metropolitan Üniversitesi öğrencileri ve Fluid Mimarlık ofisinin işbirliğiyle gerçekleştirilen bir proje, toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ihmal edilen bir yeşil alanın dönüşümünü hedeflemektedir. EC1'in Finsbury ve Clerkenwell bölgelerinde yeşil alan azdır. Spa Fields, Exmouth Market'in popüler restoran/şarküteri şeridinin arkasında kaybolan, değerli ancak güvensiz bir 19. yüzyıl parkıydı. Bu projede farklı katılım yöntemleri kullanılarak çeşitli kesimlerin katılımı sağlanmıştır. Bu kesimler arasında çalışanlar, park kullanıcıları, kadınlar ve gençler bulunmaktadır. Özellikle kadınların güvenlik endişelerini ele alarak, kadınların katılımını teşvik etmek için önlemler alınmıştır. (Parklife London (2007) Fluid Architecture Dergisi, 2011)

Şekil 70 Spa Fields Parkı Kaynak: LocationsHub

Katılımcıların katkılarıyla, yeşil alanın girişleri yeniden düzenlenmiş ve daha güvenli yollar oluşturulmuştur. Ayrıca, park içinde çocuk oyun alanları da eklenerek, herkes için daha güvenli ve çekici bir park alanı oluşturulmuştur. Gençler, gençlik barınaklarının tasarımı ve inşası konusunda aktif bir rol üstlenmiştir. Üniversite öğrencileri, yerel gençlik merkezinde resmi katılım etkinliklerini kolaylaştırarak gençlerin bir araya gelmelerini ve atölye çalışmalarına katılmalarını teşvik etmiştir.

Şekil 71 Spa Fields Parkı Kaynak: SilverTiger

Tasarım ekibiyle işbirliği içinde gerçekleştirilen tasarım sürecinde, gençlerin barınakların yerleşim yeri ve kullanılacak malzemeler konusunda söz sahibi olmaları, parkın gelişimine katkı sağlamış ve bu alanlara aidiyet duygusu geliştirmiştir.

(Fluid Architecture Dergisi, 2011)

Sonuç olarak Spa Fields parkı, katılımcıların aktif katılımı ve işbirlikçi tasarımın örneklerinden biri olarak adlandırılabilir. Bu proje, topluluk bahçesi olarak tasarlanmış olup, yeşil alanların az olduğu bir bölgede öne çıkan bir girişimdir. Canlı ve cansız varlıkların bir araya gelerek sürdürülebilir bir proje oluşturması ve bu projenin çeşitli paydaşlar tarafından desteklenmesi, agnostik bir yaklaşıma örnek teşkil eder. Böylece, Spa Fields parkı, topluluk tabanlı bir yaklaşımla geliştirilen bir projedir ve katılımcıların çeşitli alt yapılar oluşturarak bir araya geldiği bir örnektir.

Yaklaşım	Proje Adı	Spa Fields Parkı
İş Birlikçi Tasarım, Agnostik Yaklaşım	Kaynak	Londra Metropolitan Üniversitesi öğrencileri ve Fluid Mimarlık ofisi
	Proje Amacı	İhmal edilen bir yeşil alanı dönüştürerek toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaktır.
	Proje Paydaşları	Londra Metropolitan Üniversitesi öğrencileri, Fluid Mimarlık ofisi, çalışanlar, park kullanıcıları, kadınlar, gençler ve yerel gençlik merkezi
	Katılım Bağlamı	Özel kurum ve yerel halk işbirliği
	Hedefler	Spa Fields adlı yeşil alanı güvenli, çekici ve işlevsel bir halk parkına dönüştürmektir.
	Katılımcı Temsil Durumu	Doğrudan
	Katılım Derecesi	Güçlü Katılım

Tablo 19 Spa Fields Parkı Katılımcı Tasarım Yaklaşımı Değerlendirmesi Kaynak: H.Karataş, 2023

Spa Fields Parkının Arnstein'in Katılım Merdivenine Göre Değerlendirilmesi

Spa Fields Park'ın yenilenmesi sürecinde, Londra Metropolitan Üniversitesi öğrencileri ve Fluid Mimarlık Ofisi işbirliği yaparak ihmal edilen bir yeşil alanı dönüştürmeyi ve çoğulcu, sürdürülebilir bir alan yaratmayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda, parkı kullanacak olan çeşitli kesimlerin ve yerel topluluk üyelerinin katılımı sağlanmış ve katılımcı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Arnstein'in katılım merdiveninde, **manipülasyon, terapi ve bilgilendirme aşamaları**, Fluid Mimarlık Ofisi ve Londra Metropolitan Üniversitesi öğrencileri tarafından üstlenilmiştir. Bu aşamalarda, halkın projeyi benimsemesi ve projeye ilişkin bilgi sahibi olması hedeflenmiştir.

Projeyi benimseme ve bilgi sahibi olma aşamalarının ardından, yerel halk, projenin sürdürülmesinde katılımcı bir yaklaşımla yer almıştır. **Teskin etme, işbirliği, yetki devri ve yurttaş kontrolü aşamalarında**, yerel topluluk üyeleri, özellikle kadınlar, gençler ve yerel gençlik merkezi, projeyi birlikte yönlendirmiş ve sürdürmüşlerdir.

5.4. PROJELER

Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'na katılan ve derece alan projeler hakkında detaylı bilgilere yönelik bir analiz sunulmuştur.

5.4.1 Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Ödül Alan Projeler

Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması ödül grubu raporları aşağıdaki gibidir.

Şekil 72 Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması Ödül alan Projeler

Şekil 73 Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması Ödül Mansiyon Projeleri

5.4.2 Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması İstatistikler,  d l, Katılım Miktarı ve Halk Oylaması

Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'na ilişkin başvuru sayısı, katılımcı sayısı, ödül sayısı ve ödül miktarı gibi bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Bu bilgiler, yarışmanın katılımcılar ve halk için daha şeffaf ve adil bir deneyim sunmasını sağlamaktadır

Başvuru sayısı	: 27
Teslim Edilen Proje Sayısı	: 27
Katılımcı Sayısı	: 198
Pafta Sayısı	: 125
Toplam �d�l Sayısı	: 8
Toplam �d�l Miktarı	: 500.000 TL
Kolokyum Katılım Sayısı	: 90
Yarışma Alanı (m ²)	: 50220
Halk Oylaması	: 66.500 oy kullanılmıştır.

Tablo 20 İstatistikler,  d l Miktarı ve Halk Oylaması (Kaynak: Konkur İstanbul)

5.4.3 Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması  d l Alan 3 Projenin Karşılaştırılması ve Katılımcı Yaklaşımları  nemsendi Mi?

Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda katılımcı bir yaklaşım benimsenmiştir. Yarışmacılar projelerini halkın istekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda geliştirmişlerdir. Bu süreçte, ödül alacak olan projelerin belirlenmesinde halkın katılımına büyük önem verilmiştir.

Yarışma sonucunda, 3 eşdeğer ödül kazanan projeler belirlenmiştir. Bu projeler, meydana hangi alanlara ağırlık verileceği, hangi kentsel ögelerin kullanılacağı ve işlevlerini içeren bir tablo ile sunulmuştur. Bu tablo, kazanan projelerin meydana getireceği dönüşümü detaylı bir şekilde açıklamakta ve halkın bu projelerin neler getireceğini anlamasına yardımcı olmaktadır.

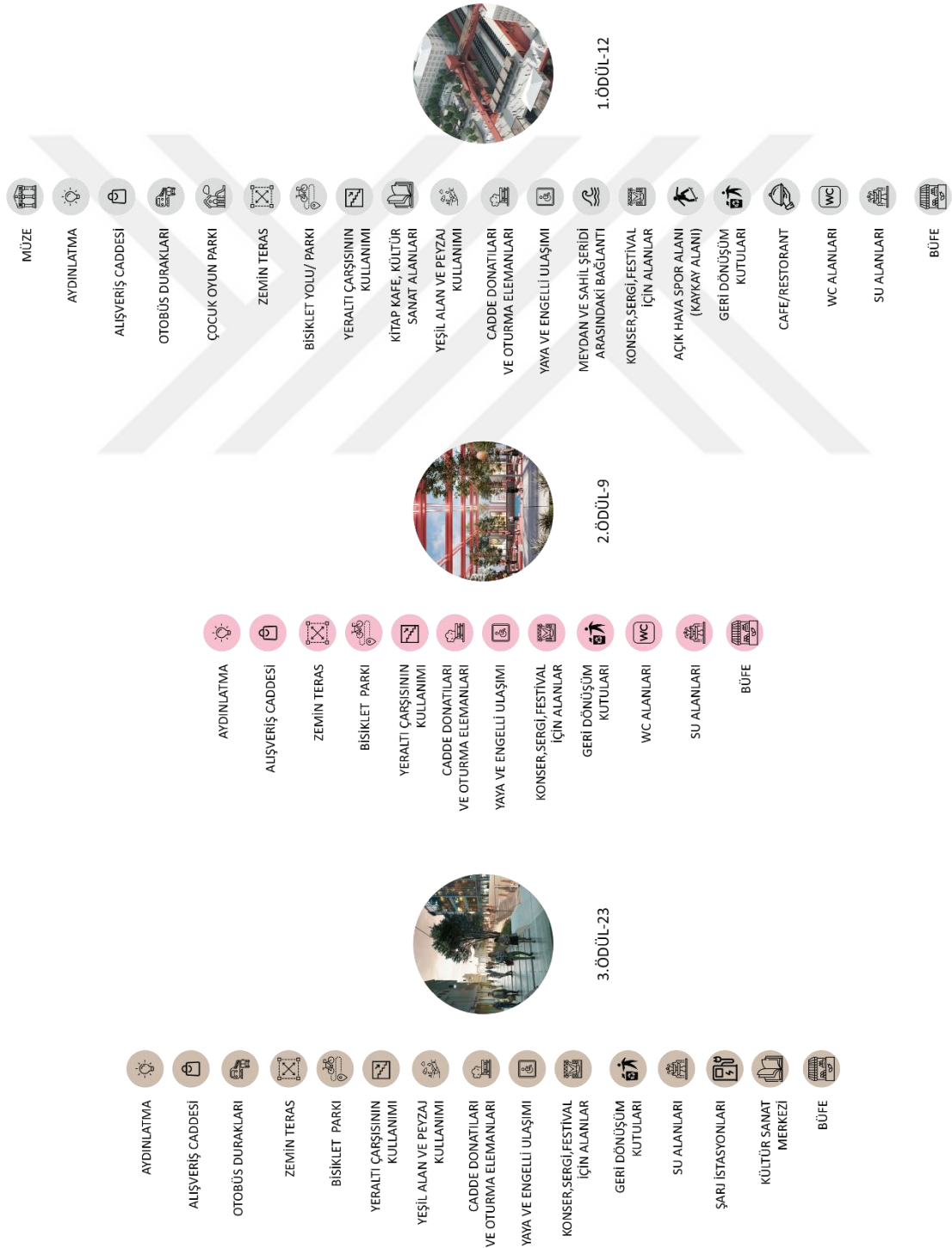
Bu yaklaşım, toplumun beklentilerini ve ihtiyaçlarını dikkate alan bir kentsel tasarımın önemini vurgulamaktadır. Halkın projelere katılımı ve geri bildirimleri, meydanın gelecekteki kullanıcılarına daha uygun ve işlevsel bir alan sunma amacını güçlendirmektedir.

	12- (1.ÖDÜL) EŞDEĞER	9- (2.ÖDÜL) EŞDEĞER	23- (3.ÖDÜL) EŞDEĞER
MARMARAY GİRİŞ-ÇIKIŞ + ETKİNLİK ALANI	 Meydanın sürekliliğini bozuyor. Atölye ve sanat alanı oluşturulmuş.	 Meydan sürekliliğini sağlamış. Mevsimlik kullanım alanı yapılmış. Etkinlik alanı eklenmiş.	 Meydan sürekliliğini sağlamış. Yeşil bir meydan sağlanmış. Etkinlik alanı eklenmiş.
ESKİ KAYMAKAMLIK YERİ	 Otobüs ve minibüs alanı çok fazla yer bırakılmış. Yeşil alan eksik.	 Kent meydanı düşünülmüş. Kamusal mekan alanı yapılmış. Ticari alan eklenmiş. Çocuk oyun alanı eklenmiş.	 Otobüs bekleme alanı yapılmış. Yeşil alan eklenmiş.
MEYDAN	 Bakırköy meydanının bellegini oluşturan çevre strüktürü duvarı kaldırılmış Meydana anıti alanı eklenmiş.	 Çevre strüktürü korunmuş. Meydan etkileşimini artmış.	 Çevre strüktürü koruyor. Su havuzu eklenmiş. Meydan etkileşimini artmış.
MARMARAY HATTI VE ÇEVRESİ	 Oturma terasları yapılmış.	 Kaf boynuca oturma alanı eklenmiş. Kent terasları yapılmış.	 Ahsap kafeterya alanı eklenmiş.
YER ALTI ÇARŞISI	 Müze yapılmış	 Çarşı üstü açılmış	 Çarşının üstü açılmış.
FAHRİ KORUTÖRK CADESESİ	 Orta Alana ticari ve oturma alanı eklenmiş.	 Yer altı çarşısı üstünü açarak altı- üst ilişkisi kurulmuş.	 Yer altı çarşısı üstünü açarak altı- üst ilişkisi kurulmuş.
KLİSE MEYDANI	 Anıti alanı eklenmiş.	 Yeni açık anıti alanı oluşturulmuş. Hesimlik kullanım alanı oluşturulmuş	 Kafeterya ve büfeler eklenmiş
İSTANBUL CADDESİ	 Müze girişi eklenmiş, süreklilik sağlanmış.	 Yer altı çarşı girişi-çıkışı eklenmiş, süreklilik sağlanmış.	 Yer altı çarşı girişi-çıkışı eklenmiş, süreklilik sağlanmış.
İNCİRLİ CADDESİ	 Bisiklet yolu eklenmiş, bütünlük sağlanmış.	 Bütünlük sağlanmamış.	 Süreklilik sağlanmamış.
BAKIRKÖY SAHİL	 Bisiklet yolu eklenmiş, bütünlük sağlanmış.	 Bisiklet yolu eklenmiş, bütünlük sağlanmamış.	 Bisiklet yolu eklenmiş, bütünlük sağlanmamış.

Şekil 74 Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışması, Ödül Alan 3 Projenin Karşılaştırılması Hazırlayan: H.Karataş, 2023

5.4.4. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda Ödül Alan 3 Projenin Karşılaştırılması ve Halkın İstekleri

Bakırköy Meydanı'nda uzun yıllardır ikamet eden vatandaşların katıldığı anket analizlerine göre, meydanın tarihi yapısı, mimarisi ve halka sunulan hizmetler açısından çeşitli sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar arasında yeşil alan eksikliği, bakımsızlık, yetersiz aydınlatma, yetersiz ve uygun olmayan otoparklar, caddelerdeki çukurlar, yabancı uyruklu dilenciler, kentsel mobilya eksikliği ve ulaşım bağlantıları gibi konular yer almaktadır. Ayrıca meydanın mimari olarak yenilenmesi amacıyla açılan Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışmasında ödül alan 3 proje, halkın beklentilerini nasıl bir yönde karşıladığını değerlendirecek olursak eğer;

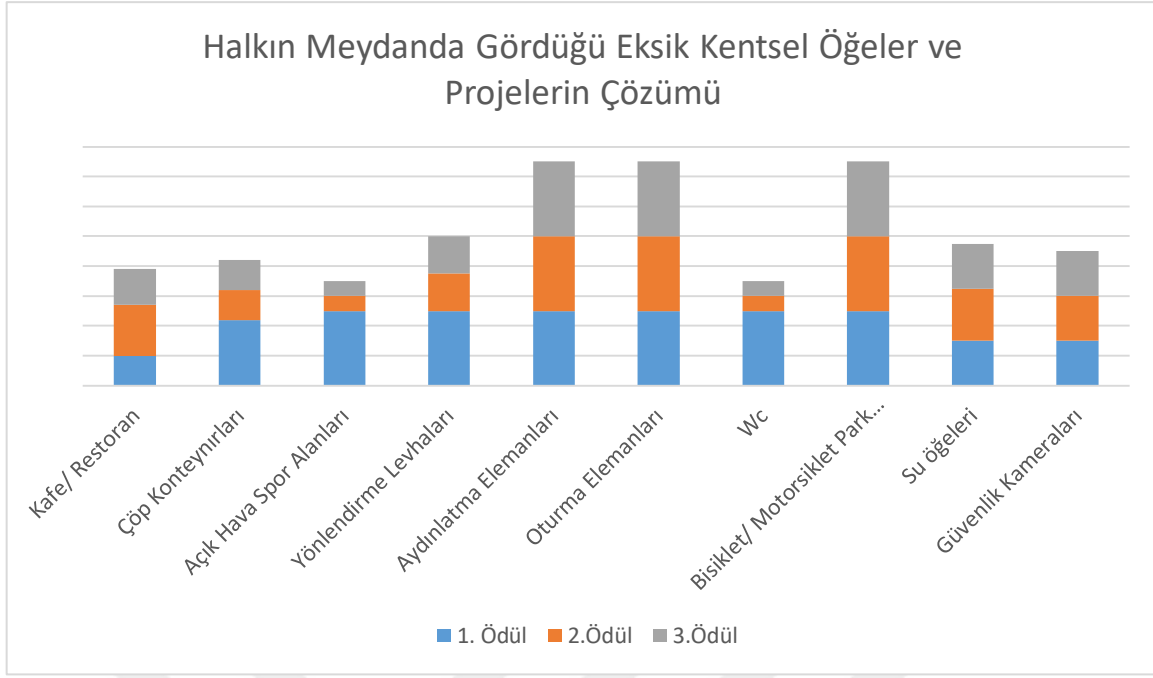
Şekil 75 Ödül Alan 3 Projenin Projelerine Ekledikleri Alanlar Hazırlayan: H.Karataş, 2023

ANKET SONRASINDA GÖRÜŞ VE ÖNERİLER	1.ÖDÜL	2.ÖDÜL	3.ÖDÜL
Meydanın ruhu, teması ve yeşil alanı olmalıdır.	±	-	+
Meydanda bulunan havuz alanı kaldırılmalıdır.	+	±	-
Peyzaja önem verilmelidir.	±	-	±
İlçenin tarihi ve özelliklerini yansıtan bir tasarım olmalıdır.	+	-	-
Meydan engelli ulaşımına tam olarak uygun hale getirilmelidir.	+	+	+
Zemin kaplaması yenilenmelidir.	+	+	+
Kent mobilyalarının ve aydınlatma elemanlarının sayısı artırılmalıdır.	+	+	+
Toplu Taşımalar belirli bir yerde toplanmalıdır.	+	±	±
Acil Deprem Noktaları kurulmalıdır.	-	-	+
Kültür ve Sanata ağırlık verilmelidir.	+	+	+
Meydandaki sokak hayvanlarına barınak yapılmalıdır.	+	-	-
Meydan araç trafiğine kapalı olmalıdır.	+	+	+
Yaya düzeni ve kaldırımlar düzenlenmelidir.	+	+	+
Yeraltı çarşısındaki merdivenlerin dikliği ve darlığı düzeltilmelidir.	+	+	-
Meydana İBB Satış Büfesi hariç başka büfe konulmamalıdır.	-	-	-
Meydanı çevreleyen beton direkler yıkılmalıdır.	+	-	-
Meydandaki atıl alanların kente yeniden kazandırılması gerekmektedir.	±	+	±
Peyzaj çalışmaları ile yayaalar yönlendirilebilir.	+	±	±

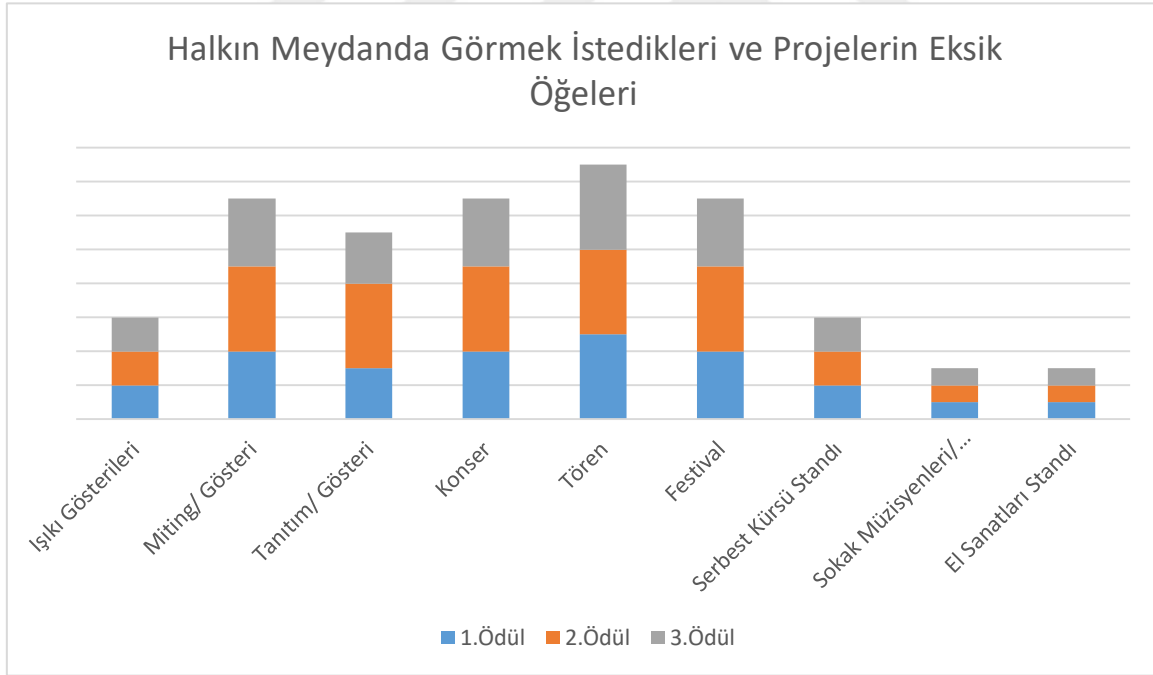
Tablo 21 Halk ile Yapılan Anketlerin Görüş ve Önerileri Kaynak: Etüd ve Projeler Daire Başkanlığı

Hazırlayan: H.Karataş, 2023 (+ : var ± : kısmen - : yok)

Ödül kazanan katılımcıların projelerinde, tablolarda sunulan verilere dayanarak, katılımcıların halkın isteklerine ve önerilerine uygun projeler geliştirmeyi amaçlamış olsalar da, bazı kentsel öğelerde eksiklikler tespit edilmiştir. Aynı şekilde halkın sorun olarak görmediği bölgelerde de değişiklikler yapılmıştır. Bu durum ödül alan katılımcıların proje geliştirme sürecinde, eksik kalan veya halkın farkında olmadığı sorunları ele alarak daha kapsayıcı bir yaklaşım sergiledikleri göstermektedir. Bu yöntem, kentsel planlama ve tasarım alanında katılımcıların projelerini sürekli iyileştirmeye yönlendiren olumlu bir etkiye sahiptir. Böylelikle kentsel dönüşüm ve gelişim süreçlerinde daha güçlü ve katılımcı bir toplum odaklı yaklaşım benimsenmiştir.

Tablo 22 Halkın istekleri ve Ödüllerin Eksik Kentsel Öğeleri Kaynak: İBB Alt yapı Projeler Müdürlüğü
Hazırlayan: H.Karataş, 2023

Tablo 23 Meydanda Görmek İstenilenler Kaynak: İBB Alt yapı Projeler Müdürlüğü Hazırlayan: H. Karataş, 2023

5.5. BULGULAR

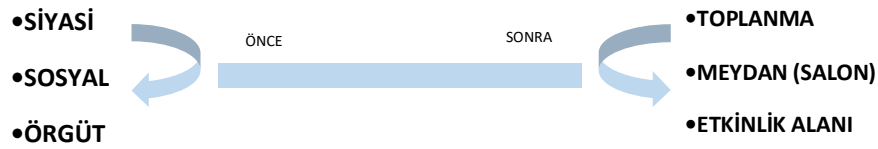
Bu çalışma, giriş bölümünde ele aldığımız, kentsel hayatımızın en önemli mekânları olan meydanların yeni yüzlerini ortaya çıkarmak, çıkarırken de katılımcı düşüncelerini önemseyerek hem fikirlerini hem de sorunlarını doğru şekilde analiz etmeyi hedeflemiştir. Bu sayede insanların ihtiyaçları, istekleri doğrultusunda ortak bir çalışma yaparak meydanların ve kamusal alanların yenilenmesinde katılımcıların da söz sahibi olmasını amaçlamıştır. Belirlenen konu doğrultusunda çalışmadan elde edilen veriler Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışmasının Sürecine göre sınıflandırılmıştır.

• 1. Mimarlıkta Kamusal Mekân Olgusu

- Henri Lefebvre'nin mekân tanımı, mekânın sadece fiziksel özellikleriyle sınırlı olmadığını vurgular, aynı zamanda kültürel, siyasi ve ekonomik boyutları da içerir. David Harvey, Lefebvre'nin teorilerine yeni bir bakış sunar ve kentlerin artı değer yaratma süreçlerinin merkezi bir rol oynadığını öne sürer, bu da Lefebvre'in "tam kentleşme" hipotezini destekler. Harvey, kent haklarının şu anda siyasi ve ekonomik elitlerin denetiminde olduğunu belirtir ve bu hakların kamusal bir kaynak olarak toplum tarafından geri alınması gerektiğini savunur. Bu, kent haklarının demokratikleştirilmesi, kentsel mekânın yeniden kazanılması ve kamusal alanların yeniden elde edilmesiyle mümkün olabilir. Sonuç olarak, kent haklarının toplumun elinde olması gereklidir. **Bu bağlamda, Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, meydanların yeniden geliştirilmesi amacıyla katılımcı bir yaklaşımla düzenlenmiş bir adım olarak öne çıkar.**
- Hannah Arendt'e göre politikanın amacı özgürlük ve bu özgürlük eylemle ilişkilidir. Bu eylemler, özgür ilişkilerin varlığını gerektirir. Bireylerin farklı görüşleri açıkça ifade edebildiği, tartışabildiği ve kamusal alanda etkileşimde bulunduğu bir ortam, demokratik toplumların özgürlüğünü ve sağlıklı işleyişini desteklemek için gereklidir. **Bu bağlamda, özgür bir kamusal meydanın katılımcı bir yaklaşımla tasarlanması gerektiği kanısına varılmıştır. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması her ne kadar katılımcı bir tasarımla sürdürülmeye çalışsa da vatandaşların karar alma ve değerlendirme aşamalarında olmadığından, Arendt'in sözünü ettiği özgür bir meydan anlayışı sağlanamadığı gözlemlenmiştir. Politika bağlamında, Arendt'in görüşlerine atıfta bulunarak, politikanın amacının özgürlük olduğunu ve bu özgürlüğün eylemle ilişkili olduğunu belirtmek mümkündür. İnsanlar eylemde bulundukça özgürleşirler ve özgürlük, eylem anında kendini ifade eder.**

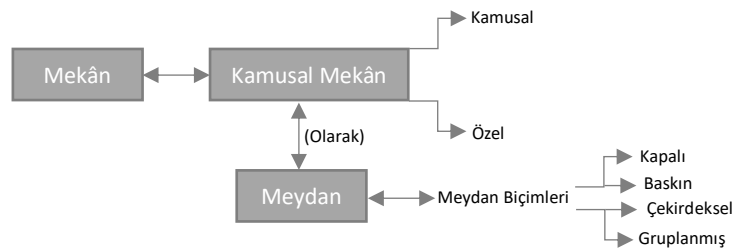
• 2. Kamusal Mekân Olarak Meydanlar

- Meydanlar tarih boyunca işlevlerini değiştirmişlerdir. Başlangıçta siyasi toplantılar için kullanılırken, toplumsal etkileşim merkezi haline gelmişler ve günümüzde ise konserler, festivaller ve spor etkinliklerinin düzenlendiği mekânlar haline gelmişlerdir. Bu evrimsel süreç, toplumsal ve kültürel değişimin bir yansımasıdır.

Şekil 76 Meydanın Tarihsel Süreçteki İşlevi Hazırlayan: H.Karataş, 2023

- Meydanlar, içerdikleri eylemlerle şekillenir. Meydanın oluşumu, ne tür etkinliklerin gerçekleşeceğine bağlıdır. Meydana koyulan öğeler, meydanın işlevini belirler. Örneğin, Osmanlı döneminde camiler halk için bir toplanma alanı görevi üstlenmiştir ve meydanların dini bir işlevi olmuştur. Ancak günümüzde, çevresi binalarla çevrili olan meydanlar genellikle sadece transfer merkezi olarak kullanılır. Sonuç olarak, meydanın biçimi ve tasarımı, işlevini etkileyen kritik bir faktör olduğu kanısına varılmıştır. Meydanların kullanım amaçları, toplumun ihtiyaçlarına ve kültürel beklentilerine uyum sağlamasıyla ilgilidir. **Bu bağlamda, Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı'nda düzenlenen Kentsel Tasarım Yarışması, bu dönüşümün bir yansıması olarak görülmektedir. Yarışma sürecinde halkla yapılan anketler, meydanın kullanıcıları olan yerel sakinlerin, meydanın gelecekteki işlevine yönelik tercihlerini ve görüşlerini ifade etmelerine yardımcı olmuştur. Böylece, meydanın yeniden tasarımı ve kullanımı, toplumun ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermesi amacıyla gerçekleşmiştir. Bu, meydanın sadece fiziksel bir alan olmanın ötesinde, toplumsal etkileşimin ve kültürel birleşmenin bir sembolü olarak önemini sürdürdüğünü göstermesi olarak gözlemlenmiştir.**

Şekil 77 Mekân Kavramı Bulgu Hazırlayan: H.Karataş, 2023

• 3. Mimari Tasarımda Katılım Olgusu

- Kentsel Kamusal Mekân Tasarımında Katılımcı Yaklaşımın Sherry Arnstein'in 8 aşamalı katılım merdivenine göre değerlendirildiğinde, bu merdivenin farklı katılım seviyelerini açıklamak için kullanıldığını görebiliriz. Örneğin, katılım sadece danışma veya manipülasyon düzeylerindeyse, daha etkili ve demokratik bir katılım için çaba sarf edilmesi gerekebilir. **Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda katılımcılar sadece ilk dört aşamada yer alır ve bu, gerçek bir katılımın eksik olduğunu göstermektedir; katılımcılar karar vericiler tarafından kontrol edilir, kararlar önceden alınmıştır ve vatandaşların görüşleri göz ardı edilmiştir. Bu analiz doğrultusunda Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel tasarım yarışması sözde katılım düzeyinde kalmıştır.**
- Katılımcının yaparak aktif bir şekilde katıldığı tasarım olan işbirlikçi tasarım, erişim, kullanım, değiştirme ve dağıtımın sağlandığı bir ağ tabanı olan açık tasarım, canlı ve cansız varlıkların bir araya gelip altyapılar oluşturarak sürdürülebilir ve çoğulcu yaratımlar yaptıkları agnostik yaklaşım olarak sınıflandırılır. **Bu doğrultuda, Bakırköy Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda teknolojinin zor olan aşamalarda kullanılmaması ve kolay aşamalarda kullanılması fikri, tasarım sürecinin katılımcılarına teknolojinin kullanımının ne zaman ve nasıl yapıldığını belirleme özgürlüğü sunabilir. Bu, tasarımın farklı aşamalarında farklı katılımcılar için erişilebilirlik ve kullanılabilirlik sağlamak amacıyla yapılabilir. Bu, tasarımın daha açık ve katılımcı bir süreç haline gelmesine katkıda bulunabilir. Ama bu çalışmada kullanılan açık tasarımın analiz kısmında kullanılmaması çalışmanın eksi bir yönüdür.**

Şekil 78 Katılımcı Tasarım Yaklaşımları

• 4. Katılım Olgusu Bağlamında İstanbul'da Kamusal Mekânların Yenilenmesi Üzerine Açılan Yarışmalar; “Konkur İstanbul”

- Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel tasarım yarışmasının, Taksim Kentsel Tasarım yarışmasının gölgesinde kalması, bunun nedeninin yarışma ilanının tarihiyle beraber toplam ödül miktarının az olması, başvuru-katılım farkının az olması bulgusu elde edilmiştir.

Şekil 79 Konkur İstanbul Yarışmaları Bulgu Hazırlayan: H.Karataş, 2023

- **5. Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda Katılım Yaklaşımının Analizi**

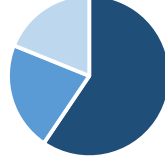
- Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nın amacı, katılımcı bir modelle meydanın yeniden inşasını teşvik etmek olarak belirlenmiştir. **Ancak yarışma süreci boyunca gerçek bir katılımın eksik olduğu gözlemlenmiştir. Yarışmaya katılanlar sadece formalite gereği dâhil edilmiş gibi görünmüş ve katılımcı yaklaşımın sadece proje tanımına ek bir unsur olarak kullanıldığı düşünülmüştür.** (Şekil 53)
- Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nın katılımcıların kimlerden oluştuğu, hangi yaş aralığında ve meydan da ne kadar süre ge erdikleri gibi analizleri yapılmıştır. Yarışmanın jürileri ve yarışma hakkında yorumları analiz edilip tablolaştırılmıştır. **Bu bağlamda elde edilen bulgu, yarışma jürisinde halkın içinden temsil eden jürinin olmadığı gözlemlenmiştir.** (Tablo 14)
- Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, şartname ve eklerini kamuoyuna sunmuştur. **Ancak bu şartnamenin yarışmacılar için yetersiz olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle sorulan soruların genellikle aynı konu başlıklarıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir.** (Tablo 16)
- Çalışma, katılımcı tasarım yaklaşımı ve örnekleri detaylarının analizi aşamasında, katılımcı tasarım yaklaşımı ile yapılan 3 örnek projenin hangi aşamalarda katılımın sağlandığını Arnstein'in 8 basamaklı katılım merdivenine göre değerlendirmiştir. **   örnek proje ve Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması bu bağlamda değerlendirildiğinde, Yarım Ev projesi, katılımcıların son aşamada katıldığı bir örnek olarak öne çıkıyor. Ursulines Meydanı Kaykay Pisti projesinde ise kaykaycıların projeye başından sonuna kadar aktif destek vermesi, iş birliği, yetkilendirme ve yurttaş kontrolü düzeylerinde gerçekleşen bir katılım  rneği olarak görülmektedir. Ancak, Bakırköy Cumhuriyet ( zg rl k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması'nda katılımcılar sadece ilk dört aşamada yer alır ve bu gerçek bir katılımın eksik olduğunu göstermektedir; katılımcılar karar vericiler tarafından kontrol edilir, kararlar önceden alınmıştır ve vatandaşların görüşleri göz ardı edilmiştir**

Arnstein 8 Aşamalı Katılım Merdiveni	Yarım Ev	Ursulines Meydanı	Spa Fields	Bakırköy Cumhuriyet (�zg�rl�k) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması
1.Manipülasyon	�		�	�
2.Terapi	�		�	�
3.Bilgilendirme	�		�	�
4.Müzakere	�		�	�
5.Teskin Etme	�	�	�	
6.İşbirliği	�	�	�	
7.Yetkilendirme	�	�	�	
8.Yurttaş Gücü	�	�	�	

Tablo 24 Katılımcı Tasarım Yaklaşımı  rnekleri üzerinden, Arnstein'in Katılım Merdiveni Bulgusu Hazırlayan: H.Karataş, 2023

- Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması, Taksim Kentsel Tasarım Yarışması ve Salacak Kentsel Tasarım Yarışmasının halk oylamasında, İstanbul nüfusu 17 milyon olmasına rağmen, katılım oranının nüfus potansiyeline kıyasla oldukça düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. **Bu bağlamda Bakırköy halkının yarışmaya az ilgi gösterdiği ve yarışmanın duyurulması için gerekli tanıtımların yetersiz olduğu kanısına varılmıştır.**

Kullanılan Oylar

- 1. Taksim Kentsel Tasarım Yarışması 209.728
- 2. Salacak Kentsel Tasarım Yarışması 76.443
- 3. Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması 66.613

Şekil 80 Konkur İstanbul Tasarım Yarışmaları Kullanılan Oylar Bulgusu Hazırlayan: H. Karataş, 2023

- Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük Meydanı) Kentsel Tasarım Yarışması'nda ödül kazanan üç farklı proje üzerine düşünüldüğünde, bu projelerin bazı noktalarda halkın taleplerine tam olarak cevap vermediği gözlemlenmiştir. **Bu çalışmada, özellikle uygulanan projenin eksikliklerinin analizi yapılarak çözüm yolları üzerinde derinlemesine düşünülmüş ve eleştirilmiştir.**

PROJELERİN ELEŞTİRİLERİ

- Yeşil Alan ve Çocuklar İçin Tasarım: Projelerin yeşil alanları ve çocuklar için tasarımı yetersizdir.
- Tarihi Yapı Eksikliği: Tarihi yapıların eksikliği, kentsel kimlik ve kültürel mirasın korunması açısından önemli bir eksiklikler.
- Afet Toplanma Alanları: Afet toplanma alanları yetersizdir ve acil durumlar için hazırlıklı değildir.
- Deniz Ulaşımı ve Trafik Yönetimi: Deniz ulaşımı için geliştirme önerileri ve trafik yönetimi eksikliği projelerde göze çarpmaktadır.
- **Sonuç olarak, bu eleştiriler, daha sürdürülebilir, çocuk dostu, kültürel mirası koruyan, afetlere hazırlıklı ve deniz ulaşımını geliştiren kentsel tasarım yaklaşımının gerekliliğini vurgular. Gelecekteki projeler için önemli dersler içermektedir.**

Şekil 81 Bakırköy Kentsel Tasarım Yarışmasında 3Eşdeğer ödül'ün eleştirileri Bulgusu Hazırlayan: H. Karataş, 2023

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nın tasarımıyla ilgili bir yarışma düzenlemenin ve bu yarışmanın demokratik bir yaklaşımı temsil etmesinin önemini vurgulamıştır. Söz konusu yarışma tasarımcıların fikirlerini sadece kendileriyle sınırlamayıp, aynı zamanda Bakırköy halkının katılımını da dikkate alarak gerçekleştirilmiştir.

Konkur İstanbul platformu, katılımcıların fikirlerini paylaşmalarını, analiz etmelerini ve geliştirmelerini sağlamıştır. Çeşitli çalıştaylar, analizler ve paneller düzenlenerek tasarım sürecine çeşitli perspektifler kazandırılmıştır.

Ancak, katılım aşamasında katılımcıların proje ile ilgili daha fazla bilgilendirilerek projeye daha fazla dahil edilmesi için çaba sarf edilmesi gerektiğini vurgulayabiliriz. Özellikle katılımcıların proje değerlendirme ve karar alma süreçlerinde daha etkin bir rol oynayarak özgür bir biçim de tasarıma fayda sağlamalarına odaklanılmalıdır.

Katılımcıların tasarım sürecinin her aşamasında aktif bir şekilde yer alabilmesi için katılım modelleri ve kavramları üzerinde derinlemesine düşünülmelidir.

Halkın görüşlerini yansıtan bir jüri oluşturmak, yerel vakıflar ve üniversitelerle işbirliği yapmak, katılımın daha etkili ve güçlü bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlayabilir.

Katılımcıların proje değerlendirme ve karar alma süreçlerinde daha fazla etkinlikleri için fırsatlar sunulmalıdır. Bu projenin gerçek anlamda katılımcı olmasına olanak tanıyabilir.

Teknolojik araçlardan projenin sadece sonuç kısmında değil tasarım ve analiz kısımlarında da daha fazla faydalanarak, katılımcıların tasarım sürecine daha etkin ve erişilebilir bir şekilde dahil olmalarını sağlamak önemlidir.

Hem Bakırköy cumhuriyet meydanının hem de katılımcı arka planda kalmasının bir diğer nedeni ise aynı anda iki ayrı katılımcı tasarım uygulamalı projenin daha olmasıdır. Taksim Kentsel Tasarım Yarışması ve Salacak Kentsel Tasarım Yarışması ön plana çıkarak Bakırköy projesini geride bırakmıştır.

Nüfusun 17 milyon olmasına rağmen katılımcı oyları diğer iki projeye göre Bakırköy meydanına çok az olmuştur. Projelerin tanıtımı konusunda katılımcıları proje ile ilgili daha iyi bilgilendirerek projenin her aşamasında katılımcılara düzenli güncellemeler sağlanıp onları projeye çekecek daha dengeli bir strateji geliştirilmeli ve projeler arasında adil bir ilgi dağılımı sağlanarak sadece belirli projelerin değil katılımcı tasarım ilkesini uygulayan bütün projelerin ön planda olması gerekmektedir.

Bunlar, gelecekte katılımcı tasarım projelerinin daha başarılı olabilmesi için alınabilecek önlemlerdir. Eksikliklerin giderilmesi ve katılımcıların daha etkin bir şekilde sürece dahil edilmesiyle, bu tür projelerin kent ve meydanların yeniden tasarımında daha etkili ve demokratik bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, gelecekte düzenlenen yarışmalar sadece bu yaklaşımlar doğrultusunda yönetilirse, başlangıçta belirlenen hedeflerin tasarımın nihai sonucunda gerçekleştirilmesini ve halkın birinci ödülü seçtiği proje üzerinde uygulanmasını sağlayacak bir platform oluşturmuş olabilir. Ve tüm yarışmalar gibi bu yarışma da bize Sujic'in şu sözünü akıllara getiriyor.

“Mimarlık dünyasında yarışmalar anne kurabiyesi gibidir, alışkanlıkla sevilen, kimsenin mantıklı bir biçimde sorgulamaya yanaşmadığı kavramlardır. Bu acımasız dünyada iyi şeyler olarak benimsenirler, tartışmasız ve tarafsız nitelik vadederler. 20. Yüzyıl mimarlık tarihini tanımlayan, yarışmayla elde edilmiş başlıca mimarlık örneklerinin karşısında yarışmaları tartışmak güç olabilir. Ancak en azından bir süre yarışmaların karmaşık olmayan, iyi şeyler olduğu hakkında edinilen genel kanıyı tartışmaya değer.” (Sujic, 2015)

6.KAYNAKLAR

Aravena, A., “Benim mimari felsefem? Toplum sürecin içine dâhil edin”, Tedx Konuşması, 2014

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED), 2019, Cilt 5, Sayı 2, Sayfa 368-388

Akçay.F.Ç., 2018, “Yarışma yöntemi ile elde edilen mimari projelerde işlevsel niteliğin artırılmasına yönelik bir model önerisi: belediye hizmet binaları örneği,” Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara,

Anadolu Üniversitesi “Tasarım Araştırmalarındaki Katılımcı Uygulamalara Dair Bir Değerlendirme: Bağlam Ve Pratik Farklılıkları”

Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması Şartnamesi, 2020

Bartın Üniversitesi, FBE Peyzaj Mimarlığı, 100/2000 Öncelikli Alanlar Dr. Öğrencisi, “Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi”

Baykan N.Z.,2020, “Türk İnşaat Sektöründe Tasarım Değişiklikleri: Uygulanmış Yarışma Projelerinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, , Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Programı, İstanbul

Çetin, A., “Kamusal Alan Ve Kamusal Mekan Olarak “Sokak” Ankara, 2006

Çınar, S., “Meydanlardaki Tarihi Değişimler Ve Günümüze Yansımaları” İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 55, Sayı 1, 2005

Deyan,S, 2001,Architecture and Democracy

Düzenli, T. , Çiğdem, A. , Kuyumcuoğlu, D., “Toplumsal Değişim Sürecinde “Kamusal Mekân’ın Dönüşümü” Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 56, Ekim 2017, s. 545-554

Erdönmez, E., Çelik, F., “Kentsel Mekanda Kamusal Alan İlişkileri” Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, 2016

Fareghi Bavilolyaei, B. , “Kullanıcı Katılımı Yaklaşımlarının Mimari Tasarım Ve Uygulama Süreçleri Üzerinden Değerlendirilmesi” İstanbul, 2018

Güney, R., Sat, N. A., “Bölge Planlamada Katılım: İzmir ve Batı Karadeniz Kalkınma Ajansları Üzerine Bir İrdeleme” Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara-Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara, 2016

Habermas, J. (2004), Kamusal Alan. Kamusal Alan, (Ed. Meral Özbek). İstanbul: Hil Yayınları

Hacılibeyoğlu, F., “Kentsel Mekan Oluşumunda Kullanıcı Katılımı” TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, 28-30 Kasım, 2013

Harvey, David., 2012 “*Asi Şehirler*”, Metis Yayınları. 43-70

Hay., R., Fluid Architecture, “*Urbanism&Participation RIBA Guide to Localism: Opportunities for Architects*”, 2011

Kaftancı, G.(2003), “*Avrupa'dan Örneklerle Meydan Kavramına Bir Yaklaşım*”, Ege Mimarlık 2. sayı

Kanaat R.,2014, “*Diyalog Tabanlı Yarışmalara Yeni Bir Model Önerisi*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,.

Kanberci, A., D., “*Mimarların Tasarım Sürecinde Kullanıcı Profili Oluşturma Yöntemleri Ve Empatik Yaklaşımları Üzerine Bir Araştırma*”, Ocak, 2021

Karaçizmeli, M., “*Lefebvre Ve Foucault'da Mekân: Kuramsal Bir Tartışma*”

Kayalar, J., 2006. “*Kent Ve Meydan Olgusu, Yeniden Canlandırma Sürecinde Karşılaştırılmalı Bir İrdeleme, Trafalgar Meydanı ve Eminönü Meydanı*”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul

Kocaoğlu, B.U., “*Vatandaş Katılımı Sürecinin Tasarımı*”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Köseoğlu, E., “*Kent Mekanına İlişkin Kuramsal Bakışlar: Rob Krier, Christoper Alexander ve Bill Hillier*” İdealkent, Sayı 5, Ocak 2012,

Kutluca, A. K., Olgun, İ., Alay, M. A., (2022) “*Kamusal Mekan Tasarımını Katılıma Sunmak*” Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kocaeli Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul,

Küçükyazıcı, U., Oskay, B., Töre, E., Gökşin, Z. A., Yazıcı, Y. E., Lavarone, A. H., Şen, Ş., (2021) “*Bahçelievler Millet Bahçesi Katılımcı Tasarım Uygulamasında Bir Aktör Olarak*

Lee, Y. (2006), *Design Participation Tactics: Redefining User Participation in Design*, in Friedman, K., Love, T., Côté-Real, E. and Rust, C. (eds.), Wonderground - DRS International Conference 2006, 1-4 November, Lisbon, Portugal

Lefebvre, Henri., “*Şehir Hakkı* , Sel Yayınları .

Resmi Gazete, 2002, 4734 Kanun-Kamu İhale Kanunu

Rossi,K. 2010,Brunelleschi'nin Kubbesi

Sertkaya, İ., Çolak, A., “*Kent Meydanları: Adana 5 Ocak Meydanı Örneği Üzerine Bir İrdeleme*”

Taşçı, H. “*Bir Hayat Tarzı Olarak Şehir, Mekan, Meydan*” , Kaknüs yayınları, Sy. 145-158

Temel U. Şen D.,2019, *“Belediye Hizmet Binalarının Saydamlık Kavramı Bağlamında İncelenmesi: Yarışma Projeleri”*, , Mimarlık Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye

Terlemez, A.K., *“Uygulamalı Katılımcı Mimarlığın Türkiye’deki Bağımsız Mimari Gruplar Üzerinden İncelenmesi”*, İstanbul Kültür Üniversitesi, 2018

Uslu, Ö., N., *“Kentsel Kullanımda Kamusal Mekan Pratikleri: Karşıyaka’da (İzmir) Toplum Merkezleri”* Mart, 2018, İzmir

Uzun T., 2004, *Türkiye’de Düzenlenen Uluslararası Mimarlık Yarışmaları Tartışmalar, Skandallar, Ödüller*, Yıl -4,Sayı -13,Mimarist

Üngür, E., *“Mekân Kavramının Disiplinler Arası Tarihsel Değişimi Üzerinden Mimarlık & Mekân İlişkileri”* Nisan, 2011

Yaşar, A. *“Kullanıcı Katılımlı Tasarım Yaklaşımı İle Üniversite Kampüslerinde Topluluk Bahçesi Tasarımı ‘Fmv Işık Üniversitesi Şile Kampüsü’*, Haziran, 2021

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://www.ipa.istanbul/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://istanbulsenin.org/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://konkur.istanbul/taksim/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://konkur.istanbul/bakirkoy/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://www.arkitera.com/gorus/yarismalara-katilacaklar-icin-sema-rehberi/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://www.unlimitedrag.com/post/katilimci-tasarim-ve-sosyal-degisim> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://www.arkitera.com/etiket/kamusal-mekan/page/2/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://yapidergisi.com/mimarlik-uretiminde-katilimci-surecler/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://istanbulsenin.istanbul/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://www.bakirkoy.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://konkur.istanbul/bakirkoy/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://ipa.istanbul/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 12: <https://www.ytur.net/gezi-rehberi/buenos-aires/plaza-de-mayo.html> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 13: <https://www.bilgifirini.com/tiananmen-meydani/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 14: <https://www.interbustur.com/concorde-meydani/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://www.istockphoto.com/tr/foto> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 16: <https://uzaklardabiryer.com/2017/09/17/tahrandagorulmesi-gereken-10-yer/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 17: <https://www.fibartur.com/aydin-cikisli-moskova-stpetersburg-turu> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 18: <https://m.bianet.org/bianet/kent/244803-taksim-meydani-na-cami-israrinin-kisa-tarihi> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 19: <https://www.gazetekadikoy.com.tr/cevre/kadiky-meydani-iin-kentsel-tasarim-yarismasi> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 21: https://yesil.istanbul/project-detail_besiktas-meydani-duzenleniyor-1 (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 22: <https://www.arkitera.com/proje/mecidiyekoy-meydani/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- <https://kentstratejileri.com/2017/11/02/kent-imgesi/> (Erişim Tarihi: 30.08.2023)
- Şekil 65: <http://mimdap.org/2009/07/alejandro-aravena-ve-sosyal-konut-meselesi/> (Erişim Tarihi: 25.09.2023)
- <https://www.webtekno.com/sili-deprem-sonrasi-insa-edilen-yarim-evler-h132560.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2025)
- <http://www.fluidoffice.com/wp-content/uploads/2014/01/0420-RIBA-Guide-Part-2.pdf> (Erişim Tarihi: 25.09.2023)
- <https://www.citizenshandbook.org/arnsteinsladder.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2023)